

## NDUDO NDAH YAHN DIHVO VO JESUCRISTO CHE DIRUN SAN MATEO

### *Ihyan ndico che ndata yahn Dihvo vo Jesucristo*

<sup>1</sup> Tuhça cochi ndata yahn Dihvo vo Jesucristo. Ihyan ndico yahn ye ne, David man, Abraham man.

<sup>2</sup> Daya Abraham ne, Isaac. Daya Isaac ne, Jacob. Daya Jacob ne, Judá nduco dihno se. <sup>3</sup> Daya Judá nduco Tamar ne, Fares man, Zara man. Daya Fares ne, Esrom. Daya Esrom ne, Aram. <sup>4</sup> Daya Aram ne, Aminadab. Daya Aminadab ne, Naasón. Daya Naasón ne, Salmón. <sup>5</sup> Daya Salmón nduco Rahab ne, Booz. Daya Booz nduco Rut ne, Obed. Daya Obed ne, Isaí. <sup>6</sup> Daya Isaí ne, rey David. Daya rey David nduco ndahta yahn Urías ne, Salomón.

<sup>7</sup> Daya Salomón ne, Roboam. Daya Roboam ne, Abías. Daya Abías ne, Asa. <sup>8</sup> Daya Asa ne, Josafat. Daya Josafat ne, Joram. Daya Joram ne, Uzías. <sup>9</sup> Daya Uzías ne, Jotam. Daya Jotam ne, Acáz. Daya Acáz ne, Ezequías. <sup>10</sup> Daya Ezequías ne, Manasés. Daya Manasés ne, Amón. Daya Amón ne, Josías. <sup>11</sup> Daya Josías ne, Jeconías nduco dihno se. Tahn min che din sandado yahn Babilonia preso ihyan nación yahn Israel, quenda se ihyan.

<sup>12</sup> Cuahn che chenan ihyan chahn nación yahn Babilonia, chihndeyan Salatiel, daya Jeconías. Daya Salatiel ne, Zorobabel. <sup>13</sup> Daya Zorobabel ne, Abiud. Daya Abiud ne, Eliaquim. Daya Eliaquim ne, Azor. <sup>14</sup> Daya Azor ne, Sadoc. Daya Sadoc ne, Aquim. Daya Aquim ne, Eliud. <sup>15</sup> Daya Eliud ne, Eleazar. Daya Eleazar ne, Matán. Daya Matán ne, Jacob. <sup>16</sup> Daya Jacob ne, José, ihyan min che chihnevaco nduco María, chaco Dihvo vo Jesucristo. Dihvo vo ne, a

ihyan min che a va çade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehñse.

<sup>17</sup> Ri ndichecun ihyan ndico che cochi rihco ndata ye nde cuahn che quenan Abraham iyehñse nde nda ro che quenan David. Me nde ro che quenan David ne, te ndichecun ihyan ndico nde nda ro che chahtenan ihyan nación yahn Israel preso nación yahn Babilonia. Me nde ro min ne, te ndichecun ihyan ndico nde nda ro che chihndeyan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va çade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehñse.

*Nduhcá che chihndeyan Dihvo vo Jesucristo*

<sup>18</sup> Tuhça chi che chihndeyan Dihvo vo Jesucristo: Chaco ye, María ne, a va ndudo yahn ye che cahnevaco ye nduco José. Numanahn che metah cahnevaco ye ne, nduco vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ndaca ðaya ye. <sup>19</sup> Nducote ndah ihyan José ne, cuahn che checadino ye che quenun ðaya María ne, hua nahn ye che cora vedecuihno yahn ihyan min. Chemin che chihco ðama ino ye che decuihno ye ndudo yahn ye nduco vih, tin deman no ye, çava che hua cadino ihyan. <sup>20</sup> Ate ndihchero ye van yahnde yahn ye ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs, ne rañn ángel me ri ye ihyan:

—José, ndata yahn David, hua dehve rahque, co cahnevaque nduco María. Hua ndeh ndedecadine, te che quenun ðaya ye ne, a nduco vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs. <sup>21</sup> Cuahn che cuhndeyan decuah me ne, cuaconehn che duche JESUS, te a ihyan min che ndedevahn ye ihyan yahn ye, çava che hua conda ihyan chahn, din nunde yahn ye.

<sup>22</sup> Tihça chi nducuahñ chemin çava che conahn che chihquentiyon Dihvo vo Dendiohs, dirun ihyan profeta tuhça:

<sup>23</sup> Ama ndahta ntuhco ne, conun daya ye.

Cuahn che cuhndeyan ne, conan che duche Emanuel.

Che tihca duche ne, conahn che Dendiohs nduco ye uvo.

<sup>24</sup> Cuahn che ntuche José ne, dinahn ye nduhca che chihquentiyon ángel me ihyan, ne chihnevaco ye nduco María. <sup>25</sup> Ate metah conan cuma ye ihyan nde chuh ro che chihndeyan decuah me. Cuahn che chihndeyan decuah me ne, JESUS chaconahn ye che duche.

## 2

### *Chahn ihyan devano nevahnecun ye Dihvo vo Jesucristo*

<sup>1</sup> Chihndeyan Dihvo vo Jesucristo yan Belén, estado yahn Judea, cuahn che quenah rey Herodes rihquentiyon ye estado min. Tahn min ne, o ino ihyan devano che chica ye yahn yahn cuahn nan che riquendah yahn ne, nda ye yan Jerusalén, <sup>2</sup> ne tumerune ye:

—¿Ti quenah rey yahn ihyan nación yahn Israel che a chihndeyan ye ne? A devano nuhn che a va ye, te a ndihchero nuhn iyon che rihco ro che a chihndeyan ye. Chemin che cochi nuhn ndeva nuhn yavenan ye.

<sup>3</sup> Cuahn che checadino rey Herodes che tihca ne, ama ndeh ndedecadino se. Namin nducoyaca ihyan yan Jerusalén ama ndeh ndedecadino ye. <sup>4</sup> Tuhme chihquentiyon rey me che ndo dama chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, ne tumerune se ti va cade che cuhndeyan ihyan che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehnse. <sup>5</sup> Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—Yan Belén, estado yahn Judea, va cade che cuhndeyan ye, te dirun ihyan profeta tuhca:

<sup>6</sup> Yan Belén, estado yahn Judea ne, co cuande van yan rahte yahn estado min, te min va che cuhndeyan ihyan ndinan

che din ye cudado ihyan yahn Dendiohs, ihyan nación yahn Israel.

<sup>7</sup> Chihno min ne, cuahn ndeh cah rey me ihyan devano chahn, ne tumerune se ihyan deh ro niyon che chihnde ro iyon me. <sup>8</sup> Tuhme chihquentiyon se ihyan chahn, ne rahn se:

—Cuahn nchuhn yan Belén, tumerune ndah ne ti quenan decuah me, ne cuahn che a ntaca ne ne, checu ne ndudo yahn cava che namin cahn ndevá yavenan.

<sup>9</sup> Chihno chihcovan ihyan chahn che rahn rey me ne, quendi ye cuahn ye. Tuhme iyon me ne, quendahnän cuahn nde nda cuaco nan che quendite decuah me, ne min quendihco. <sup>10</sup> Cuahn che ndihchero ihyan chahn che quendihco iyon me min ne, ama chi yeno ye. <sup>11</sup> Chenda ye chete vah, ne cuahn che ndihchero ye lihn me nduco chaco Mariá ne, chehntihya ye ndeva ye yavenan. Tuhme nahne ye yave nan che chenun tume yahn ye, ne tendah ye diyahnguan man, cuhn man, nundedan che duche mirra man, cah ye co yahn lihn me. <sup>12</sup> Chihno min ne, cah Dendiohs che checadino ihyan chahn van yahnde yahn ye che metah ndaconan ye nan quenun Herodes, ne chemin che chahconan ye yune, conahn ye yan vaco ye.

*Chano José, quenda ye Mariá nduco lihn me, cuahn ye nación yahn Egipto*

<sup>13</sup> Cuahn che a conahn ihyan devano chahn ne, ndihchero José van yahnde yahn ye ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs, ne rahn ángel me ri ye ihyan:

—Cuiquenda sahn dihn nduco chaco se, ne codin vi, cuehn cuahn nación yahn Egipto. Min conen nde ro che cahcantiyón che ndaconen, te Herodes ne, nuhn se sahn dihn me cava che cahno se sahn.

<sup>14</sup> Ndetahno quenda José sahn dihn me nduco chaco se chete rahn, cuahn ye cuahn nación yahn Egipto. <sup>15</sup> Min

chahtenan ye nde nda ro che chih Herodes. Tihca chi cava che conahn ndudo che cah Dendiohs, dirun ihyan profeta tuhca: “Nde naci3n yahn Egipto quenda Daya.”

*Dechuh Herodes sandado, chahn se chihno se checahya*

<sup>16</sup> Cuahn che tumacadino Herodes che chahcotahn ihyan devano chahn yahn se ne, ama chi tan se, ne dechuh se sandado yan Bel3n man, yan che nino min man, che chihno se nducoyaca decuah chahn, nde checahya che a ri o nduyo, te a tih va ro che ndihchero ihyan devano chahn iyon me. <sup>17</sup> Nduco tihca chinahn ndudo che dirun ihyan profeta Jeremias tuhca:

<sup>18</sup> Ama rah ran ihyan man,

ama raco ye man,

anduhneca ndete che man Raquel raco ye cava daya ye.

Hua ndaca ye vedechahtino, te a chihno chihno se daya ye.

<sup>19</sup> Cuahn che a chih Herodes ne, min naci3n yahn Egipto ndihchero Jos3 van yahnde yahn ye, ama 3ngel yahn Dihvo vo Dendiohs, ne rahn 3ngel me ri ye ihyan:

<sup>20</sup> —Cuendiquenda sahn dihn me nduco chaco se, ne conahn naci3n yahn Israel, te a chih sahn che nahn cahno se sahn.

<sup>21</sup> Tuhme ndiquenda Jos3 sahn dihn me nduco chaco se, ne ndaconan ye naci3n yahn Israel. <sup>22</sup> Ate checadino Jos3 che Arquelao rihquentiyon se menun chida se estado yahn Judea, ne hua chihquino ye quenan ye estado min. Tuhme cah Dendiohs che checadino ye van yahnde yahn ye, ne cuahn ye estado yahn Galilea. <sup>23</sup> Min quenan ye ama yan che duche Nazaret. Tihca chi cava che conahn nduhca che dirun ihyan profeta yahn Dihvo vo Jesucristo tuhca: “Nazareno cahma ihyan yahn ye.”

## 3

*Juan Bautista ne, rahndudo ye yahn nan che metah duhva*

<sup>1</sup> Tahn min ne, nda Juan Bautista estado yahn Judea, yahn nan che metah duhva. Min cahndudo ye <sup>2</sup> ne rahn ye:

—Cuento ino nchuhn nunde yahn ne, te Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero ne, a nun cuahn cahcantiyon ye.

<sup>3</sup> A yahn Juan che dirun ihyan profeta Isaías tuhca: Cuahndudo ama ihyan yahn nan che metah duhva, ne cahma ye tuhca:

“Cuihcuyan nchuhn chedave yahn ne cava che nevahne-cun ne Dihvo vo.”

<sup>4</sup> Tino yahn Juan ne, ndiya nduco yudo yahn camello, ne quenan chete ye ama ima. Reh ye ama nan yahcadahn man, rih ye nedih yahn che va van chano man. <sup>5</sup> Ihyan yan Jerusalén man, ihyan che vate ye tama te o yan estado yahn Judea man, chihto ico Jordán man ne, rahn ye rihnevan ye che rahndudo Juan. <sup>6</sup> Rentuma ino ye nunde yahn ye, ne rehdenune Juan ihyan, min ico Jordán.

<sup>7</sup> Ama yahn sahn fariseo man, sahn saduceo man, renda se cava che cuehdenune Juan sahn. Ate rihya ye sahn:

Nchuhn ne, nduhchan cu tan tihchan ne. ¿Duh te cuande nchuhn che din nun ino ne cava che ndevahn ne yahn castigo yahn Dendiohs che va che co ne?

<sup>8</sup> Cuahtenan nchuhn nduhca che rahtenan ihyan che rento ino ye nunde yahn ye numacuahn chedave yahn ye. <sup>9</sup> Hua ndere ndonan man ne nchuhn che ndata yahn Abraham nchuhn, te ndete che nahn Dendiohs che ndere co yahn ndata yahn ihyan min ne, nde tu che tuhchan co din ye che ndaconda ihyan che co cuande ye nan ndata yahn ye. <sup>10</sup> Man ne, anduhneca ndete che a va yan cu tin cava che cata dihyoduto yahn. Nducuahn yahn che hua

cochihve ndute yahn ne, cata, conun vacoyahn. Atihnoca co nduco nchuhn che hua cochihve che redin ne, te va che co ne castigo.

<sup>11</sup> U ne, rehdenuné nchuhn cava che co ro che a nto ino ne nunde yahn ne. Ate a nun cochi tama ihyan che tahque yudo vederihquentiyon quenan cuma ye che co u, che nde hua rigonun chihvé cava che co mozo yahn ye. Ihyan min ne, din ye che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan man, din ye castigo ihyan nunde man. <sup>12</sup> Nduhca che retive yato ihyan trigo, rih ndah ye, ne rene din dama ye dache yama yahn, rihquiyahn ye ne, tihca a nun techecade ihyan min yahn nducoyaca ihyan. Ihyan che ndah ihyan ye nan Dendiohs ne, quenda ye ihyan vahchetero, ne ihyan che duhtuno ihyan ye ne, dechuh ye ihyan van ruchiyahn che hua nda ro che ntoh.

### *Chedenune Dihvo vo Jesucristo*

<sup>13</sup> Tahn min ne, chica Dihvo vo Jesucristo estado yahn Galilea, nda ye ico Jordán nan quenan Juan cava che cuehdenune ye ihyan. <sup>14</sup> Ate rahn Juan ri ye ihyan:

—U che rendotenán ndih cava che cuehdenune ne u, jtaça che u cuehdenuné ndih?

<sup>15</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nahn che cuehdenune u, te redin yahn che dinahn vo nducuahñ vederihquentiyon yahn Dendiohs.

Tuhme chehdenune Juan ihyan. <sup>16</sup> Chihno chedenune Dihvo vo ne, ndiquenda ye van nune. Ura min ndihchero ye Vaco Ndah yahn Dendiohs che chica vahchetero. Deca ro icui deca ro, ne chiya, quenun ihyan. <sup>17</sup> Tuhme chenun ama ndudo che chica vahchetero che rahn tuhca:

—Sahnguh che Dayá. Yahinó sahn. Ama yenó che va se.

## 4

*Chundah ne, tumarande se Dihvo vo Jesucristo*

<sup>1</sup> Chihno min ne, din Vaco Ndah yahn Dendiohs che cuahn Dihvo vo ama cuan, yahn nan che metah duhva, cava che tumarande chundah ihyan.

<sup>2</sup> Min quenan ye chete che o raco ro, ne hua cheh ye. Chihno min ne, chi cuico ye. <sup>3</sup> Tuhme chahn nda chundah, ne rahn se ri se ihyan:

—Ndete che Daya Dendiohs ndih ne, codin ne che tu che tuhchan ne, ndaconda pan.

<sup>4</sup> Ate ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—A ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Ndiyu deman pan che rendotenan ihyan, te namin rendotenan ye ndudo yahn Dendiohs.”

<sup>5</sup> Chihno min ne, quenda se ihyan nde tin yaco yahn yan Jerusalen. <sup>6</sup> Rahn se ri se ihyan:

—Ndete che Daya Dendiohs ndih ne, cava ne muhn, co ne nde ndiyahn, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Cahcantiyon Dendiohs angel yahn ye che din ye cudado ndih,  
cava che hua dehva co yahn ne.

<sup>7</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Namin ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Hua tumerende Dihve Dendiohs.”

<sup>8</sup> Chihno min ne, quenda chundah me ihyan ama tin ico yaco, ne nahma se ihyan nducuahn vederihquentiyon che va iyehense. <sup>9</sup> Rahn se ri se ihyan:

—Ndete che cahntihya ne nan, ndeva ne yavenan ne, te nducuahn vederihquentiyon che tahchan ndih.

<sup>10</sup> Ate ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:



—Cuavi n<sub>an</sub>, chundah, te a ndirun n<sub>an</sub> Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Cuendeva yaven<sub>an</sub> Dihve Dendiohs. A ihyan min no codinehn yahn ye.”

<sup>11</sup> Tuhme chihcom<sub>an</sub> chundah me ihyan, ne nd<sub>a</sub> ángel chinduco ye ihyan.

*Can<sub>an</sub> Dihvo vo Jesucristo ntiyon yahn ye*

<sup>12</sup> Cuahn che checadino Dihvo vo che quenun Juan vacoy<sub>ahn</sub> ne, con<sub>ahn</sub> ye estado yahn Galilea. <sup>13</sup> Ate hua quen<sub>an</sub> ye y<sub>an</sub> Nazaret. Tahque ndah ye ne, cuahn ye quen<sub>an</sub> ye y<sub>an</sub> Capernaum, y<sub>ahn</sub> yahn Zabulón m<sub>an</sub>, Neftalí m<sub>an</sub>. <sup>14</sup> Tihca chi c<sub>ava</sub> che con<sub>ahn</sub> nduhca che dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

<sup>15</sup> Y<sub>ahn</sub> yahn Zabulón m<sub>an</sub>, Neftalí m<sub>an</sub>,  
chihto yune che rahn n<sub>an</sub> vine m<sub>an</sub>, t<sub>ama</sub> l<sub>ado</sub> yahn ico  
Jordán m<sub>an</sub>,

estado yahn Galilea, y<sub>an</sub> vaco ihyan t<sub>ama</sub> naci<sub>on</sub> m<sub>an</sub>,

<sup>16</sup> min ne, anduhneca ndete che m<sub>an</sub> n<sub>an</sub> che vate ihyan.  
Ate nd<sub>a</sub> ro che anduhneca ndete che condihco dave n<sub>an</sub>  
ye.

Ihyan che vate ye min ne, ca<sub>h</sub>nda yahn ye anduhneca  
ndete che a vate ye t<sub>ah</sub> vederih.

Ate nd<sub>a</sub> ro che anduhneca ndete che co dave yahn ye.

<sup>17</sup> A nde t<sub>ahn</sub> min can<sub>an</sub> Dihvo vo rahndudo ye, ne r<sub>ahn</sub>  
ye:

—Cuento ino nchuhn nunde yahn ne, te Dendiohs,  
ihyan min che va ye vahchetero, a nun cuahn ca<sub>h</sub>cantiyon  
ye.

*Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye cun ihyan che ret<sub>ah</sub> yahca  
cava che conduco ye ihyan*

<sup>18</sup> Ama yune ne, quechica Dihvo vo chihto vine yahn Galilea. Ndi<sub>h</sub>chero ye o ihyan ret<sub>ah</sub> yahca, Simón Pedro m<sub>an</sub>, di<sub>h</sub>no ye Andrés m<sub>an</sub>. Ura min ne, rentihyon

ihyan chahn yāna chete vine me cava che cotah ye yahca.  
<sup>19</sup> Tuhme rahñ ye ri ye ihyan chahn:

—Cuhn vo conduco nchuhn u, ne ndotenan che din dama ne yahca ne, cacuahñ nchuhn cava che din dama ne ihyan, conduco ye u.

<sup>20</sup> Ndetahño chihcomañ ihyan chahn yāna yahn ye, ne cuahn ye nduco Dihvo vo.

<sup>21</sup> Tah cuahn cāna ñañ me ne, ndihchero ye o daya Zebedeo, Jacobo mañ, Juan mañ. Chenun ye chete barco nduco chida ye, rentahyon nan ye yāna yahn ye. Namin yahve Dihvo vo ihyan, <sup>22</sup> ne ndetahño chihcomañ ye chida ye mañ, barco me mañ, cuahn ye nduco Dihvo vo.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye ama yahn ihyan*

<sup>23</sup> Chihno min ne, quechica Dihvo vo numacuahn yān yahn Galilea, ricuahn ye nduh cuān yaco yahn ihyan nación yahn Israel. Rahndudo ye nduhca che rihquentiyon Dendiohs ihyan yahn ye, ne redin ye che rendoyahn ihyan cah. <sup>24</sup> Nde numachahte nación yahn Siria chetuhn ndudo yahn vederihno che redin ye, ne ama chengu ihyan ihyan cah yahn ye, ihyan che rih dihca ye mañ, ihyan che ndi cheche ye mañ, ne din Dihvo vo che ndoyahn ye. Namin ihyan che chenun vaco chihnga ihyan ne, ndetendah Dihvo vo vaco chihnga chahn. <sup>25</sup> Ama yahn ihyan chinduco ye ihyan, ihyan estado yahn Galilea mañ, ihyan estado yahn Judea mañ, ihyan yān Decápolis mañ, ihyan yān Jerusalén mañ, ihyan che vate ye tama lado lco Jordán mañ.

## 5

*Dihvo vo Jesucristo ne, cahndudo ye ama tingüete*

<sup>1</sup> Cuahn che ndihchero Dihvo vo che ama yahn ihyan chenun ye min ne, cocha ye ama tingüete, chihnde ye.

Tuhme ndo dāma ihyan che ritahno ye ihyan nān ye, <sup>2</sup> ne chicuahn ye ihyan chahn tuhca:

<sup>3</sup> —Ihyan che ri ndache ye yahn che chendihco ye nunde ne, ndah ro yahn ye, te cuahtenan ye vahchetero nān che rihquentiyon Dendiohs.

<sup>4</sup> 'Ihyan che rān ye ne, ndah ro yahn ye, te necāh Dendiohs vedechahtino ihyan.

<sup>5</sup> 'Ihyan che necun ye ne, ndah ro yahn ye, te cuahtenan ye iyehmse nduhca che necāh Dendiohs ndudo yahn ye.

<sup>6</sup> 'Ihyan che āma nahn ye che runecāde cuahtenan ye ne, ndah ro yahn ye, te conan Dendiohs ihyan cava che conahn nduco ye.

<sup>7</sup> 'Ihyan che renan vahino ye ihyan chenahn ne, ndah ro yahn ye, te conan vahino Dendiohs ihyan.

<sup>8</sup> 'Ihyan che hua chendihco ye nunde ne, ndah ro yahn ye, te ndeva Dendiohs ihyan.

<sup>9</sup> 'Ihyan che riyahve ye ihyan cava che ndo yan ye nduco vih ne, ndah ro yahn ye, te nedin dāya Dendiohs ihyan.

<sup>10</sup> 'Ihyan che redin tān ihyan nduco ye yahn che runecāde vatechica ye ne, ndah ro yahn ye, te rihquentiyon Dendiohs ihyan.

<sup>11</sup> 'Ndah ro yahn nchuhn cuahn che cāhma tān ihyan nduco ne mān, din tān ye nduco ne mān, ndere cāhma nunde ye yahn ne mān, yahn che ritahno ne u. <sup>12</sup> Cuahn che tihca cuahno co ne ne, co yeno ne, te ndeva Dendiohs nchuhn, cuahtenan ne vahchetero. A devano ne te a tihca chahno chi ihyan profeta che chahte ye a rāhn me, din tān ihyan nduco ye.

### *Ejemplo yahn ima*

<sup>13</sup> 'Ima ne, āma richihve, ate ndete che necān, che metah chihn dihne ne, ametah cochihve. Va che cahtera ihyan, condinun condināhno ye. Chemin che nahn che

din nchuhn cudado vederihquentiyon che chenán cuma ne.

*Ejemplo yahn yahn*

<sup>14</sup> Nduhca che richihve yahn che ri ro dave nan ihyán muhn iyehnse ne, tihca richihve nchuhn cava nducoyaca ihyán, te a devano ne vederihquentiyon yahn Dendiohs. Yan ne, rihco ihyán ama tin ico, te nahn ye che ndah co ro.

<sup>15</sup> Namin cuahn che nahn yahn ihyán ama yahn ne, rihco ye nan che yaco cava che co ro dave nan ihyán che chenun ye chete vah. Hua rihco ndeh ye man ama cajón. <sup>16</sup> Namin nchuhn ne, nahn che runecade cuahtechica ne cava che cua cuande nducoyaca ihyán, ne ndeva ye yavenan Chida ne che va ye vahchetero.

*Dihvo vo Jesucristo ne, cah cuande ye yahn ley che dirun Moisés*

<sup>17</sup> Cuedevano nchuhn che nda ndiyu cava che cuahcotahn yahn ley che dirun Moisés man, ndudo che dirun ihyán profeta man, te cava che cah cuandé ihyán deh conahn. <sup>18</sup> Cuaco rahn rí nchuhn te numanahn che metah cuihno vahchetero man, iyehnse man ne, hua condanan nde ama ndudo nan ley min. Nde nducuahn che hua nduh rigonun chihve che rahco ihyán ne, va che conahn.

<sup>19</sup> Chemin che adecoduhno ihyán che cahnevi ye ama nan vederihquentiyon yahn, andahre hua nduh rigonun chihve che rahco ye, ne tihca cacuahn ye ihyán chenhahn ne, ihyán min ne, hua nduh rigonun chihve ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. Ate ihyán che dinahn ye nducuahn, ne tihca cacuahn ye ihyán chenhahn ne, ama rigonun chihve ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. <sup>20</sup> Rahn rí nchuhn te ndete che hua nde tahque runecade cuahtechica ne che co sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, nde hua co cuahtenan ne vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua nahn che co t̄an ihyan*

<sup>21</sup> Nchuhn ne, a devano ne te ihyan ndico yahn ne chicuahn ye tuhçā: “Hua cahne ihyan, te adecoduhno ihyan che çahn̄o ye vih ne, va che co ye castigo.” <sup>22</sup> Ate u ne, r̄ahn rí nchuhn te adecoduhno ihyan che co t̄an ye nduco ihyan chenahn̄ ne, va che co ye castigo. Adecoduhno ihyan che çahva ye nduco ihyan chenahn̄ ne, va che ndo d̄ama ihyan ndin̄an, din ye castigo ihyan. Adecoduhno ihyan che çahma ye co ye t̄ama ca ihyan che nahn dave yahn ne, çahnda yahn ye, te nduco nunde min ne, codin che conun ye v̄an ruchiyahn.

<sup>23</sup> Chemin che r̄ahn rí nchuhn te andahre a nd̄a ne nan̄ ta nduco vedino che çah̄ ne Dendiohs, ate ndete che ura min nt̄a tin ne che va nunde yahn ne nan̄ ihyan ne, <sup>24</sup> cuihco ndah ne vedino me chihto nan̄ ta, ne dinoca çahn̄ ne nd̄aca ne che nchahco nunde ihyan min, cuenedin ndah ne ndudo nduco ye. Tuhme co çah̄ ne vedino yahn ne.

<sup>25</sup> Me ndete che va ihyan che nahn çaca nunde ye yahn nchuhn ne, codin nun ino ne cuenedin ndah ne ndudo nduco ye numanahn che metah çaca nunde ye yahn ne, te ndete che hua ne, çahco ye nchuhn tah̄ intiyahn. Intiyahn ne, çahcantiyon ye policia che tihyon se nchuhn vaçoyahn, <sup>26</sup> ne cuaço r̄ahn rí nchuhn te min cuahtenun ne nde cuihno nedihve ne nducuahn.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ndere cuahtenan̄ ihyan nduco nd̄ahta che hua nihnev̄aço nduco ye*

<sup>27</sup> Nchuhn ne, a devano ne te ihyan ndico yahn ne chicuahn ye tuhçā: “Hua ndere conen nduco nd̄ahta che hua nihnev̄aço ndoque.” <sup>28</sup> Ate u ne, r̄ahn rí nchuhn te adecoduhno ihyan che ndihchero ye ama nd̄ahta, ne ndedecadino ye che nahn conan ye nduco te ne, nduco

chemin a quendihco ye nunde nduco te nan Dendiohs, te anduhneca ndete che a quenán ye nduco te.

<sup>29</sup> Ndete che cava ama ndutinan nchuhn adeche denda ne, cuahtendihco ne nunde ne, hua tumacah ne yahn. Codin ne cuande anduhneca ndete che a tico ne chacondah ne, te tahque ndah che conda ama ndutinan ne yodemin ca che cuahtenun ne van ruchiyahn. <sup>30</sup> Ndete che cava ama tah nchuhn adeche denda ne, cuahtendihco ne nunde ne, hua tumacah ne yahn. Codin ne cuande anduhneca ndete che a chihca ne chacondah ne, te tahque ndah che conda ama tah ne yodemin ca che cuahtenun ne van ruchiyahn.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ndahca che tehche ihyan ndahya yahn ye*

<sup>31</sup> Nchuhn ne, a devano ne te chicuahn ihyan ndico yahn ne tuhca: “Adecoduhno ihyan che nahn tehche ye ndahya yahn ye ne, va che dirun ye ama caca, cah ye tahn nan che cah ro ye che a ntehche ye tahn.” <sup>32</sup> Ate u ne, rahn ri nchuhn te co tehche ihyan ndahya yahn ye atenan ndete che conan te nduco tama chahn, te ndete che ndere tehche ye tahn ne, cuahn che cuhnde te nduco tama se ne, a man ye quendihco ye nunde. Namin adecoduhno ihyan che cahnevaco ye nduco ama ndahya che ntehche inchahn te tahn ne, condihco ye nunde.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ntihton yan ihyan Dendiohs cuahn che cah ye ndudo yahn ye*

<sup>33</sup> Nchuhn ne, a devano ne te chicuahn ihyan ndico yahn ne tuhca: “Hua ndere cah ndudo yehn Dihve Dendiohs, te va che dinehn nducuahn ndudo yehn che cah.” <sup>34</sup> Ate u ne, rahn ri nchuhn te hua cah ne ndudo yahn ne, ntihton yan ne Dendiohs. Namin hua ntihton yan ne vahchetero, te min quenán ye rihquentiyon ye. <sup>35</sup> Nde hua

ntihyon yan ne muhn iyehanse, te quenan ye numachahte. Nde hua ntihton yan ne Jerusalén, te yan yahn ye. <sup>36</sup> Nde hua ntihton yan ne tin ne, te nde ama yudo tin ne ne, metah vederihquentiyon yahn ne che cahcantiyon ne che ndacorun color yahn. <sup>37</sup> Cuahn che cah ne ndudo yahn ne ne, hua ntihton yan ne nde ama nan dehtenduh. Ama no ndudo cahma ne, a tihca, a o hua tihca, te che rentihdenan ca ne ndudo cava che cotahno ihyan ne, chundah rihquentiyon se chemin.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ndahconan ihyan yahn vih nduco vedetan*

<sup>38</sup> 'Nchuhn ne, a devano ne te chicuahn ihyan ndico yahn ne tuhca: “Adecoderno nunde che din ihyan ne, a nunde min no va che nuhnde menun yahn ye.” <sup>39</sup> Ate u ne, rahn ri nchuhn te hua dama co ne nduco ihyan che din tan ye nduco ne. Ndete che va ihyan che cuahn ye ama lado vaconan ne ne, ndotenan che dama co ne nduco ye ne, cuahnecon ne che cuahn ye tama lado. <sup>40</sup> Ndete che va ihyan che caca nunde ye yahn ne, nahn cahnevi cahteca ne ne, cah ne nde cahteca tu yahn ne ihyan. <sup>41</sup> Ndete che tahn nun sandado nchuhn yune, cahcantiyon se che quendehde ne chede yahn se nduhneva che rihquentiyon ley ne, nde chuhnan ca cuiquendehde ne yahn se. <sup>42</sup> Adecoduhno ihyan che caca ye dehtenduh yahn nchuhn, a nahn yahn ye, o nahn tumanan no ye ne, cah ne ihyan.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che din yahino ihyan ihyan che tan ye nduco ye*

<sup>43</sup> 'Nchuhn ne, a devano ne te chicuahn ihyan ndico yahn ne tuhca: “Codin yahine ihyan che yahino ye di, ne codin tan nduco ihyan che redin tan ye ndoque.” <sup>44</sup> Ate u ne, rahn ri nchuhn: Codin yahino ne ihyan che rendihche

tañ ye nchuhn mañ, cuica ne Dendiohs che din ye che ndah nduco ihyan che rañva ye yahn ne mañ, ihyan che riha ye nchuhn mañ, ihyan che redin tañ ye nduco ne mañ. <sup>45</sup> Ndete che tihca din nchuhn ne, dama ri ne nduco Chida ne che va ye vahchetero, te ihyan min ne, redin ye che rendihco dave yahn yahn mañ, redin ye che ran co mañ, cava che ndah yahn ihyan che ndah ihyan ye mañ, ihyan che duhtuno ihyan ye mañ. <sup>46</sup> Ndete che atenan ihyan che yahino ye nchuhn din yahino ne ne, ¿dehra cochihve yahn ne?, te nde sahn rica tume cade iyo tihca redin se. <sup>47</sup> Namin ndete che atenan combiero yahn ne necah ne Dendiohs ihyan ne, ¿dehra cochihve yahn ne?, te nde ihyan che hua devano ye che va Dendiohs tihca redin ye. <sup>48</sup> Nchuhn ne, nahn che runecade ne nduhca che runecade Chida ne che va ye vahchetero.

## 6

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye nduhca che redin yahn che din ihyan vedevahino*

<sup>1</sup> Cuihco nchuhn cudado che hua din ne dehtenduh che ndah atenan cava che ndihchero ihyan, te ndete che cava che ndeva ihyan yavenan ne che tihca din ne ne, nde hua cochihve yahn ne nan Chida ne che va ye vahchetero. <sup>2</sup> Chemin che cuahn che din ne vedevahino ne, co din ne cuande che hua cadino nde ama ihyan. Hua dama co ne nduco sahn che o nan o chende se che redin se vedevahino nan nducoyaca ihyan, chete yaco mañ, cuahn yune mañ. Sahn chahn ne, tihca redin se cava che ndonan ihyan sahn, ate cuaco rahn ri nchuhn te nde hua cochihve yahn se nan Dendiohs che tihca redin se. <sup>3-4</sup> Ndaconan rahn ri nchuhn te cuahn che din ne vedevahino ne, co din ne cuande che hua cadino nde ama ihyan, cava che Chida



ne che rendihche ye nducuahn che redin ne ne, ndahco menun ye yahn ne.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye ihyan nduhca che covah ye*

<sup>5</sup> 'Nchuhn ne, cuahn che covah ne ne, hua din ne nduhca che redin sahn che o nan o chende se che renan ino se rahtendi se revah se chete yaco man, cuahn yune man, nan che co ndihchero nducoyaca ihyan sahn. Cuaco rahn ri nchuhn te nde hua cochihve yahn se nan Dendiohs che tihca redin se. <sup>6</sup> Cuahn che covah nchuhn ne, codin ne cuande che hua van yahn ihyan. Tahque ndah che deman ne covah ne chete vah nan che deman Chida ne cahnevan ye. Cuedevano ne te rendihchero ye nchuhn, ne ndahco menun ye yahn ne.

<sup>7</sup> 'Cuahn che covah nchuhn ne, hua din ne nduhca che redin ihyan che hua devano ye che va Dendiohs. Ama ndeh revah ye nan dehtenduh che redin ye dendiohs yahn ye, te rahco ye te nduco che ama ndeh revah ye ne, cahnevan dendiohs yahn ye. <sup>8</sup> Hua dama co ne nduco ye nan che revah ne, te Chida ne ne, nde ura che ametah caca ne ihyan ne, a devano ye nducuahn dehtenduh che rendotenan ne. <sup>9</sup> Chemin che covah nchuhn tuhca:

Chida nuhn che va ne vahchetero,

Rica nuhn ndih che din ne che ndeva nducoyaca ihyan yavenan ne, co devano ye che metah nde ama nunde nan ne.

<sup>10</sup> Rica nuhn ndih che cuanan cahcantiyon ne nuhn.

Nahn nuhn che dinahn ihyan iyehanse vederihquentiyon yahn ne nduhca che redinahn angel che vate ye vahchetero.

<sup>11</sup> Cuete ne che cheh nuhn man ro cuh.

<sup>12</sup> Cuenchahco ne nunde yahn nuhn nduhcā che renchahco mān nuhn yahn ihyan che redin tān ye nduco nuhn.

<sup>13</sup> Cuendedeвахn ne nuhn tāh chundah, hua cuahnecun ne che tumarande se nuhn.

Tihcā, te a ndih che rihquentiyon ne cuahn dāma. Ama yudo vederihquentiyon quenān cuma ne. Tihcā co.

<sup>14</sup> 'Cuedevano nchuhn te ndete che nchahco ne yahn ihyan che redin tān ye nduco ne ne, namin Chida ne che va ye vahchetero nchahco ye nunde yahn ne. <sup>15</sup> Ate ndete hua nchahco ne yahn ihyan ne, namin Chida ne che va ye vahchetero ne, hua nchahco ye yahn ne.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye ihyan nduhcā che cuahte ye yahte*

<sup>16</sup> 'Nchuhn ne, cuahn che cuahte ne yahte ne, hua din ne nduhcā che redin sahn che o nan o chende se. Sahn chahn ne, ndih ran vaconan se cava che cadino ihyan che vate se yahte. Cuāco rāhn rí nchuhn te nde hua cochihve yahn se nan Dendiohs che tihcā redin se. <sup>17</sup> Cuahn che cuahte nchuhn yahte ne, cuahco nan ne mān, cuih ne caca tin ne mān, <sup>18</sup> cava che nde hua cadino ihyan che vate ne yahte. Chida ne a devano ye, te rendihchero ye nchuhn, ne ndahco menun ye yahn ne.

*Ejemplo yahn vedecuihca*

<sup>19</sup> 'Hua cuahcoran nchuhn cava vedecuihca che a chemin no din dāma ne. Hua regu, te rine iteduhn mān, reh dache mān, renda sahn duco, riquenda se mān.

<sup>20</sup> Tahque ndah ne, codin nun ino ne cava che cuahtenan ne vahchetero, te chemin ne, anduhnecā ama vedecuihca che hua redetoh iteduhn mān, hua reh dache mān, hua riquenda sahn duco mān. <sup>21</sup> Nahn che tihcā din nchuhn.

A devano ne te n̄an che va vedecuihca ne, a yahn chemin no che rendedecadino ihyan.

*Ejemplo yahn ndutin̄an ihyan*

<sup>22-23</sup> 'Ndu<sub>ti</sub>na<sub>n</sub> nchuhn ne, nduhcā ama yahn che richihve yahn ne che ri ro n̄an ne. Ndete che ndah ndutin̄an ne ne, ndah ro n̄an ne. Ate ndete che hua ne, anduhnecā ndete che man n̄an che vate ne. Atihno<sub>ca</sub> vederendedecadino yahn ne, te ndete che cochihve ne, conahn ndah ne vederihquentiyon yahn Dendiohs. Ate ndete che cuahcotahn ne vederihquentiyon yahn ye ne, hua cochihve vederendedecadino yahn ne, ne anduhnecā ndete che ama man n̄an che vate ne.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che a Dendiohs va che din yahino ihyan ndiyu vedecuihca*

<sup>24</sup> 'Nde ama ihyan ne, hua co cuahtenan cuma ye o dihve ye damandahn, te din yahino ye ama, ne cahcoman ye tama, o dinahn ye yahn ama, ne cuahcotahn ye yahn tama. Atihno<sub>ca</sub> nchuhn, te hua co din yahino ne Dendiohs ndete che yahino ne vedecuihca.

*Dendiohs ne, redin ye cudado ihyan yahn ye*

<sup>25</sup> 'Ra<sub>h</sub>n rí nchuhn: Hua cuahcoran ne deh cheh ne man, deh cuh ne man, ti ndaca ne tino che cuahtenun ne man. A Dendiohs che deco ye nchuhn iyehense, ne te ye che cheh ne man, tino che cuahtenun ne man. <sup>26</sup> Cua cuande nchuhn. Yahda ne, andahre hua rendotenan che din te nduhcā che redin ihyan che rino ye ndata man, rentumanan ye ndute ndata man, rih ndah ye man, ate Chida ne che va ye vahchetero ne, redin ye che renda<sub>ca</sub> te che reh te. Cuedevano ne te tahque redin ye cudado nchuhn che co ite chahn. <sup>27</sup> Nde ama nchuhn, andahre ama ndedecadino ne, ate hua co din man ne che cuihta ne man metro.

<sup>28</sup> Nde hua redin yahn che ndedecadino nchuhn ti ngua ne tino che cuahtenun ne. Cua cuande ne. Nanda ne, hua rendotenan che din nduhca che redin ihyan che redin ye ntiyon man, riya ye tino man, <sup>29</sup> ne rahn ri nchuhn te nde rey Salomón andahre ama chahte vederihquentiyon quenan cuma ye, ate tahque ndah chan ro nanda che co tino che quenun ye. <sup>30</sup> Nchuhn che ndeh rendedecadino ne cava ne, nducote redin Dendiohs che ama ndah chan ro nanda andahre ama o ro ra regu, cuedevano ne te tahque redin ye cudado nchuhn. <sup>31</sup> Chemin che hua nahn che ama ndedecadino ne deh cheh ne man, deh cuh ne man, ti ngua ne tino yahn ne man. <sup>32</sup> Ihyan che nde hua devano che va Dendiohs ne, ama rendedecadino ye yahn dehtenduh chemin chan. Ate nchuhn ne, va Chida ne vahchetero che redin ye cudado nchuhn, ne a devano ye yahn dehtenduh che rendotenan ne. <sup>33</sup> Menan vihca cuahneacun ne che cahcantiyon ye nchuhn man, runecade cuahtechica ne nduhca che nahn ye man, ne te ye nducuah dehtenduh chemin chan che rendotenan ne. <sup>34</sup> Chemin che hua ndedecadino nchuhn taca cuahno co ne caviyan deman, te queri ama ro ne, va vederahn yahn ne, ne hua redin yahn che cuahcoran ne taca cuahno co ne.

## 7

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ndahchenan ihyan vih*

<sup>1</sup> Hua ndahchenan nchuhn ihyan cava che hua din Dendiohs castigo nchuhn. <sup>2</sup> Nduhca che ndahchenan ne ihyan ne, tihca cua cuande Dendiohs nchuhn, din ye castigo nchuhn. <sup>3</sup> Ndete che ndahchenan ne ama ihyan yahn dehtenduh che hua ndahca redin ye, ate nde hua retumacadino ne che va dehtenduh che tahque chihnga redin man ne ne, anduhneca ndete che ama vihto

quenun ndutinān ne nde hua retumacadino ne yahn, ate rendāhchenan ne ihyan che quenun āma yaça ndutinān ye. <sup>4</sup> Ndete che yaḥve ne āma ihyan che hua ndāhca redin ye cuahn che nde tahque chihngā redin mān ne ne, anduhneca ndete che caḥma ne co ne ihyan che tendāh ne yaça che quenun ndutinān ye cuahn che quenun āma vihto ndutinān mān ne. <sup>5</sup> Ndete che tihca din nchuhn ne, o nan o chende ne. Nahn che dinoca caḥcomān ne dehtenduh che tahque chihngā redin ne, tuhme conān yahn ne che yaḥve ne ihyan che caḥcomān ye dehtenduh che hua ndāhca redin ye.

*Ejemplo yahn yaḥna mān, cuche mān*

<sup>6</sup> Nde hua redin yahn che ndere yaḥve nchuhn ihyan che cheche chedave yahn ye cava che nevahnecon ye ndudo ndah yahn Dendiohs, te denān co tān ye nduco ne mān, duche rino ye ndudo me mān. Ndete che ndere yaḥve ne ihyan chemin chan ne, anduhneca ndete che caḥ ne dehtenduh che ndah yaḥna, ne denān co tān te, cua te nchuhn mān, anduhneca ndete che cahnetave ne tu diyāhn nan cuche, ne condinun condināhno te mān.

*Ejemplo nduhca che covāh ihyan, caça ye Dendiohs dehtenduh che nahn ye*

<sup>7-8</sup> Cuica nchuhn dehtenduh che nahn ne Dendiohs, ne te ye nchuhn. Tihca, te anduhneca che redin mān ne. Cuahn che rica ne dehtenduh combiero yahn ne ne, rete ye. Cuahn che renuhn ne dehtenduh ne, rendaça ne. Cuahn che riyāḥve ne chende vaço ihyan ne, reñahne ye.

<sup>9</sup> Nde āma nchuhn ne, hua rahcotāhn ne yahn daya ne cuahn che rica che cheh. Ndete che rica pañ ne, hua rihquino ne recaḥ ne tu. <sup>10</sup> Ndete che rica yute yaḥca ne, hua recaḥ ne āma cu. <sup>11</sup> Nchuhn ne, andahre duhtuno ihyan ne ne, recaḥ ne dehtenduh che ndah daya ne. Rāhn

rí nchuhn te Chida ne che va ye vahchetero ne, nde tahque nun te ye dehtenduh che ndah cuahn che çaça ne ihyan.

<sup>12</sup> 'Codin nchuhn che ndah nduco ihyan nduhça che nahn ne che din ye nduco ne, te tihça rihquentiyon nan ley che dirun Moisés man, libro che dirun ihyan profeta man.

### *Ejemplo yahn chendevah che tuhco*

<sup>13-14</sup> 'Andahre ama vahche cuahno nchuhn, ate codin ne fuerza cahcoman ne vedeyeno yahn man ne, codinahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, çaça che co tuno ne vahchetero. Rahn rí nchuhn te neve ra ihyan che tuno ye min, ne anduhneca ndete che ama tuhco chendevah nan che conda ye man, ama vahche yune nan che chuh ye man. Me ihyan che riquendi ye vedeyeno yahn man ye ne, ama yahn ye. Ihyan chahn ne, anduhneca ndete che ama chahte chendevah nan che renda ye man, ama ndahça yune nan che rechuh ye man, ate cuahn che cuhnde cade yahn ye ne, co ye castigo, cuahtenun ye van ruchiyahn.

### *Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye tachan ihyan sahn che redin ca che Dendiohs dechuh ye sahn*

<sup>15</sup> 'Rahn rí nchuhn che cahco ne cudado yahn sahn che redin ca se che Dendiohs dechuh ye sahn. Sahn chahn ne, redin ca se che ama necun se, ate ama duhtuno ihyan se. <sup>16</sup> Nchuhn ne, cahco ne cudado nducuahn che redin se, ne tumacadino ne duh ihyan se. A devano nchuhn te ndiyu nan yahn yan che ri uva, nde huane nan chano yan che ri higo. <sup>17-18</sup> Yahn ndata che ndah ne, ndah ndute yahn, ne yahn che hua ndah ne, hua ndah ndute yahn. <sup>19-20</sup> Atihnoça sahn chahn, te nan ntiyon yahn se ne, tumacadino nchuhn ndete che numa cuaco vatechica se o rihnceh se. Nducuahn yahn che hua ndah ndute yahn

ne, rihca ihyan, rihquiyahn ye. Atihnocá sahn chahn, te va che co se castigo, cuahtenun se van ruchiyahn.

*Rahn Dihvo vo Jesucristo te hua nducoyaca ihyan co cuahtenan ye vahchetero*

<sup>21</sup> 'Hua nducoyaca ihyan che rahn ye yahn che Dihve ye u, cuahtenan ye vahchetero, te atenan ihyan che dinahn ye vederihquentiyon yahn Chidá, ihyan min che va ye vahchetero. <sup>22</sup> Cuahn che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan ne, ama yahn ihyan cahma ye yahn: "Dihve nuhn, nuhn ne, din nuhn ntiyon yahn ne, ntiyon yan nuhn ndih, ne nduco chemin ndetenda nuhn vaco chihnga man, din nuhn ama ndeh nan vederihno man." <sup>23</sup> Ate cahmá có sahn chahn: "Ndiyu ihyan yahn nchuhn. Cuahn ne ama lado. Nchuhn ne, duhtuno ihyan ne."

*Ejemplo yahn name yahn vah*

<sup>24</sup> 'Adecoduhno ihyan che rihcovan ye ndudo che tuhchan che ricuahn, ne dinahn ye ne, ihyan min ne, nduhca ama ihyan che vivo ye che chihno ye vaco ye, chihco ye name yahn nan yava. <sup>25</sup> Chihno min ne, ama chi yudo, chan co nahn man, chihta ico man, chano yune man. Chuh nune nan nti vah me, ate hua dehva chi yahn, te chiche nti nan yava. <sup>26</sup> Me adecoduhno ihyan che rihnevan ye ndudo che tuhchan che ricuahn, ne hua dinahn ye ne, ihyan min ne, nduhca ama ihyan tundo che chihno ye vaco ye man yahndute. <sup>27</sup> Chihno min ne, ama chi yudo, chan co nahn man, chano yune man, chihta ico man. Chuh nune nan nti vah me, ne quenda.

<sup>28</sup> Cuahn che chihno chicuahn Dihvo vo ne, ama chahn ino ihyan, <sup>29</sup> te numacuahn vederihquentiyon yahn Den-diohs chicuahn ye, ndlyu nduhca che ricuahn sahn devano ley che dlrún Moisés.

## 8

*Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama sahn che ndi se cah che rechā yute*

<sup>1</sup> Cuahn che ndaconan Dihvo vo che chahn ye tingüete me ne, ama yahn ihyan nduco ye. <sup>2</sup> Ura min ndā ama sahn che ndi se cah che rechā yute, chehntihya se nan ye, ne rahn se ri se ihyan:

—Dihvé, ndete che nahn ne ne, co din ne che ndoyahn.

<sup>3</sup> Tuhme nahn tah ye sahn, ne rahn ye:

—Tācā hua. Náhn. Man ne, a ndoyehn.

Ndetahnno che rahn ye tihcā ne, ndoyahn se. <sup>4</sup> Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Culhque cudado. Hua cahme nduco nde ama ihyan tācā chi che ndoyehn. Tahque ndah ne, cuehn nan chidocuyan, ndihchero ye di, ne cah vedino nduhcā che chihquentiyon Moisés cava che co devano nducoyaca ihyan che a ndoyehn.

*Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn sahn decāhya yahn ama capitán*

<sup>5</sup> Cuahn che chendā Dihvo vo yan Capernaum ne, ama capitán yahn Roma, chica se favor ihyan, <sup>6</sup> ne rahn se:

—Dihvé, sahn decāhya yahn ne, ndi cheche se, ametah cocha se.

<sup>7</sup> Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuhn vo ndoque, dín che ndoyahn se.

<sup>8</sup> Ate rahn sahn capitán me ri se ihyan:

—Dihvé, hua denduh ne ndih cava no u, te u ne, ndiyu ihyan che redin yahn che cahñ ne ndevacó. Nduco ama ndudo che cahma ne ne, ndoyahn sahn decāhya yahn. <sup>9</sup> Tihcā, te namin u ne, va ihyan che nte ye vederihquentiyon quenán cumá, ne vate sandado yahn. Cuahn che rihquentiyón ama se che cahñ se ne, rahn se. Cuahn che



rihquentiyón t̄ama che chi se ne, rechi se. Adecodehno che rihquentiyón sahn decahya yáhn ne, redinahn se.

<sup>10</sup> Ama cuahn ino Dihvo vo che tihca rahn se, ne rahn ye nduco ihyan che nduco ye:

—Cuaco rahn rí nchuhn te nde van ihyan nación yahn Israel ne, hua ndacá nde ama ihyan che ama ritahno ye nduhca sahnghuh. <sup>11</sup> Rahn rí nchuhn te ama yahn ihyan numachahte iyehkse conduco ye Abraham man, Isaac man, Jacob man, cuahtenan ye nduco vih vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. <sup>12</sup> Ate ihyan che tahque redin yahn che cuahtenan ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs ne, ndotenan che cuahtenan ye min ne, dechuh Dendiohs ihyan cuahn chevah nan che man, ne min cuahtenun ye, cuaco ye man, cheh dihyon ye man.

<sup>13</sup> Tuhme rahn ye ri ye capitán me:

—Conahn ndevaque, ne nduhca che chitehne ne, tihca conahn ndoque.

Me sahn decahya me ne, a ura min no ndoyahn se.

*Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn indahn Pedro*

<sup>14</sup> Ama yune ne, chahn Dihvo vo Jesucristo ndevaco Pedro, ne indahn Pedro ne, quendite ye, ndi ye cah ihno.

<sup>15</sup> Nahn tah ye tah ihyan min, ne ndoyahn ye, chavi cah ihno me. Tuhme necuan ye, ne cah ye, cheh ihyan chahn.

*Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama yahn ihyan cah*

<sup>16</sup> Ro min, cuahn che chi dah ne, ama yahn ihyan nda ye nan Dihvo vo, nda ye ihyan cah man, ihyan che chenun vaco chihnga ihyan man. Dihvo vo ne, nduco ama ndudo no ndetendah ye vaco chihnga chahn. Namin din ye che ndoyahn ihyan cah chahn. <sup>17</sup> Tihca chi cava che conahn nduhca che dirun ihyan profeta Isaías tuhca: “Man ye cahnevi ye cah yahn ihyan.”

*Sahn che nahn conduco se Dihvo vo Jesucristo*

<sup>18</sup> Cuahn che ndihchero Dihvo vo che ama yahn ihyan nduco ye ne, chihquentiyon ye ihyan apóstol yahn ye che cuahtenun ye chete ama barco, chuh ye nduco vih tama lado viche yahn vine yahn Galilea. <sup>19</sup> Ura min ama sahn devano ley che dirun Moisés chahn nda se nan Dihvo vo, ne rahn se ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, nahn conducó ndih adecotino che cahn ne.

<sup>20</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Yuhne ne, va ive vaco te, ne yahda ne, va nan che rahte te, ate u che rinducó nducoyaca ihyan ne, metah nde nan che condité.

<sup>21</sup> Tuhme tama sahn che rinduco se ihyan ne, rahn se ri se ihyan:

—Dihvé, cuahnecun ne che conán nan chidá nde nda ro che coh ye. Cuhché ihyan, tuhme conducó ndih.

<sup>22</sup> Ate ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Di ne, nahn che condoque u. Hua ndedecadine cava chemin. Ihyan che anduhneca ndete che a ndih ye nan Dendiohs ne, ihyan chahn co cuhche ye tenahn yahn ye.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chihco dihn ye yuhne tan*

<sup>23</sup> Chihno min ne, chenda Dihvo vo chete barco me nduco ihyan apóstol yahn ye, cuahn ye nduco vih. <sup>24</sup> Ura min canan rano yuhne tan, ama rendedecuan nune nan vine me nde a renda chete barco me. Me Dihvo vo ne, quiyado ye. <sup>25</sup> Tuhme ndedetuhche ihyan apóstol chahn ihyan, ne rahn ye:

—Dihve nuhn, ¡cuendevahn ne nuhn!, te cuehchenun nuhn van nune.

<sup>26</sup> Ndahconan Dihvo vo:

—¿Dehco che ama vah nchuhn? ¿Taca che hua numa ino ne ritahno ne?

Tuhme necuan ye, chihco dihn ye yuhne me man, vine me man, ne nuhnde dihn. <sup>27</sup> Nduco neve se van ihyan chahn, ne rahn se:

—¿Duhra ihyan cuh che nde yuhne man, nde vine man, redinahn che rihquentiyon ye?

*O sahn yan Gadara che chenun vaco chihnga sahn*

<sup>28</sup> Cuahn che nda Dihvo vo tama lado viche yahn vine me, yahn yahn yan Gadara ne, nda o sahn che chenun vaco chihnga sahn, che chica se van yayan nan che chenun tenahn. Ama redin tan se che nde ama ihyan hua rihquino ye chuh ye yune nino nan che chenun se. <sup>29</sup> Ama yudo nan se rahn se:

—Jesús, Daya Dendiohs, ¿dehco che renun mendahn ne yune yahn nuhn? ¿Taca che cochi ne din ne che chuhrihn nuhn?, te ametah nda ro yahn.

<sup>30</sup> Nino min ne, redin ihyan cudado ama yahn cuche. <sup>31</sup> Vaco chihnga chahn ne, chica favor Dihvo vo, ne rahn ri ihyan:

—Ndete che ndetendah ne nuhn ne, cuahnecun ne che condah nuhn cuche sih.

<sup>32</sup> Rahn Dihvo vo ri ye vaco chihnga chahn:

—Cuahn nchuhn.

Tuhme ndiquendah vaco chihnga chahn sahn, ne chenda cuche chahn. Nducoyaca cuche chahn ne, cochahn te rano te nan ndava, cheranun te chete vine me, chihno chih te.

<sup>33</sup> Sahn che redin cudado cuche chahn ne, ama dihya se chi, ne conahn se rano se cuahn viyan me. Nda se min ne, neco se ihyan nduhca che chihno chih cuche chahn man, deh chi yahn sahn che chenun vaco chihnga chahn man.

<sup>34</sup> Tuhme chahn nducoyaca ihyan yan nan che quenun Dihvo vo, ne chica ye favor ihyan che ndaca ye min, nahn ye.

## 9

*Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama sahn che ndi cheche se*

<sup>1</sup> Chihno me min ne, chenda Dihvo vo chete barco, tuche ye vine me, nta ye yan vaco ye. <sup>2</sup> Min nda ihyan nan ye, nda ye ama sahn che ndi cheche se quendite se nan yundo. Cuahn che ndihche Dihvo vo nduhca che ritahno ihyan chahn ne, rahn ye ri ye sahn che ndi cheche me:

—Dayá, hua dehve rahque, a ndaque vederenchahco cava nunde yehn.

<sup>3</sup> Min chenun van ama o sahn devano ley che dirun Moisés, ne rendedecadino se: “Sahn tih ne, ducherino se Dendiohs che tihca rahn se.” <sup>4</sup> Ndetahno checadino Dihvo vo che tihca rendedecadino sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—¿Dehco che chihnga rendedecadino nchuhn? <sup>5</sup> Ndete che cahma có sahnghu: “A nchahcó nunde yehn” ne, nde hua co devano ne ndete che va vederihquentiyon yahn, o hua. Ate ndete che cahma có sahn: “Cuenecuen, ne cuique” ne, co devano ne. <sup>6</sup> Chemin che cava che cadino ne che u che rinducó nducoyaca ihyan ne, quenan cumá vederihquentiyon che nchahcó nunde yahn ihyan ne, condihche ne.

Tuhme rahn ye nduco sahn che ndi cheche me:

—Cuenecuen, cotah yundo yehn, conahn ndevaue.

<sup>7</sup> Ndetahno necuan sahn min, ne conahn se ndevaco se. <sup>8</sup> Nducoyaca ihyan che chenun ye min ne, dihya ye chi, ne ndeva ye yavenan Dendiohs yahn che necah ye vederihquentiyon min Dihvo vo cava che ndah yahn ihyan iyehnse.

*Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye Mateo che conduco ye ihyan*

<sup>9</sup> Cuahn che chica Dihvo vo min, cuahn ye ne, ndihchero ye ama ihyan che duche ye Mateo. Ihyan min ne, quenan ye ntiyon che rica ye tume cade iyo, ne rahn ye ri ye ihyan: —Cuhn vo, condoque u.

Tuhme necuan Mateo, cuahn ye chinduco ye ihyan.

<sup>10</sup> Ama yune ne, reh Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye. Namin nduco ama yahn sahn rica tume cade iyo man, yahn ca sahn nunde man, vate se reh se nduco ye.

<sup>11</sup> Ndi hchero ama o sahn fariseo, ne rahn se ri se ihyan apóstol chahn:

—¿Dehco che tihca redin Ihyan Ricuahn yahn nchuhn che reh ye dama nduco sahn rica tume cade iyo man, sahn nunde chenahn man?

<sup>12-13</sup> Chihnevan Dihvo vo che tihca rahn se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ihyan cah che rendotenan ye sahn doctor, ndiyu ihyan che hua cah ye. Atihnoca u, te nda cava che conan ihyan nunde, nto ino ye nunde yahn ye, ndiyu cava ihyan metah nunde yahn ye che rahco ye. Che va che din nchuhn ne, cuahn ne dinahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs che tuhca: “Tahque nahn che cuahtenan cuma nchuhn vedevahino che co che cahno ne ite, co te vedino nan.”

*Tumerune ihyan Dihvo vo Jesucristo yahn yahte*

<sup>14</sup> Ura min ne, nda ama o ihyan che rinduco ye Juan Bautista, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Nuhn nduco sahn fariseo cuahn dama rahte nuhn yahte. ¿Dehco che ihyan che rinduco ye ndih hua rahte ye yahte ne?

<sup>15</sup> Ndahconan Dihvo vo yahn ye:

—Ihyan che rinduco ye sahn rihnevaco ne, hua rahteran ye. Ate ndete che quenda ihyan sahn ne, cuahteran ye. Atihnoca ihyan che rinduco ye u, te man ro cuh ne, metah

deh cuande che cuahte ye yahte. Ate cuahn che nda ro che quenda sahn nunde u ne, tuhme che cuaco, cuahte ye yahte.

*Ejemplo yahn tino ndico nduco ima ndico*

<sup>16</sup> 'Hua redin yahn che ndahchetahn vo costumbre ndico nduco vederihquentiyon ra. Nde ama ihyan hua renecahn ye ama ndi tino ra nan tino ndico, te ndete che tihca din ye ne, ndeva doh tino ra me, ne nde tahque co chahte nan nte yahn tino ndico me. <sup>17</sup> Namin nde ama ihyan hua rih ye vino ra chete ima ndico, te ndete che tihca din ye ne, condan ima ndico me, cora vino me, ne conda nduh che o. Chemin che va che cuih ihyan vino ra chete ima ra cava che hua dehva co yahn.

*Tahn daya Jairo man, tahn ndahta che nahn tah te tino yahn Dihvo vo Jesuscristo man*

<sup>18</sup> Numanahn che rente ca Dihvo vo nduco ihyan chahn ne, nda ama sahn ndinan. Chehntihya se nan ye, ne rahn se ri se ihyan:

—Tahn dayá ne, a chih te cade menan lihn. Cuhn vo nduco ne, nahn tah ne tahn, ne ndaconan conan te.

<sup>19</sup> Tuhme necuan ndi Dihvo vo, ne cuahn ye nduco se nduco ihyan apóstol yahn ye. <sup>20</sup> Ura min nda ama tahn ndahta che a ri ndichio nduyo che cah te, rendora te yun ro ro. Chahn nda te cuahn vedame Dihvo vo, ne nahn tah te tino yahn ye. <sup>21</sup> Tihca din te, te ndedecadino te: “Mare tino yahn ye nahn tah, ne ndoyahn.” <sup>22</sup> Ndaconan ye ndihchero ye tahn, ne rahn ye:

—Dayá, hua dehve rahque. Nducote chitehne ne, a ndoyehn.

A ura min no ndoyahn te.

<sup>23</sup> Cuahn che nda Dihvo vo vāco sahn ndinan me ne, ndihchero ye che a chenān sahn retive ndo ran man, ama ndito ihyan rah ran ye man. <sup>24</sup> Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Conahn nchuhn, te tahn dihn ne, hua dehve ndih te, quiyado te.

Ate chihyon nan ihyan chahn ihyan. <sup>25</sup> Chihquentiyon ye che ndiquendāh vah ihyan chahn, tuhme chenda ye nan che quendite tahn dihn me. Chetah ye tah te, ne necuan te. <sup>26</sup> Nducoyaca ihyan che vate ye numachahte yahn min ne, checadino ye yahn vederihno min.

*Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che chi ro nan o sahn nan ve*

<sup>27</sup> Cuahn che conahn Dihvo vo ne, cuahn o sahn nan ve cuahn vedame ye rah se:

—Daya David, jconan vahino ne nuhn!

<sup>28</sup> Cuahn che nta ye, ndonda ye chete vah ne, chenda vah sahn nan ve chahn, chahn nda se nan ye, ne tumerune ye sahn:

—¿A ritahno nchuhn che co din che co ro nan ne ne?

Ndahconan se yahn ye:

—Dihve nuhn, ritahno nuhn che co din ne che co ro nan nuhn.

<sup>29</sup> Tuhme nahn tah ye ndutinān se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Conahn nduco nchuhn nduhca che ritahno ne.

<sup>30</sup> A ndetahno chi ro nan sahn chahn. Tuhme ama cah ye cudado sahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—Condi nchuhn cahma ne nduco nde ama ihyan taca chi che chi ro nan ne.

<sup>31</sup> Ate cade ndaca se min, canan nte se nduco ihyan, ne chetuhn ndudo yahn vederihno min van ihyan che vate ye numachahte yahn min.

*Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndiquendāh cahh ama sahn lihme*

<sup>32</sup> Cade ndiquendah sahn chahn vah ne, nda ama o ihyan, nda ye ama sahn lihme che quenun ama vaco chihnga sahn. <sup>33</sup> Ndetendah Dihvo vo vaco chihnga me, ne ndetahno ndiquendah cahn se, canan rente se. Ama cuahn ino ihyan, ne rahn ye:

—Nde menahn ametah conahn vederihno che tuhchan muhn naci3n yahn Israel.

<sup>34</sup> Ate sahn fariseo ne, rahn se:

—Ihyan tih ne, quenan cuma ye vederihquentiyon yahn chundah, ne nduco chemin rendetendah ye vaco chihnga.

*Dihvo vo Jesucristo ne, renan vahino ye ihyan*

<sup>35</sup> Chihno min ne, quechica Dihvo vo nduh cuan yan rahte man, yan cahya man, ricuahn ye chete yaco yahn ihyan naci3n yahn Israel. Rahndudo ye ndudo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne redin ye che rendoyahn nducoyaca ihyan cah. <sup>36</sup> Nduh cuan nan che quechica ye ne, ama yahn ihyan. Ama quenan vahino ye ihyan, te ametah duh che cacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs ihyan. Nduhca itecuche che metah ihyan che din ye cudado ite, tihchan ihyan chahn. <sup>37</sup> Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan ap3stol yahn ye:

—Cuaco rahn rí nchuhn te ama yahn ihyan che nahn cahnevan ye ndudo yahn Dendiohs, ate ihyan che rahndudo ye ne, ama doh ri ye. Anduhneca ndete che ama va ndute ndata ate ihyan che redin ye ntiyon ne, ama doh ri ye. <sup>38</sup> Chemin che cuica nchuhn Dendiohs cava che dechuh ye ihyan che cuahndudo ye ndudo yahn ye, cahnevan ihyan chahn.

## 10

*Cah Dihvo vo Jesucristo ntiyon che din ihyan ap3stol yahn ye*



<sup>1</sup> Chihno min ne, nedin dama Dihvo vo nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye, ne cah ye vederihquentiyon ihyan çava che ndetendah ye vaco chihnga man, din ye che ndoyahn ihyan cah, adecodehno cah che ndi ye man.

<sup>2</sup> Van ihyan chahn ne, nduco ama ihyan che duche ye Simón Pedro, ihyan min che tahque menan vihca van nducoyaca ye. Namin nduco Andrés, dihno Simón man, Jacobo nduco dihno ye, Juan, che daya Zebedeo man,  
<sup>3</sup> Felipe man, Bartolomé man, Tomás man, Mateo, ihyan min che rica ye tume cade iyo ro menan man, Jacobo, daya Alfeo man, Lebeo, che namin duche ye Tadeo man,  
<sup>4</sup> tama Simón, ihyan min che chinduco ye partido yahn sahn cananista ro menan man, Judas Iscariote, ihyan min che necah ye Dihvo vo adive man.

*Dechuh Dihvo vo Jesuscristo ihyan apóstol yahn ye che cuahndudo ye*

<sup>5</sup> Dechuh Dihvo vo ihyan che ndichio chahn, chihquentiyon ye ihyan tuhca:

—Hua cuahndudo nchuhn van ihyan tama nación, nde huane van ihyan nación yahn Samaria. <sup>6</sup> Tahque ndah ne, cuahndudo ne van ihyan nación yahn Israel, ihyan chahn che a ndihcoman ye Dendiohs. Ihyan chahn ne, anduhneca itecuche che a chinda te. <sup>7</sup> Cuahndudo nchuhn te Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero ne, a nun cahcantiyon ye ihyan. <sup>8</sup> Codin nchuhn che ndoyahn ihyan che ndi ye cah che recha yute man, ihyan che ndi ye adecodehno cah man, condedetuhche ne ihyan che a ndih ye man, cuendetendah ne vaco chihnga man. Nchuhn ne, dendaca ne vederihquentiyon cuh, ne hua cua ne chihve yahn ihyan che conan ne.

<sup>9</sup> Hua quenda nchuhn tume, <sup>10</sup> nde hua quenda ne dino man, ndaco man, indahco man, atenan tino che chenun no ne. Tihca, te ihyan redin ntiyon ne, redin yahn che nan

ntiyon che redin ye quendaḥ nducuahn che rendotenan ye.

<sup>11</sup> 'Cuahn che nda nchuhn ama yan ne, cuenuhn ne ama ihyan che ndah ihyan ye, ne cuahtenan ne ndevaco ye nde ro che ndaca ne yan min. <sup>12</sup> Cuahn che condā nchuhn ne, cahma ne co ne ihyan che vaco min: "Dendiohs din yahino ye nchuhn." <sup>13</sup> Ndete che rihnevahn che conahn nduco ihyan nduhca che cahma ne, conahn, ate ndete che hua ne, hua. <sup>14</sup> Me ndete che ihyan che vaco min, o ihyan yan min, hua nevahnecon ye nchuhn, nde hua cahcovan ye che cahma ne ne, condaca ne min, condahde ne yune yahn che chenan cah ne cava che tumacadino ye che hua ndahca din ye. <sup>15</sup> Cuaco rahn ri nchuhn te nda ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan ne, tahque chuhrihn ihyan yan min che co ihyan che chahte ye yan Sodoma man, yan Gomorra man.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che va che chuhrihn ihyan yahn ye*

<sup>16</sup> 'Cuedevano nchuhn te dechuh nchuhn van ihyan che ama duhtuno ye. Anduhneca ndete che van lobo dechuh itecuche. Nahn che rino nan nchuhn man, necun ne man. <sup>17</sup> Cuihco nchuhn cudado, te caça nunde ihyan yahn ne nan intiyahn man, cuahn ye nchuhn chete yaco man. <sup>18</sup> Quenda ye nchuhn nan gobernador man, nan rey man, caça nunde ye yahn ne yahn che ritahno ne u. Min cah ne ndudo yahn ne nduhca che ritahno ne u, ne nduco tihca cadino ihyan chahn man, ihyan nación chenhahn man, yahn vederihquentiyon yahn. <sup>19</sup> Cuahn che conahn ne, hua ndedecadino ne taça cahmanan ne nchuhn, te nda ura min ne, te Dendiohs ndudo che cahma ne. <sup>20</sup> Tihca, te ndiyu nchuhn che ndedecadino ne deh che va che cahma ne, te Chida ne Dendiohs ne, te vaco ye ndudo che cahma ne.

<sup>21</sup> 'Ndá ro min ne, ama cuahte çahnda ihyan nduco vih. Nahn ye ne, çaca ye che çahno se dihno ye, nahn ye ne, çaca ye che çahno se indihnte yahn ye, nahn ye ne, çaca ye che çahno se daya ye. <sup>22</sup> Nducoyaca ihyan co tan ye nduco nchuhn yahn che ritahno ne u. Ate adecoduhno ihyan che quendah ye vedechahtino nde cuihno vedeyah min ne, ndevahn ye. <sup>23</sup> Cuahn che din tan ihyan nduco nchuhn ama yan ne, cuahn ne tama yan. Cuaco rahn ri nchuhn te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndaconan chí cuahn che nde metah conan cuahtechica ne nducuahn yan yahn ihyan nación yahn Israel.

<sup>24-25</sup> 'Ihyan che rahn ne, hua chenán ino ye che tahque ndahça cuahno ye che co ihyan ricuahn yahn ye. Tahque ndah ne, rihco dama ino ye che cuahno ye nduhça che a rahno ihyan ricuahn yahn ye. Namin ihyan redin ntiyon ne, hua chenán ino ye che tahque ndahça cuahno ye che co patrón yahn ye. Tahque ndah ne, rihco dama ino ye che cuahno ye nduhça che rahno patrón yahn ye. U che rihquentiyón nchuhn, nducote rendahchenan ihyan u, rahn ye te quenán cumá vederihquentiyon yahn chundah, tahque ca nchuhn, nde tahque ndahchenan ye nchuhn.

*Ihyan ne, va che din vah ye Dendiohs*

<sup>26</sup> 'Nducote a devano nchuhn te tihça va che cuahno co ne ne, hua din vah ne ihyan. Cuedevano ne te nducuahn che ri cuahn ndeh ne, va che cadino ihyan. <sup>27</sup> Nducuahn che rahn nduco nchuhn cuahn deman vo ne, cuahndudo ne, çah ne che cadino ihyan. <sup>28</sup> Hua din vah ne ihyan che nahn çahno ye nchuhn, te cuihno min ne, ametah dehva che co din ye. Tahque ndah ne, codin vah ne Dendiohs, te ihyan min ne, co dechuh ye nchuhn van ruchiyahn, co ne castigo cuahn dama.

<sup>29</sup> 'Ihyan ne, rino ye yahda çahya anduhneca ndete che nde hua rignonun chihve te, te ra ye ama centavo no nan

che o te. Ate nde ama yahda lihn ne, hua coh te ndete che Chida nchuhn che va ye vahchetero hua cuahnecun ye. <sup>30</sup> Me nchuhn ne, tahque nda cuande ye nchuhn. Nde yudo tin ne nedin cuande ye. <sup>31</sup> Chemin che hua cua ne cudado. Tahque rigonun chihve ne che co yahda cahya.

*Nahn che hua co cuihnān ihyan cāva Dihvo vo Jesuscristo*

<sup>32</sup> 'Nducoyaca ihyan che numa ino ye ritahno ye u nan ihyan iyehense ne, numacuahn vedeyeno ndevá ihyan nan Chidá che va ye vahchetero. <sup>33</sup> Ate ihyan che cuacondah vedame ye u ne, cuacondah vedamé ihyan nan Chidá che va ye vahchetero.

*Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, va che co t̄an ihyan nduco ye*

<sup>34-35</sup> 'Hua ndedecadino nchuhn che man che ndá ne, hua cuahte cahnda ihyan, te ihyan che ritahno ye u ne, cuahte cahnda ihyan nduco ye. Ihyan ne, cuahte cahnda ye nduco chida ye man, tahn cahya ne, cuahte cahnda te nduco chaco te man, tahn decuno ihyan ne, cuahte cahnda te nduco indahn te man. <sup>36</sup> Tihcā va che cuahte cahnda ihyan van ihyan yahn ye.

<sup>37</sup> 'Ihyan che hua rihco dama ino ye cotahno ye u, yahn che hua nahn ye che co t̄an indihte yahn ye nduco ye ne, ihyan chahn ne, nde hua redin yahn che din cuandé ihyan van ihyan yáhn. Namin ihyan che hua rihco dama ino ye cotahno ye u, yahn che hua nahn ye che co t̄an daya ye nduco ye ne, nde hua redin yahn che din cuandé ihyan van ihyan yáhn. <sup>38</sup> Adecoduhno ihyan che rihco dama ino ye cotahno ye u andahre nde va che conan yah ye nan cruz, atenān ihyan min redin yahn che din cuandé ihyan van ihyan yáhn. <sup>39</sup> Ihyan che cuacondah vedame ye u, che nahn ndedevahn man ye ihyan ne, conda ye, ne ihyan che

hua cuacondah vedame ye u ne, andahre cahno se ihyan, ate cuahtenan ye vahchetero.

*Ihyan che cuahtenan ye vahchetero*

<sup>40</sup> Ihyan che renevahnecun ye nchuhn ne, a u renevahnecun ye, ne ihyan che renevahnecun ye u ne, a Ihyan che dechuh ye u renevahnecun ye. <sup>41</sup> Ihyan che renevahnecun ye ama ihyan che rahndudo ye ndudo yahn Dendiohs yahn che redin ye ntiyon min ne, ndeva Dendiohs ama tama ye. A namin no tun ihyan che renevahnecun ye ama ihyan che ndah ihyan ye ne, ndeva Dendiohs ama tama ye nduco vih. <sup>42</sup> Ihyan che ritahno ye u ne, hua nduh rigonun chihve ye che lado yahn ihyan, ate adecoduhno ihyan che cah ye andahre ama vaso nune, cuh ihyan chahn ne, ndahco menun Dendiohs yahn ye.

## 11

*Dechuh Juān Bautista o ihyan te nahn cadino ye yahn Dihvo vo Jesucristo*

<sup>1</sup> Cuahn che chihno cah cuande Dihvo vo nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye ne, chica ye min cuahn ye, cacuahn ye man, cuahndudo ye man, nduh cuan yan che nino min.

<sup>2</sup> Tahn min ne, quenun Juān Bautista vacoyahn, ne cuahn che checadino ye yahn dehtenduh che redin Dihvo vo ne, dechuh ye o ihyan che rinduco ye ihyan nan Dihvo vo, <sup>3</sup> tumerune ye:

—¿A ndih ihyan che a va cade chi ye ndedevahn ye ihyan iyehanse, o coman va che chi ihyan min ne?

<sup>4</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuahn nchuhn cuengo ne Juān nducuahn che rendihchero ne man, rihnevan ne man. <sup>5</sup> Cah ne che cadino ye nduhca che redin che ri ro nan ihyan che ve man ye man, redin che rica ihyan che neneva doh cah ye man, redin che

rendoyahn ihyan che ndi ye cah che rechā yute mān, redín che ihyan che chato ye rihnevan mān, redín che rentuche ihyan che a ndih ye mān, rahndudó ndudo ndah yahn Dendiohs, rihnevan ihyan che ri ndache ye yahn nunde yahn ye mān. <sup>6</sup>Ráhn rí nchuhn te āma ndah ro yahn ihyan che riquendi ye numa ino ye ritahno ye u.

<sup>7</sup> Cuahn che a conāhn ihyan chahn ne, canān rente Dihvo vo nduco ihyan che chenun ye min yahn Juān, ne ráhn ye:

—¿Duh che chahn nchuhn chendihchero ne min yāhn ne nān che metah duhva ne? A devano ne te ndiyu āma ihyan che ran do ye, che anduhneca āma nduco che a muhn a min redenciehte yuhne. <sup>8</sup> ¿Duh chahn nchuhn chendihchero ne ne? A devano ne te ndiyu āma ihyan che āma ninevaca tino ndah, te ihyan chemin chan ne, ndevaco rey chenun ye. <sup>9</sup> A devano nchuhn te chahn ne, chendihchero ne āma ihyan profeta. Cuāco ráhn rí nchuhn te ihyan min che tahque chahte vederihquentiyon quenān cuma ye vān ihyan profeta. <sup>10</sup> A yahn ihyan min che ráhn Dendiohs, ndirun nān Ndudo yahn ye tuhca: Dechúh āma se numanahn che metah cahn, cahcoyān se chedave yahn ihyan cava che a vate yān ye cuahn che nda.

<sup>11</sup> Cuāco ráhn rí nchuhn te vān nducoyaca ihyan che chahte ye iyehñse nde a ráhn me nde meniyan ne, Juān Bautista che tahque chahte vederihquentiyon quenān cuma ye. Ate vān ihyan che renevahñecun ye vederihquentiyon che ndahco cade Dendiohs ne, nde ihyan che tahque doh vederihquentiyon quenān cuma ye ne, tahque chahte vederihquentiyon yahn ye che co vederihquentiyon che quenān cuma Juān.

<sup>12</sup> Nde ro che canān Juān ntiyan yahn ye nde meniyan ne, āma redin nun ino ihyan cava che tuno ye vahchetero

nan che rihquentiyon Dendiohs. <sup>13</sup> Moisés man, nducoyaca ihyan profeta, nde nan che canan, nde nda Juan Bautista man, dirun ye yahn vederihquentiyon ra che ndahco cade Dendiohs. <sup>14</sup> Cuedevano nchuhn te che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs che ndaconan chi tun Elias ne, a Juan Bautista nda ye, dinahn vederihquentiyon min, andahre hua nahn cotahno ne. <sup>15</sup> Nducoyaca nchuhn ne, cuihcovan ndah ne che tihca rahn.

<sup>16-17</sup> 'Nchuhn che vate ne man ro cuh ne, nduhchan sahn cahya che reduce se ndihve, tihchan ne. Sahn chahn ne, rahn se ri se combiero yahn se: "Tive nuhn curetive, ate hua cah yeno nchuhn, ndeh ne. Chita ran nuhn, ate hua chaco ne." <sup>18</sup> Nduhchan sahn chahn, tihchan ne, te nda Juan Bautista, ne ama vah nan cheh nan chih ye, ne rahn nchuhn te quenun vaco chihnga ihyan. <sup>19</sup> A namin no tun cuahn che nda u che rinducó nducoyaca ihyan. Réh man, rih man, dama nduco ihyan che rahte vihco ye, ne rahn ihyan: "Sahn tih ne, ama reh se man, ama rih se man, rinduco se sahn rica tume cade iyo man, sahn nunde chenahn man." Rendahchenan ihyan ntiyon che redin nuhn, ate hua dehve din yahn, te ihyan che renahn ye ne, a devano ye che vededevano yahn Dendiohs ne, chemin che tahque ndah.

*Ihyan yan che hua nahn nto ino ye nunde yahn ye*

<sup>20</sup> Chihno min ne, nte Dihvo vo yahn ihyan yan nan che tahque din ye vederihno, te ihyan chahn ne, hua nahn nto ino ye nunde yahn ye. Rahn ye:

<sup>21</sup> —Nchuhn ihyan yan Corazín man, ihyan yan Bet-saida man, jama vedin nchuhn!, te ndete che ihyan yan Tiro man, ihyan yan Sidón man, ndihchero ye vederihno che ndihchero nchuhn ne, a metah ro nto ino ye nunde yahn ye, chahtenun ye tino ndere, chahteran ye van iya.

<sup>22</sup> Ráhn ri nchuhn te nda ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan ne, nde tahque chahte castigo co nchuhn che co ihyan chahn. <sup>23</sup> Me nchuhn ihyan yan Capernaum ne, ama redin yade ne anduhneca ndete che nde vahchetero tuno ne che rahco ne, ate va che cahñ ne van ruchiyahn, te ndete che yan Sodoma dín vederihno nduhca che dín yan vaco ne ne, chitahno ihyan chahn, ne vate ca ye nde meniyon. <sup>24</sup> Ráhn rí nchuhn te ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan ne, tahque chahte castigo co nchuhn che co ihyan chahn.

*Rahn Dihvo vo Jesucristo: “Cochi nchuhn, ne dín che nuhndeman chedave yahn ne”*

<sup>25</sup> Tuhme covah Dihvo vo, ne rahn ye:

—Chida man, ndih che rihquentiyon ne vahchetero man, iyehñse man, rendevá yavenan ne, te a ihyan che necun ye cah ne che cadino ye vededevano yahn ne, ndiyu ihyan che ama devano ye che rahco ye. <sup>26</sup> Tihca Chidá, te tihca nahn man ne.

<sup>27</sup> Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan che chenun ye min:

—Chidá ne, ndahco ye vederihquentiyon tah che cahcantiyón nducuahn dehtenduh. Nde ama ihyan hua rendihche ye u, te atenan Chidá che rendihche ye u. Namin nde ama ihyan hua rendihche ye Chidá, te atenan u, nduco ihyan che man ricuahn ihyan taca ye, che rendihche nuhn ihyan. <sup>28</sup> Nducoyaca nchuhn che rechuhrihn ne, hua va man chedave yahn ne, cochahtino ne u, ne dín che cuahteman chedave yahn ne. <sup>29</sup> Codinahn ne vederihquentiyon yahn, ne cuiquendi ne yune yahn, te u ne, necún. Tuhme cuahteman chedave yahn ne. <sup>30</sup> Tihca din nchuhn, te hua vahche cava ne che dinahn ne vederihquentiyon yahn.



## 12

*Ihyan apóstol ne, tuhn ye ama o indo trigo ro che rahtetuhno ihyan*

<sup>1</sup> Chihno ama o ro min, ama ro che rahtetuhno ihyan ne, chuh Dihvo vo nan va chendata yahn ihyan, ne ihyan apóstol ne, chi cuico ye, ne tuhn ye indo trigo, cheh ye ndute yahn. <sup>2</sup> Ndihero ama o sahn fariseo, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Condihero ne ihyan apóstol yahn ne. Hua ndahca che tihca redin ye man ro cuh, te man ne, ro che rahtetuhno ihyan.

<sup>3</sup> Ate ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—A ndihchenan nchuhn nan Ndudo yahn Dendiohs nduhca che din David ro min cuahn che chi cuico ye nduco combiero yahn ye. <sup>4</sup> Chenda ihyan chahn chete yaco, cheh ye pan che ndi vedino nan Dendiohs andahre pan chemin chan ne, atenan chidocuyan co cheh ye. <sup>5</sup> Namin a devano nchuhn nduhca che rihquentiyon ley che dirun Moisés. Hua dehve nunde che redin chidocuyan ntiyon chete yaco ro che rahtetuhno ihyan. <sup>6</sup> Nducote va vederihquentiyon che din chidocuyan ntiyon chete yaco ro che rahtetuhno ihyan ne, cuedevano ne te hua dehve nunde che tihca redin ihyan apóstol yahn ro che rahtetuhno ihyan, te vederihquentiyon che quenán cumá ne, tahque chahte che co vederihquentiyon min. <sup>7</sup> Nchuhn ne, nde hua renahn ne ndudo yahn Dendiohs che ndirun tuhca: “Tahque nahn che cuahtenan cuma nchuhn vedevahino che co che cahno ne ite, co te vedino nan.” Ndete che renahn nchuhn ndudo min ne, nde hua ndere cahma nunde ne yahn ye. <sup>8</sup> Cuedevano ne te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, rihquentiyón nde nducuahn che redin ihyan ro che rahtetuhno ye.

*Dihvo vo Jesucristo ne, din che ndoyahn ama sahn che ndi cuma tah se*

<sup>9</sup> Chuh Dihvo vo min, ne chenda ye chete ama yaco yahn ihyan naci3n yahn Israel. <sup>10</sup> Min quenun ama sahn che ndi cuma ama tah se. Namin min chenun ama o sahn fariseo, ne nducote nahn ca3a nunde se yahn Dihvo vo ne, tumerune se ihyan:

—¿A rihquentiyon nan Ndudo yahn Dendiohs che co din vo che ndoyahn ihyan ro che rahtetuhno vo ne?

<sup>11</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ndete che va itecuche yahn nchuhn ne condahnun te chete veh ico ro che rahtetuhno ihyan ne, ndetahnno cahn ne ndetenda3h ne ite. <sup>12</sup> Nducote tahque rigonun chihve ama ihyan che co itecuche ne, chemin che co conan vo ihyan andahre ro che rahtetuhno vo.

<sup>13</sup> Tuhme rahn ye ri ye sahn min:

—Cuacondihque tah.

Chacondihco tah se, ne ndo ndah nduhca tah se che tama me. <sup>14</sup> Ndetahnno quenda3h vah sahn fariseo chahn rentuhno se nduco vih ta3a cahnno se Dihvo vo.

*Nduhca che ndirun yahn Dihvo vo Jesucristo nan Ndudo yahn Dendiohs*

<sup>15</sup> Checadino Dihvo vo che tihca rentuhno se, ne chica ye min, cuahn ye. Ama yahn ihyan cuahn ye nduco ye, ne din ye che ndoyahn nducoyaca ihyan che cah ye.

<sup>16</sup> Chihquentiyon Dihvo vo che hua cahnma ihyan chahn che a ihyan min che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehanse. <sup>17</sup> Tihca din ye ca3a che conahn ndudo che rahn Dendiohs yahn ye, dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

<sup>18</sup> Sahnguh che redin se ntiyon yahn, a man tendahnun sahn.

Ama yahin3 sahn, ama yen3 ca3a se.

Dín che conun Vacó sahn,  
ne cuahndudo se van ihyan nación chenahn nduhca che  
va che techecadé yahn ye.

<sup>19</sup> Hua cuhma chende se nduco ihyan, nde huane cuah nun  
se nan ye, cahya se ihyan.

Hua cochica se yune viyan cuahndudo se.

<sup>20</sup> Hua cah ndache nduh se ihyan che ndache ri ye yahn  
nunde yahn ye.

Tahque ndah se ne, necah se vedechahtino ihyan.

Tihca quendi se nde conan cahcantiyon se numachahte  
iyehnse,

<sup>21</sup> ne ihyan nación chenahn ne, cochahtino ye sahn.

*Sahn fariseo ne, rahn se te Dihvo vo Jesucristo ne, quenan  
cuma ye vederihquentiyan yahn chundah*

<sup>22</sup> Chihno min ne, nda ihyan nan Dihvo vo, nda ye ama  
sahn che quenun vaco chihnga sahn. Sahn min ne, nde  
ve se nde lihme se. Ndetendah Dihvo vo vaco chihnga  
me, ne chi ro nan se man, chi cah se man. <sup>23</sup> Chahn ino  
nducoyaca ihyan, ne rahn ye:

—¿A din ndete che ihyan cuh che daya David ne?

<sup>24</sup> Ate chihnevan ama o sahn fariseo, ne rahn se:

—Ihyan tih ne, quenan cuma ye vederihquentiyan  
yahn chundah, ne nduco chemin rendetendah ye vaco  
chihnga.

<sup>25</sup> A checadino Dihvo vo che tihca rahn se, ne rahn ye ri  
ye sahn:

—Ndete ihyan che vate ye rihquentiyan ye cuahte-  
cuhma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye  
cahcantiyan ye. Ndete intiyahn yan cuahtecuhma ye van  
man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cahcantiyan ye.  
Ndete ihyan che chenun ye ama vah cuahtecuhma ye va  
van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cuahtenun  
dama ye. <sup>26</sup> A namin no tun chundah. Ndete che

ndetendāh se vaco chihngā yahn se ne, anduhnecā ndete che cuhma se nduco ihyan yahn se, ne hua co quendi vederihquentiyon yahn se. <sup>27</sup> Nchuhn ne, rahn ne che nduco vederihquentiyon yahn chundah che rendetendāh vaco chihngā, ate sahn che rinduco se nchuhn ne, nducote rendotenan se duh che conan sahn cava che ndetendāh se vaco chihngā ne, co cahma se co se nchuhn che hua cuāco che rahn ne. <sup>28</sup> Cuedevano nchuhn te a nduco vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs rendetendāh vaco chihngā. Nduco chemin ne, a ndero ndi che a rihquentiyon Dendiohs van nchuhn.

<sup>29</sup> 'Ama sahn dito ne, atenan ndete che dechiche ihyan sahn co condā ye chete vaco se, duco ye yahn se. U ne, anduhnecā ndete che tihcā dín nduco chundah, ndāhco ndiyá vederihquentiyon yahn se.

<sup>30</sup> 'Ihyan che hua rinduco ye u ne, anduhnecā ndete che tan ye nducó. Ntiyon che redín ne, anduhnecā ndete che rene din damá ndute ndata, ne ihyan che hua rinduco ye u ne, anduhnecā ndete che rihtera ye.

<sup>31</sup> 'Nducote rahn nchuhn yahn che quenān cumá vederihquentiyon yahn chundah ne, chemin che rahn rí nchuhn che va vederenchahco cava ihyan adecodehno nunde yahn ye man, che chihngā cahma ye man, ate ihyan che rendahchenan ye Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, metah vederenchahco cava ye. <sup>32</sup> Adecoduhno ihyan che ndahchenan ye u che rinducó nducoyaca ihyan ne, va vederenchahco cava ye, ate ihyan che ndahchenan ye Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, hua ndaca ye vederenchahco.

### *Ejemplo yahn yahn ndata*

<sup>33</sup> 'Yahn ndata ne, a nan ndute yahn rihnde ro ndete che ndah o hua ndah. Yahn ndata che ndah ndute yahn ne, yahn ndah, ne yahn ndata che chihngā ndute yahn ne, hua ndah. Cua cuande nchuhn yahn ejemplo cuh,

te hua redin yahn che ndahchenan ne vederihquentiyon che quenán cumá cuahn che a ro nan ne che ntiyon cochihve redín. <sup>34-35</sup> ¡Ama duhtuno ihyan nchuhn! A ndero ndi nan ndudo yahn ne. Ihyan che ndah ihyan ye ne, runecade nan ndudo yahn ye, ne ihyan che duhtuno ihyan ye ne, chihnga ndudo yahn ye. <sup>36</sup> Rahn rí nchuhn te cava nducuahndudo chihnga che rahn ihyan ne, va che din Dendiohs castigo ihyan. <sup>37</sup> Ihyan che runecade ndudo yahn ye ne, hua co ye castigo, ne ihyan che chihnga ndudo yahn ye ne, co ye castigo.

*Sahn fariseo ne, chica se che din Dihvo vo Jesucristo ama vederihno, ndihchero se*

<sup>38</sup> Tuhme rahn ama o sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man:

—Ihyan Ricuahndahn, nahn nuhn che din ne ama vederihno ndihchero nuhn cava che co devano nuhn che Dendiohs dechuh ye ndih.

<sup>39</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ihyan che vate ye man ro cuh ne, ama duhtuno ihyan ye man, rahcotahn ye yahn Dendiohs man. Nahn ndihchero ye vederihno, ate atenan ama vederihno nduhca che chinahn nduco ihyan profeta Jonás ndaca ndihchero ye. <sup>40</sup> Ama ite ndico che quenun te van nuniyahn ne, ca tuhn te ihyan min, ne quenun ye chete te ino ro ino yan. Atihnocá u che rinducó nducoyaca ihyan va che conun man yahn ino ro ino yan. <sup>41</sup> Rahn rí nchuhn te cuahn che nda ro che techecade Dendiohs yahn nducoyaca ihyan ne, necuan ihyan yan Nínive, ndahco ndiya ye nchuhn, te ihyan chahn ne, nto ino ye nunde yahn ye cuahn che cahndudo ihyan profeta Jonás ndudo yahn Dendiohs, ate nchuhn ne, nde hua rihcovan ne ndudo yahn andahre tahque chahte vederihquentiyon quenán cumá che co ihyan min. <sup>42</sup> Namin tahn reina che va te cuahn yahn

ndiya ne, ndahco ndiya te nchuhn nda ro min, te tahn min ne, ama yahn chica te, chihnevan te vedevano yahn Salomón, ate nchuhn ne, nde hua rihcovan ne ndudo yahn andahre tahque chahte vederihquentiyon quenán cumá che co ihyan min.

*Nduhca che redin vaco chihnga*

<sup>43</sup> Cuahn che rendiquendah vaco chihnga ama ihyan ne, rechica yahn nan che metah duhva, renuhn nan che conan tahn. Ate cuahn che hua renda ca ne, <sup>44</sup> rendaconan, conun ihyan nan che a ndiquendah, te ihyan min ne, a nduhca ama vah che va man, nde tuno ntache man, necuco man. <sup>45</sup> Tuhme rahn regua te ndache combiero yahn che tahque duhtuno ca che co man, ne rahtenun ihyan min, redin che tahque chuhrihn ye che co ro menan. Tihca cuahno co ihyan che duhtuno ihyan ye che vate ye man ro cuh.

*Nda chaco Dihvo vo Jesucristo nduco dihno ye, rinuhn ye ihyan*

<sup>46</sup> Numanahn che rente ca Dihvo vo nduco ihyan chahn ne, nda chaco ye nduco dihno ye, rinuhn ye ihyan. Chah-tendi ye cuahn chevah, nahn nte ye nduco ye. <sup>47</sup> Rahn ihyan ri ye Dihvo vo:

—Nda chaco ne nduco dihno ne, vatendi ye cuahn chevah, nahn nte ye nduco ne.

<sup>48</sup> Ate ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan che rahn ye nduco ye:

—Taca hua. Ihyan cah che chaco man, ihyan sih che dihnó man.

<sup>49</sup> Tuhme nahma Dihvo vo ihyan che rinduco ye ihyan, ne rahn ye:

—Namin ihyan chuhn ne, anduhneca chaco man, anduhneca dihnó man, <sup>50</sup> te nducoyaca ihyan che redinahn

ye vederihquentiyon yahn Chidá che va ye vahchetero ne, ihyan chahn ne, anduhneca chacó man, anduhneca cahvé man, anduhneca dihnó man.

## 13

### *Ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndata*

<sup>1</sup> Ro min ne, quendaḥ vah Dihvo vo cuahn ye chihto vine, ne min chihnde ye. <sup>2</sup> Ama yaḥn ihyan chi ḍama ye nan ye, nde quenán cuma che chihnde ye chete ama barco che va nan vine. <sup>3</sup> Chicuaḥn Dihvo vo ama ndeh nan dehtenduh ihyan chahn nduco ejemplo. Canan ye tuhca:

—Ama yune ne, cuahn ama ihyan retuhdo ye ndute ndata. <sup>4</sup> Cuahn che tuhdo ye ne, chera neve ndute chihto yune, ne nda yahda cheh te. <sup>5</sup> Te neve ndute ne, chera van roh, ne nducote hua yano yaḥn min ne, ndetaḥno quendaḥ. <sup>6</sup> Ate cuahn che chi ihno ne, chihno tih, yahn che hua yano nda dihyoduto. <sup>7</sup> Te neve ndute ne, chera van chano yan. Ate cuahn che quendaḥ ne, chendih, ne chenun man. <sup>8</sup> Te neve ndute ne, chera nan che deman yaḥn, ne ama ndah chi yaḥn; nahḥn ne, chi ama ciento yaḥn, nahḥn ne, chi ino raco yaḥn, ne nahḥn ne, chi ndico ndiche yaḥn. <sup>9</sup> Nducoyaca nchuhn ne, condedecadino ndah ne cava che tumacadino ne deh conahn.

### *Deh cuande che deman nduco ejemplo chicuaḥn Dihvo vo Jesucristo ihyan*

<sup>10</sup> Tuhme chahn nda ihyan apóstol nan Dihvo vo, ne tumerune ye ihyan:

—Dihve nuhn, ¿deh cuande che nduco ejemplo rente ne nduco ihyan ne?

<sup>11</sup> Ndahconan ye, ne raḥn ye ri ye ihyan chahn:

—Nduhca che rihquentiyon Dendiohs ne, nde hua devano ihyan, ate nchuhn ne, din Dendiohs che cadino ne yaḥn. <sup>12</sup> Tihca te, ihyan che chenahn ye ne, din Dendiohs

che conahn ndah ye, ne ihyan che hua ndah chenahn ye ne, nde conan ye tah che chenahn ye. <sup>13</sup> Chemin che nduco ejemplo rahndudó, rihnevan ye, çava che cahnevan no ye ate hua conahn ye. <sup>14</sup> Tihça rinahn nduco ye nduhça che dirun ihyan profeta Isaias tuhça:

Ihyan sih ne, rihnevan ye ate hua renahn ye man, rendihchero ye ate anduhneça ndete che hua ri ro nan ye man,

<sup>15</sup> te ama cheche ndaçonda chedave yahn ye, ndi i ye, anduhneça ndete che hua rihnevan ye man, anduhneça ndete che hua ro nan ye man, anduhneça ndete che hua retumacadino ye man.

Tihça ri yahn ye, te a va che hua necahco ye u, ne hua nchahcó çava ye.

<sup>16</sup> 'Me nchuhn ne, ama ndah ro yahn ne, te renahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs. <sup>17</sup> Cuaco rahn ri nchuhn te nde a rahn me ne, ama yahn ihyan profeta man, ihyan che runecade ye man ne, ama chenah ino ye che ndihchero ye che rendihchero nchuhn man, che cahnevan ye che rihnevan ne man, ate hua chinahn nduco ye.

*Recah cuande Dihvo Jesucristo yahn ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndata me*

<sup>18</sup> 'Cuihcovan nchuhn. Tuhça conahn ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndata me. <sup>19</sup> Ndute ndata che chera chihto yune me ne, nduhça ihyan che rihnevan ye ndudo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne hua renun ino ye, te ndetahno che rihnevan ye ne, renda chundah, redin se che rina ye. <sup>20</sup> Ndute che chera van roh me ne, nduhça ihyan che rihnevan ye ndudo, ne nu-macuahn vedeyeno renevahnecun ye. <sup>21</sup> Ate ihyan chahn ne, nduhça chendata che metah cotah yano dihyoduto ne, tihchan ye, te cuahn che rechuhrihn ye o redin tan



ihyan nduco ye yahn che renevahnecun ye ndudo me ne, ndetahno rihcoman ye. <sup>22</sup> Ndute che chera van chano yan me ne, nduhca ihyan che rihnevan ye ndudo me, ate ama rendedecadino ye cava ntiyon yahn ye man, rihncheh man ye ihyan che ama nahn yahn ye vedecuihca man, ne chemin che hua ri redin ndudo me che ndah nduco ye. <sup>23</sup> Me ndute che chera nan che deman yahn me ne, nduhca ihyan che rihnevan ye ndudo me, ne renahn ye. Ihyan chahn ne, nduhca chendata che chi ama ciento yahn man, chi ino raco yahn man, chi ndico ndiche yahn man ne, tihchan ye, te rech yune ye che redin ndudo me che ndah nduco ye.

### *Ejemplo yahn chano yan van trigo*

<sup>24</sup> Chihno min ne, nte Dihvo vo tama ejemplo, chihnevan ihyan chahn. Rahn ye:

—Cahma có nchuhn nduhca vederihquentiyan yahn Dendiohs. Ama ihyan ne, tuhdo ye trigo nan yahn yahn ye, <sup>25</sup> ate chete rahn, ura che vateyado ihyan ne, chahn ama sahn che hua ri rendihche se ihyan, ne tuhdo se ndute yahn chano yan van trigo me. <sup>26</sup> Cuahn che a chendudo cuiyon yama trigo me ne, chihnde ro chano yan me van. <sup>27</sup> Tuhme chahn sahn redin ntiyon, chengo se dihve se: “Dihve nuhn, uvo ne, trigo tuhdo vo min. ¿Taca che ama quendah chano yan ne? <sup>28</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: “Ama sahn che hua ri rendihche se u ne, chahn se tuhdo se ndute chano yan.” Tuhme tumerune se ihyan: “¿A nahn ne che tico nuhn chano yan me ne?” <sup>29</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: “Hua tico ne chano yan me, te denan nde nduco trigo tico ne. <sup>30</sup> Tahque ndah cahcoman vo che cuihta dama nduco vih nde nda ro che co cuma trigo me. Tuhme dechuh ihyan che tico ye chano

yan me, din ticua ye, cuih ye vacoyahn. Cuihno min ne, din dama ye trigo me, cuih ndah ye.”

*Ejemplo yahn ndute yahn mostaza*

<sup>31</sup> Namin nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama ndute mostaza che chihche ihyan nan yahn yahn ye.

<sup>32</sup> Ndute mostaza ne, andahre chemin che tahque cahya van nducuahn ndute, ate cuahn che rihta ne, ri rahte yahn yahn che nde yahda redin ndahque te van dune.

*Ejemplo yahn ya yahn pan*

<sup>33</sup> Nte Dihvo vo tama ejemplo:

—Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca tahsihn ya che chihchetahn ama ndahda van ndeh yache pan, ne quendih van nducuahn.

*Dihvo vo Jesucristo ne, deman nduco ejemplo chicuahn ye*

<sup>34</sup> Nducuahn ndudo che cahndudo Dihvo vo, chihnevan ihyan ne, deman nduco ejemplo, <sup>35</sup> cava che conahn nduhca che dirun ihyan profeta, tuhca:

Cuahndudó deman ejemplo.

Cacuahn ihyan yahn dehtenduh che nde hua devano ihyan numacuahn ro nde ro che chihnde iyehmse.

*Dihvo vo Jesucristo ne, cah cuande ye deh conahn ejemplo yahn chano van trigo me*

<sup>36</sup> Chihno min ne, ndedechuh Dihvo vo nducoyaca ihyan, ne ndonda ye vah nduco ihyan apóstol yahn ye. Tuhme rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Te cuande ne nuhn deh conahn ejemplo yahn chano yan me.

<sup>37</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne cah cuande ye ihyan chahn:

—Ihyan che retuhdo ndute ndata me ne, u che rinducó nducoyaca ihyan. <sup>38</sup> Yahn me ne, iyehmse. Ndute ndata

me ne, ihyan che renevahnecun ye vederihquentiyon yahn Dendiohs. Chano yan me ne, ihyan che rihquentiyon chundah. <sup>39</sup> Sahn che tuhdo ndute yahn chano yan me ne, chundah. Ro che ndo dama trigo me ne, a ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan. Ihyan che nedin dama ye trigo me ne, ángel. <sup>40</sup> Nduhca che ndo dama chano yan me, conun vacoyahn me ne, tihca cuahno co ihyan che duhtuno ihyan ye cuahn che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan. <sup>41</sup> Nda ro min ne, u che rinducó nducoyaca ihyan ne, dechuh ángel yahn numachahte nan che rihquentiyón, nedin dama ye nducoyaca ihyan nunde, menan vihca ihyan che retihyon yune ye ihyan chenahn che rahtendihco ye nunde. <sup>42</sup> Cuih ángel chahn ihyan nunde chahn van ruchiyahn. Min cuaco ye man, cheh dihyon ye man. <sup>43</sup> Me ihyan che redinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ihyan min che Chida ye ne, quendah yavenan ye, cuahtenan ye vahchetero nan che rihquentiyon ihyan min. Nducoyaca nchuhn, condecadino ndah ne yahn che renté nduco ne.

*Ejemplo yahn vedecuihca che quenun ndeh*

<sup>44</sup> 'Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama vedecuihca che quenun ndeh man yahn. Ama se ne, ntaca se vedecuihca me, ne a min no ndaconan tihyon ndeh se. Ama chi yeno se, ne chahn se ndihcue se nducuahn dehtenduh yahn se, ne ca se yahn nan che quenun vedecuihca me.

*Ejemplo yahn tu diyahn che ama yahn chihve*

<sup>45-46</sup> 'Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama tu diyahn che ama ndahca man, che ama yahn chihve man. Ndihchero ama se che ra se tu chemin chan, ne chahn se ndihcue se nducuahn dehtenduh yahn se, ne ca se tu me.

*Ejemplo yahn yana che retah yahca*

<sup>47</sup> Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama yana che retah yahca che tihyon ihyan chete nuniyahñ, ne chetah ye nducoyaca ñan yahca. <sup>48</sup> Cuahn che a chito yana me ne, ndetendah ye cuahn chihto nuniyahñ. Min tendahnun ye yahca che ndah te, chih ye ite chete cuahte, ne chihtera ye ite che hua cochihve te. <sup>49</sup> Tihca va che co ro che techecade Dendiohs yahn nducoyaca ihyan. Cuahtechica ángel din vi ye ihyan che duhtuno ihyan ye van ihyan che ndah ye, <sup>50</sup> ne cuih ye ihyan che duhtuno ihyan chahn van ruchiyahñ. Min cuaco man, cheh dihyon ye man.

*Ejemplo yahn vedecuihca*

<sup>51</sup> Tuhme tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—¿A renahn nchuhn nducuahn che renté ne?

Ndahconan ihyan chahn, ne rahñ ye:

—Taca hua, Dihve nuhn, renahn nuhn.

<sup>52</sup> Tuhme rahñ Dihvo vo ri ye ihyan:

—Nducoyaca ihyan che retuno ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, ri ye nduhca ihyan cuihca che retendah ye dehtenduh che ra man, dehtenduh che ndico man, van vedecuihca yahn ye, te ihyan chahn ne, ama ndeh ñan vededevano chenana cuma ye.

*Nta Dihvo vo Jesucristo yan Nazaret*

<sup>53</sup> Cuahn che a chihno cahndudo Dihvo vo ejemplo chemin chan ne, chica ye min. <sup>54</sup> Nta ye yan ñan che chihta ye, ne chahn ye chete yaco chihuahn ye. Ama chahn ino ihyan yan min, ne rahñ ye:

—¿Ti chehua sahn tih vededevano che ricuahn se? ¿Taca che ri redin se vederihno? <sup>55</sup> Sahn tih che daya vihcheyahñ me. Chaco se ne, María. Dihno se ne, Jacobo man, José man, Simón man, Judas man. <sup>56</sup> Namin tahn

cahve se ne, muhn vate te. ¿Tira chehua se che tihca ricuahn se?

<sup>57</sup> Ihyan chahn ne, hua nevahneacun ye Dihvo vo. Chemin che rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ihyan profeta ne, atenan yan vaco ihyan che renevahneacun ye ihyan, te ihyan yan vaco ye man, ihyan ndevaco ye man ne, rendahchenan ye ihyan.

<sup>58</sup> Dihvo vo ne, atenan ama o vederihno din ye min yahn che hua chitahno ihyan chahn ihyan.

## 14

### *Nduhca che chih Juan Bautista*

<sup>1</sup> Tahn min ne, Herodes gobernador yahn Galilea ne, checadino se yahn Dihvo vo Jesucristo, <sup>2</sup> ne rahn se ri se sahn che rinan se sahn nan che rihquentiyon se:

—Ihyan che redin ye vederihno ne, Juan Bautista. A ntuche ye van tenahn, ne chemin che quenan cuma ye vederihquentiyon che redin ye vederihno.

<sup>3</sup> Tihca rahn se, te sahn min din se preso Juan, chihquentiyon se sandado che dechiche se cadena ihyan, tihyon se ihyan vacoyahn. Tihca din se, te tihca nahn Herodias tahn ndahta yahn dihno se Felipe. <sup>4</sup> Juan ne, a rahn ye ri ye Herodes:

—Hua redin yahn che conan come tahn tih nduhca ndahta yehn.

<sup>5</sup> Nahn cahno Herodes Juan, ate vah se ihyan yan, te nducoyaca ye ritahno ye che Dendiohs dechuh ye ihyan.

<sup>6</sup> Ate ro che vihco duche Herodes ne, ndeh tahn daya Herodias nan ihyan che vate ye min, ne ama quenan ino Herodes. <sup>7</sup> Numacuahn vedeyudo cah se ndudo yahn se tahn che adecodehno che caca te ne, cah se tahn.

<sup>8</sup> Nducote a nchinun chaco te tahn ne, rahn te ri te sahn:

—Te ne tin Juan Bautista u chete ama cuh.

<sup>9</sup> Ama chi ran Herodes che tihca ran te, ate nducote a cah se ndudo yahn se tahn nan nducoyaca ihyan che vate min ne, dinahn se. <sup>10</sup> Chihquentiyon se sandado che chahn se chete vacoyahn, chihca yan se dando Juan. <sup>11</sup> Ndaconan se, nda se tin Juan chete ama cuh. Cah se tahn, ne necah te chaco te.

<sup>12</sup> Tuhme nda ihyan che rinduco ye Juan, ne quenda ye ihyan chihche ye ihyan. Chihno min ne, chahn ye chengo ye Dihvo vo.

*Cah Dihvo vo Jesucristo, cheh uhn mil ihyan*

<sup>13</sup> Cuahn che checadino Dihvo vo che chihno se Juan ne, chica ye min, quenun ye chete ama barco cuahn ye ama cuan, yahn nan che metah duhva. Ate checadino ihyan che cuahn ye, ne chica ye viyan, rica cah ye, cuahn ye quendi ye ihyan. <sup>14</sup> Cuahn che ndiquendah Dihvo vo chete barco me ne, ndihchero ye che ama yahn ihyan ndi dama ye. Quenan vahino ye ihyan chahn, ne din ye che ndoyahn ihyan cah che nduco ye min. <sup>15</sup> Cuahn che a chi chino ne, chahn nda ihyan apóstol nan Dihvo vo, ne ran ye ri ye ihyan:

—Muhn ne, yahn nan che metah duhva. Avane ne, a chino cuahn. Cuendedechuh ne ihyan sih cava che cah ye ti tenduh yan, cua ye che cheh ye.

<sup>16</sup> Ran Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Metah deh cuande che ndedechuh ihyan. Cah nchuhn cheh ye.

<sup>17</sup> Ate ran ihyan chahn ri ye ihyan:

—Atenan uhn ra pan nduco o yahca va yahn nuhn.

<sup>18</sup> Ran ye ri ye ihyan chahn:

—Cuahn nchuhn ngua ne.

<sup>19</sup> Tuhme chihquentiyon Dihvo vo che cuahte nducoyaca ihyan nan yune. Chetah ye nduh che uhn pan me nduco o yahca me quetuhma ye. Chenihyon nan ye nan

ro, neçah ye nundihve cuahn Dendiohs, ne ndeh ye pan me, çah ye ihyan apóstol chahn çava che cuih ye van nducoyaca ihyan. <sup>20</sup> Cheh nducoyaca ihyan chahn nde nan che chito ihyan. Chihno min ne, nedin dama ihyan apóstol chahn che ngava, ne decuto ye ndichio cuahte. <sup>21</sup> Ihyan che cheh ye ne, ri ye uhn mil che deman ihyan chahn, avane ihyan ndahta man, checahya man.

*Chica Dihvo vo Jesucristo nan nune vine*

<sup>22</sup> Chihno min ne, chihquentiyon Dihvo vo ihyan apóstol che cuahtenun ye chete barco me, tuche ye tama lado viche yahn vine me numanahn che ndedechuh ye ihyan chahn. <sup>23</sup> Cuahn che chihno ndedechuh ye ihyan chahn ne, cocha ye ama tingüete deman ye çava che covah ye. Cuahn che a chi rahn me ne, quenan ca ye min deman ye. <sup>24</sup> Numanahn min ne, a nde mahñ vine me cuahn ihyan apóstol chahn nduco barco me. Ama rechi yuhne cuahn nan cuahn barco me, ne ama rahn nune vine me. <sup>25</sup> Cuahn che a nino co dave ne, nda nino Dihvo vo cuahn nan cuahn barco me, rica ye nan nune. <sup>26</sup> Cuahn che ndihchero ihyan apóstol chahn ihyan che rica ye nan nune me ne, ama dihya ye chi nde tuno cah vah ye, ne rahn ye:

—¡Nga ama vaco chihnga, cochi tan!

<sup>27</sup> Ate yahve Dihvo vo ihyan chahn, ne rahn ye:

—Hua vah nchuhn, te a u che cochí.

<sup>28</sup> Tuhme rahn Pedro ri ye ihyan:

—Dihvé, ndete che ndih ne, cuah necun ne che cacá nan nune, chí nan ne.

<sup>29</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Cochi.

Tuhme cuahn Pedro, rica ye nan nune cuahn nan che cochi Dihvo vo. <sup>30</sup> Ate nducote ama ri yudo nan vine me ne, chenda vedevah ihyan. Ndetahno canan rehchenun ye van nune, ne cah ye:

—Dihvé, ꞑcuendedevahn ne u!

<sup>31</sup> Chetah Dihvo vo tah ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Di ne, hua numa ine ritehne. ꞑDehco che ndeh rendedecadine?

<sup>32</sup> Cuahn che chenda ye chete barco me nduco vih ne, chehuan yuhne me. <sup>33</sup> Tuhme ihyan che chenun ye chete barco me ne, chehntihya ye nan Dihvo vo ne rahn ye:

—Cuaco niyon te ndih che Daya Dendiohs.

*Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ihyan cah yan Genesaret*

<sup>34</sup> Cuahn che a tuche ihyan chahn vine me ne, nda ye yan Genesaret. <sup>35</sup> Ndetahn nchanan ihyan yan min Dihvo vo, chacotuhn ye ndudo numacuahn yahn min. Ama chengu ihyan ihyan cah yahn ye nan Dihvo vo. <sup>36</sup> Chica ihyan chahn favor ihyan che cuahnecun ye che nahn tah ihyan cah chahn mare tino yahn ye, ne nducoyaca ye che nahn tah ye ne, ndoyahn ye.

## 15

*Deh cuande che chendihco ihyan nunde*

<sup>1</sup> Chihno min ne, ama o sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés che chica se yan Jerusalén man, chahn nda se nan Dihvo vo, ne rahn se ri se ihyan:

<sup>2</sup> —Hua ndahca che rahcotahn ihyan apóstol yahn ne vederihquentiyon yahn ihyan ndico, te reh ye nde hua renano ye tah ye nduhca che chihco cade ihyan chahn.

<sup>3</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn chahn:

—Me nchuhn ne, hua ndahca che rahcotahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, riquendi ne costumbre yahn man ne. <sup>4</sup> Dendiohs ne, rihquentiyon ye tuhca: “Codin yahine chide man, cheque ye man.” Namin rihquentiyon ye: “Ihyan che cahva ye yahn indihthe yahn ye ne, va che cahno ihyan yan ihyan.” <sup>5</sup> Ate nchuhn ne, retihyon yune



ne ihyan che cahma ye co ye indihthe yahn ye: “Hua co conán nchuhn, te nducuahn che va yáhn ne, a cáh ndudo yáhn che co vedino nan Dendiohs.” <sup>6</sup> Nduco tihca ne, retihyon yune ne ihyan che cuacondah vedame ye indihthe yahn ye. Rendahco ndiya nchuhn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ricuahn ne costumbre yahn man ne. <sup>7</sup> ¡O nan o chende nchuhn! Redinahn niyon ne nduhca che rahn Dendiohs, dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

<sup>8</sup> Ihyan sih ne, dendudo no che rendeva ye yavenán, ate nde tah hua ritahno ye u.

<sup>9</sup> Nde tah hua richihve che rendeva ye yavenán, te ricuahn ye vederihquentiyon yahn man ye, redin ca ye che vederihquentiyon yáhn.

<sup>10</sup> Tuhme cah Dihvo vo nducoyaca ihyan chahn nan ye, ne rahn ye:

—Cuihcovan nchuhn man, conahn tin ne man, che cahmá. <sup>11</sup> Che chendihco ihyan nunde ne, ndiyu cava dehtenduh che reh ye, te cava ndudo chihnga che rente ye.

<sup>12</sup> Tuhme chahn nda ihyan apóstol, ne rahn ye ri ye ihyan:

—¿A tumacadino ne che chi yudo yahn sahn fariseo sih yahn ndudo che tihca rahn ne ne?

<sup>13</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nducuahn vederihquentiyon che ndiyu man Chidá che va ye vahchetero chihco cade ye ne, va che cuihno anduhneca ama yahn che retico ihyan nde dihyoduto.

<sup>14</sup> Din ca man se, te sahn sih ne, anduhneca sahn nan ve che quendanan se sahn nan ve chenahn, cora nun nducoyaca se chete ive yahn.

<sup>15</sup> Rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Te cuande ne nuhn deh conahn che nte ne yahn che chendihco ihyan nunde.

<sup>16</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—¿Taca che namin nduco nchuhn hua renahn ne?  
<sup>17</sup> ¿A hua devano ne te nducuahn che reh ihyan ne, vacochendereh yahn ye renun? Chemin ne, rechuh cuahn chete ye, ne rendiquendah. <sup>18</sup> Ate ndudo chihnga che rente ihyan ne, rente ye yahn che chihnga rendedecadino ye, ne nduco chemin chendihco ye nunde. <sup>19</sup> Tihca, te nan vederendedecadino yahn ihyan reconan che chihnga rendedecadino ye man, che rihno ye vih man, che rahtenan ye nduco ndahnta che hua nihnevaco nduco ye man, che reduco ye man, che rihncheh ye man, ndere ricueh dame ye nunde ihyan man. <sup>20</sup> Nunde chemin chan redin che rinda ihyan. Ate che cheh ihyan andahre hua renano ye tah ne, ndiyu nunde chemin.

*Nduhca che chitahno ama tahn tama naci3n*

<sup>21</sup> Chica Dihvo vo min, ne cuahn ye yahn yahn yan Tiro nduco yan Sidon, <sup>22</sup> ne ama tahn ndata yahn ihyan cananea, che va te yahn min ne, cuahn te cuahn nan cuahn ye, ca rica te ca rahn te numa dito te:

—Dihvé, Daya David, conan vahino ne u. Tahn dayá ne, quenun ama vaco chihnga tahn, ne ama rechuhrihn te.

<sup>23</sup> Ate hua tumecah ye yahn te. Tuhme rahn ihyan ap3stol ri ye ihyan:

—Cotumacah ne tahn, te ama rah te cochi te cuahn vedamo vo.

<sup>24</sup> Tuhme ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Dendiohs ne, dechuh ye u cava che conán ihyan naci3n yahn Israel che a ndinda ye, din nune yahn ye.

<sup>25</sup> Ate tahn min ne, chahn nda te, chehntihya te nan ye, ne rahn te ri te ihyan:

—Dihvé, ¡cuinan ne u!

<sup>26</sup> Rahn ye ri ye tahn:

—Hua redin yahn che conán di, te anduhneca ndete che cahneví p̄an che va che cheh ihyan nación yáhn, c̄ah yáhn.

<sup>27</sup> Ndahconan te, ne r̄ahn te:

—Dihvé, cuāco che r̄ahn ne. Ate yáhn ne, namin reh te, te rendevahn te dache che ra m̄an mesa yahn dihve te. Nducote tihc̄a ne, ricá favor ndih che conan ne tah u.

<sup>28</sup> Tuhme r̄ahn ye ri ye t̄ahn:

—Daya, j̄ama numa ine ritehne! Conahn ndoque nduhc̄a che rique.

A ura min no ndiquendah vaco chihnga me t̄ahn daya te.

*Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama yáhn ihyan cah*

<sup>29</sup> Ndac̄a Dihvo vo min ne, nt̄a ye chihto vine yahn Galilea. Tuhme cocha ye ama tingüete, ne min chihnde ye. <sup>30</sup> Ama yáhn ihyan chi d̄ama ye nan ye. Nda ihyan chahn ama yáhn ihyan cah, ihyan che cueh c̄ah ye m̄an, ihyan che neneva doh t̄ah ye m̄an, ihyan che ve nan ye m̄an, ihyan che lihme ye m̄an, yáhn ca ihyan che ndi ye t̄ama te o nan cah m̄an, ne din Dihvo vo che ndoyahn nducoyaca ye. <sup>31</sup> Ama chahn ino ihyan che ndihchero che ndoyahn nducoyaca ihyan cah chahn, ne ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che nda cuande ye ihyan nación yahn Israel.

*Cah Dihvo vo Jesucristo, cheh cun mil ihyan*

<sup>32</sup> Chihno min ne, cah Dihvo vo ihyan apóstol yahn ye, ne r̄ahn ye ri ye ihyan:

—Ama renan vahino ihyan sih, te a ino ro che chenan ye nduco vo, ne metah dehva che cheh ye. Hua nahn ndedechúh ihyan che diya chete ye, te denan cotah cuno ihyan cuahn yune.

<sup>33</sup> R̄ahn ihyan apóstol chahn ri ye ihyan:

—Ate muhn yahn nan che metah duhva. ¿Ti ngua vo che cah vo cheh ihyan sih?, te ama yahn ye.

<sup>34</sup> Tumerune ye ihyan chahn:

—¿Tava pan va yahn nchuhn ne?

Ndahconan ihyan chahn:

—Va ndache pan yahn nuhn man, ama o yahca cahya man.

<sup>35</sup> Tuhme chihquentiyon Dihvo vo che chahte nducoyaca ihyan ndiyahn. <sup>36</sup> Chetah ye nduh che ndache pan chahn nduco yahca chahn, quetuhma ye, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye, cah ye ihyan apóstol chahn cava che cuih ye van ihyan. <sup>37</sup> Cheh nducoyaca ihyan chahn nde nan che chito ihyan. Chihno min ne, nedin dama ye cheyahn che ngava, ne decuto ye ndache cuahte. <sup>38</sup> Ihyan che cheh ye ne, ri ye cun mil che deman ihyan chahn, avane ihyan ndahta man, chechahya man. <sup>39</sup> Chihno min ne, ndedechuh Dihvo vo ihyan chahn, ne quenun ye chete ama barco, cuahn ye cuahn yahn yahn yan Magdala.

## 16

*Sahn fariseo nduco sahn saduceo ne, rica se ama vederihno ndihchero se*

<sup>1</sup> Ama o sahn fariseo nduco sahn saduceo ne, chahn se chendihchero se Dihvo vo. Sahn chahn ne, retumarande se ihyan, ne chica se che din ye ama vederihno, ndihchero se, cava che co devano se che Dendiohs dechuh ye ihyan.

<sup>2</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Cuahn che a ri chino ne, ndete che cuah nan ro ne, rahn nchuhn te ndahca din ro. <sup>3</sup> Me vateyan ne, ndete che cuah nan ro man, man man ne, rahn ne te cuan co. Nchuhn ne, jo nan o chende ne! Ama ndah nda cuande ne taca ri nan ro, ate hua retumacadino ne yahn

vederihno che redin Dendiohs man ro cuh. <sup>4</sup> Ihyan che vate ye man ro cuh ne, ama duhtuno ihyan ye, nde hua retumacah ye Dendiohs. Rica ye vederihno ndihchero ye, ate atenan ama vederihno nduhca vederihno che din Dendiohs nduco ihyan profeta Jonás ndaca ndihchero ye.

Chihno rahn ye chemin ne, chihcoman ye sahn chahn, ne chica ye min.

*Vededeveno yahn sahn fariseo ne, nduhca ya yahn pan*

<sup>5</sup> Cuahn che tuche ihyan chahn vine me ne, nta tin ihyan apóstol chahn che hua nda ye pan. <sup>6</sup> Ura min rahn Dihvo vo nduco ye:

—Cuihco nchuhn cudado. Hua tumacah ne yahn ya yahn sahn fariseo man, sahn saduceo man.

<sup>7</sup> Tuhme ndedecadino ihyan chahn, ne rahn van man ye nduco vih:

—Tihca rahn ye ri ye uvo yahn che hua quenda vo pan.

<sup>8</sup> Checadino Dihvo vo che hua chenahn ihyan chahn che rahn ye. Deyahn che hua nda ye pan ndedecadino ye. Chemin che rahn ye ri ye ihyan chahn:

—¿Dehco che rendedecadino nchuhn che hua nda ne pan? ¿Taca che hua numa ino ne ritahno ne? <sup>9</sup> ¿Taca che hua renahn ne, nde hua rahtenun ino ne vederihno che rendihchero ne? Cuahn che cah, cheh uhn mil ihyan nduco uhn pan me ne, ¿taca che hua chahtenun ino ne che nde cade cuahte che ngava nedin dama ne? <sup>10</sup> A namin no tun cuahn che cah, cheh cun mil ihyan nduco ndache pan me ne, ¿taca che hua chahtenun ino ne che nde cade cuahte che ngava nedin dama ne? <sup>11</sup> ¿Taca che hua chenahn nchuhn che ndiyu yahn pan che rahn nduco ne? Rahn nduco ne che cahco ne cudado yahn ya yahn sahn fariseo man, sahn saduceo man.

<sup>12</sup> Tuhme chenahn ihyan chahn che a yahn ndudo che ricuahn sahn chahn che tihca rahn ye.

*Rahn Pedro te Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyan min che va c̄ade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse*

<sup>13</sup> Cuahn che nd̄a Dihvo vo yahn yahn yan Cesarea de Filipino ne, tumerune ye ihyan apóstol yahn ye:

—U che rinducó nducoyāca ihyan, ¿deh rahn ihyan yahn ne?

<sup>14</sup> Ndahconan ihyan chahn:

—Nahn ihyan ne, rahn ye te ndih che Juan Bautista. Nahn tun ye ne, rahn ye te ndih che Elías. Nahn tun ye ne, rahn ye te ndih che Jeremías o tama cha ihyan profeta che chahte ye a rahn me.

<sup>15</sup> Tuhme tumerune ye ihyan chahn:

—Me nchuhn ne, ¿deh rahn ne yahn ne?

<sup>16</sup> Ndahconan Simón Pedro, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ndiñ ne, a ihyan che va c̄ade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse, a ndih che Daya Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero.

<sup>17</sup> Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ndah ro yehn, Simón, daya Jonás, te a man Chidá che va ye vahchetero te ye checadine, ndiyu ihyan iyehñse.

<sup>18</sup> Rahn rí di te redin yahn che doche Pedro, te che tihc̄a doche ne, conahn che ama ndudo redin. Cuahto min quendi ihyan yahn, ne nde vederihquentiyon yahn chundah hua co ndahco ndiya ihyan. <sup>19</sup> U ne, té vederihquentiyon di cava che conan van ihyan che rihquentiyon Dendiohs. Cha che cah yone che din ye man, cha che cahca tan che hua din ye man ne, Dendiohs ne, cah dito ye ndudo yehn.

<sup>20</sup> Tuhme rahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol chahn che hua cahma ye nduco nde ama ihyan che a man ye che va c̄ade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse.

*Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che cahno se ihyan*

<sup>21</sup> Nde ta<sub>h</sub>n min ca<sub>n</sub>an Dihvo vo ca<sub>h</sub> ye che checadino ihyan apóstol yahn ye te va che ca<sub>h</sub>n ye ya<sub>n</sub> Jerusalén, ne min a<sub>m</sub>a chuhrihn ye. Ndo da<sub>m</sub>a intiyahn ma<sub>n</sub>, chidocuyan ndina<sub>n</sub> ma<sub>n</sub>, sa<sub>h</sub>n devano ley che dirun Moisés ma<sub>n</sub>, din ta<sub>n</sub> se nduco ye, nde ca<sub>h</sub>no se ihyan. Ate cuihno ino ro ne, ntuche ye. <sup>22</sup> Tuhme quenda Pedro ihyan a<sub>m</sub>a la<sub>d</sub>o, ne ca<sub>n</sub>an riyahve ye ihyan, ne ra<sub>h</sub>n ye:

—Dihvé, hua nda<sub>h</sub>ca che ca<sub>h</sub>co menda<sub>h</sub>n ne ndih ca<sub>v</sub>a che tihca cuahno co ne.

<sup>23</sup> Ndaconan Dihvo vo ndihchenun ye na<sub>n</sub> Pedro. Chihya ye ihyan, ne ra<sub>h</sub>n ye:

—Di chundah, cuehn va<sub>n</sub>e, te redin vahche ya<sub>h</sub>n. Di ne, hua devene cha che rihquentiyon Dendiohs. Atena<sub>n</sub> che rihquentiyon ihyan iyeh<sub>n</sub>se devene.

<sup>24</sup> Tuhme ra<sub>h</sub>n Dihvo vo ri ye ihyan apóstol chahn:

—Adecoduhno ihyan che nahn co cuande ye va<sub>n</sub> ihyan ya<sub>h</sub>n ne, va che ca<sub>h</sub>coman ye vedeyeno ma<sub>n</sub> ye. Andahre va che conan ya<sub>h</sub> ye na<sub>n</sub> a<sub>m</sub>a cruz, ate va che ca<sub>h</sub>co menda<sub>h</sub>n ihyan, conduco ye u. <sup>25</sup> Tihca, te ihyan che hua nahn ca<sub>h</sub>co menda<sub>h</sub>n ye ihyan ca<sub>v</sub>a che conduco ye u ne, va che conda ye, ne ihyan che ca<sub>h</sub>co menda<sub>h</sub>n ye ihyan ne, andahre din ta<sub>n</sub> ihyan nduco ye, ca<sub>h</sub>no ye ihyan, ate ndevahn ye, cuahtenan ye vahchetero. <sup>26</sup> Hua cochihve yahn ihyan andahre nedin da<sub>m</sub>a ye nducua<sub>n</sub> vedecuihca che va iyeh<sub>n</sub>se ndete che chemin din che denda ye, ne hua co cuahtenan ye vahchetero. Ndete che tihca ne, metah deh nduco nedihve ye ca<sub>v</sub>a che ndevahn ye. <sup>27</sup> Va che conahn chemin, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che chí numacuahn vederihquentiyon yahn Chidá nduco ángel ya<sub>h</sub>n, ne techeca<sub>d</sub>é yahn nducoyaca ihyan, nda<sub>h</sub>co menún yahn queri a<sub>m</sub>a ye tunoca che nedin ye, ndahtenan ye iyeh<sub>n</sub>se. <sup>28</sup> Cuaco ra<sub>h</sub>n rí nchuhn te a<sub>m</sub>a o ihyan che chenun ye muhn ne, vate ca ye iyeh<sub>n</sub>se nda

ro min, ne ndihchero ye u che rinducó nducoyaca ihyan cuahn che ndá numacuahn vederihquentiyon yáhn.

## 17

### *Dihvo vo Jesucristo ne, ndo diyahn ye*

<sup>1</sup> Chihno an ro min ne, quenda Dihvo vo Pedro man, Jacobo nduco dihno ye Juan man, ne cuahn ye nduco ihyan chahn ama tingüete yaco, <sup>2</sup> ne min ndo diyahn ye nan ihyan chahn. Yavenan ye man, tino yahn ye man ne, ama diyahn ro nduhca nan yahn. <sup>3</sup> Ura min ndihchero ihyan apóstol chahn Moisés nduco Elías che rente ye nduco Dihvo vo. <sup>4</sup> Tuhme rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Dihve nuhn, ama ndahca che cuahtenan vo muhn. Ndete che nahn ne ne, dendah nuhn ino vache vah; ama nan che conun ne, tama nan che conun Moisés, ne tama nan che conun Elías.

<sup>5</sup> Numanahn che rahn ca Pedro ne, quendihco ama man tuno diyahn ro nan che chenun ihyan chahn, ne van man me ne, chenun ama ndudo che rahn tuhca:

—Sahnguh che Dayá. Yahinó sahn. Ama yenó cava se. Che cahma se ne, chemin che codinahn nchuhn.

<sup>6</sup> Cuahn che chihnevan ihyan apóstol chahn ndudo me ne, ama dihya ye chi, ne chahtetave ndih ye ndiyahn.

<sup>7</sup> Tuhme chahn nda Dihvo vo nan ihyan chahn, nahn tah ye ihyan, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuenecuan nchuhn. Hua dihya ne co.

<sup>8</sup> Cuahn che ndo nihyon nan ye ne, ametah ndihchero ye ihyan che o chahn, a deman Dihvo vo.

<sup>9</sup> Ura che cuenchahn ye cuete me ne, chihquentiyon Dihvo vo ihyan chahn, ne rahn ye:

—Hua cahma nchuhn nduco nde ama ihyan yahn vederihno che ndihchero ne, nde ro che u che rinducó nducoyaca ihyan ntuché van tenahn.



<sup>10</sup> Tuhme tumerune ihyan apóstol chahn Dihvo vo, ne rahn ye:

—¿Deh cuande che rahn sahn devano ley che dirun Moisés che dinoca Elías va che chi ye ne?

<sup>11</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuāco che va che chi Elías, ndahco cade ye nducahn.

<sup>12</sup> Ate rahn rí nchuhn te a nda Elías, ne ihyan ne, hua nevahnecon ye ihyan. Tahque ndah ye ne, din tan ye nduco ye. Namin u che rinducó nducoyaça ihyan ne, va che chuhrihn, din tan ihyan nducó.

<sup>13</sup> Tuhme tumacadino ihyan apóstol chahn che rente ye yahn Juān Bautista anduhneca ndete che a ihyan min che Elías.

*Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama sahn dihn che ndi se cah rih dihca*

<sup>14</sup> Cuahn che nta ihyan chahn nan che chenun ihyan chenahn ne, chahn nda ama se, chehntihya se nan Dihvo vo, ne rahn se ri se ihyan:

<sup>15</sup> —Dihvé, conan vahino ne sahn dayá, te ndi se cah rih dihca, ne ama rechuhrihn se. Ama ndeh yune cuahn che rinuhn yahn se ne, rendañnun se vacoyahn man, van nune man. <sup>16</sup> A checú sahn nan ihyan apóstol yahn ne, ate hua chi din ye che ndoyahn se.

<sup>17</sup> Tuhme rahn Dihvo vo:

—Nchuhn che vate ne man ro cuh ne, duhtuno ihyan nchuhn man, hua ritahno ne man. Nchuhn ne, a hua nda ro che co ne ihyan. ¿A cuahn dama quendañ vedechahtino nduco ne, che rahco ne? Checú ne sahn muhn.

<sup>18</sup> Sahn dihn me ne, quenun ama vaco chihnga sahn. Cuahn che nda se nan ye ne, chihquentiyon ye che ndiquendañ vaco chihnga me, ne ndetahno ndoyahn se.

<sup>19</sup> Ura che a deman ye ne, tumerune ihyan apóstol chahn Dihvo vo:

—¿Dehra cuande che hua chi ndetendah nuhn vaco chihnga me ne?

<sup>20</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn ne, nde hua ritahno ne, te cuaco rahn ri nchuhn te ndete che ritahno ne mare tahsihn ne, cahcantiyon ne ama ico che caca nan che va, ne cuhnde tama cuahn, ne dinahn. Ndete che ritahno ne ne, adecodehno che caca ne ne, conahn nduco ne. <sup>21</sup> Rahn ri nchuhn te cava che ndetendah vo vaco chihnga chemin chan ne, va che covah vo man, cuahto vo yante man.

*Rahn Dihvo vo Jesucristo tama yune che va che cahno se ihyan*

<sup>22</sup> Numanahn che quechica Dihvo vo nduco ihyan apos-tol yahn ye estado yahn Galilea ne, rahn ye ri ye ihyan chahn:

—U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che necah ihyan u tah sahn nunde, <sup>23</sup> ne cahno se u. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

Ama chi ndache ihyan chahn yahn che tihca rahn ye.

*Dihvo vo Jesucristo ne, nedihve ye cade iyo yahn yaco*

<sup>24</sup> Cuahn che nda ihyan chahn yan Capernaum ne, chahn sahn che rica se tume cade iyo yahn yaco, tumerune se Pedro:

—¿A hua renehve ihyan ricuahn yahn nchuhn tume cade iyo yahn yaco ne?

<sup>25</sup> Ndahconan Pedro, ne rahn ye ri ye sahn:

—Taca hua, renehve ye.

Ndonda Pedro chete vah ne, menan vihca tumerune Dihvo vo ihyan:

—Deh rahn Simón, ihyan che rihquentiyon ye ne, ¿duh rica ye tume cade iyo ne? ¿A ihyan nación yahn ye o ihyan tama nación ne?

<sup>26</sup> Ndahconan Pedro, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Rica ye ihyan t̄ama nación.

Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Tuhme ne, ihyan nación yahn ye ametah va che nedihve ye. <sup>27</sup> Ate c̄ava che hua din vo che co tan nde ama ihyan ne, cuehn nan vine, ne cotihyen cu ra yahca. Ite che cua te ne, cuentah chende te, ne min ntaque ama tume. Nduco chemin cuenedihve cade iyo yahn man, yehn man.

## 18

### *Duh che tahque conan*

<sup>1</sup> Chihno min ne, ndo d̄ama ihyan apóstol chahn nan Dihvo vo, ne tumerune ye ihyan:

—¿Duh che tahque conan van ihyan che rihquentiyon Dendiohs ne?

<sup>2</sup> Tuhme cah Dihvo ama lihn, chihno ye mendahn, <sup>3</sup> ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn rí nchuhn te ndete che hua nto ino ne nunde yahn ne, co ne nduhc̄a chec̄ahya che tuhchan che necun ne, hua co cuahtenan ne vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. <sup>4</sup> Cuedevano ne te adecoduhno ihyan che necun ye nduhc̄a lihn cuh ne, ihyan min che tahque conan ye van ihyan che rihquentiyon Dendiohs.

<sup>5</sup> Namin cuedevano ne te adecoduhno ihyan che nevah-necun ye ama ihyan yahn che necun ye nduhc̄a lihn cuh ne, a u nevah-necun ye.

### *Cahnda yahn ihyan che rahtendihco ye nunde*

<sup>6</sup> 'Adecoduhno ihyan che tihyon yune ye ihyan yahn che cuahtendihco ye nunde ne, ama chahte castigo va che co ye. Tahque ndahc̄a c̄ava ye ndete che c̄aca yahto ihyan ama tu yudo chahte dando ye, ne cuacondahnun ye ihyan van nuniyahn, yudomin ca che tihyon yune ye ihyan yahn che cuahtendihco ye nunde. <sup>7</sup> ¿Chevah ihyan ihyense!, te a cade no che va che cuahtendihco ye nunde. Ate ¡tahque

vedin ihyan che tihyon yune ye ihyan che cuahtendihco ye nunde!

<sup>8</sup> Ndete che renda yahn ne che cuahtendihco ne nunde, ne va che dinahn ne nduco t̄ah ne o nduco çah ne ne, tahque ndah che din ne cuande anduhneca ndete che a chihca ne, chacondah ne, te tahque ndahça yahn ne ndete che co cuahtenan ne vahchetero andahre yuhche ne, yudomin ca che ndah t̄ah ne, ndah çah ne, cuahtenun ne v̄an ruchiyahn cuahn d̄ama. <sup>9</sup> Ndete che çava ndutin̄an ne renda yahn ne che cuahtendihco ne nunde ne, tahque ndah che din ne cuande anduhneca ndete che a tico ne, chacondah ne, te tahque ndah yahn ne ndete che co cuahtenan ne vahchetero andahre hua ro nan ne, yudomin ca che ndah ndutin̄an ne, cuahtenun ne v̄an ruchiyahn.

*Ejemplo yahn itecuche che chinda te*

<sup>10</sup> Cuihco nchuhn cudado che hua ndahchenan ne nde ama ihyan che necun ye nduhça cheçahya che tuhchan, te ángel yahn ne, cuahn d̄ama chenay n̄an Chidá che va ye vahchetero. <sup>11</sup> Tihça, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndá ndedeváhn ihyan che a ndinda ye, nedin nunde yahn ye.

<sup>12</sup> Ráhn rí nchuhn te ama ihyan che va ama ciento itecuche yahn ye ne, ndete che conda ama te v̄an chano ne, çahcoman ye ite che chenahn chahn v̄an chano nan che redin ye cudado ite, ne çahn ye quenuhn ye ite che chinda me. <sup>13</sup> Cuahn che nt̄aca ye ite ne, cuaco ráhn rí nchuhn te nde tahque co yeno ye çava ite min che co çava ite che chenahn chahn. <sup>14</sup> Tihça Chida nchuhn che va ye vahchetero, te hua nahn ye che conda nde ama ihyan che necun ye nduhça cheçahya che tuhchan.

*Nduhça che va che nchahco ihyan yahn vih*

<sup>15</sup> 'Ndete che ama ihyan che namin ritahno ye din tan ye nduco ama cha nchuhn ne, coyahve ne ihyan cuahn deman ne nduco vih. Ndete che nto ino ye nunde yahn ye ne, a ndedevahn ne ihyan yahn castigo che va che co ye. <sup>16</sup> Ate ndete che hua tumacah ye che cahma ne ne, conuhn ne ama o testigo cava che nduco ihyan chahn yahve ne ihyan. <sup>17</sup> Ate ndete che nde nduco tihca hua tumacah ye ne, cahma ne nduco ihyan ndiyaco cava che van nducoyaca ne yahve ne ihyan. Ate ndete che hua tumacah ye ne, co din ne cuande anduhneca ndete che nde hua devano ye che va Dendiohs.

<sup>18</sup> 'Cuaco rahn ri nchuhn te nducuahn che nte cade ne ne, cah dito Dendiohs ndudo yahn ne.

<sup>19</sup> 'Namin rahn ri nchuhn te ndete che co dama ndudo ama o ne, caca ne deh che nahn ne Chida che va ye vahchetero ne, te ye nchuhn. <sup>20</sup> Te ye nchuhn, te nan che ndo dama o ino ihyan ndeva ye yavenan ne, min quenun van ye.

<sup>21</sup> Tuhme chahn nda Pedro, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, ¿a ndeh yune va che nchahco yahn ihyan che quendi ye din tan ye nduco ne? ¿A nde ndache yune ne?

<sup>22</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ndiyu atenan ndache yune, te a nduh va ndeh yune che din tan ye ne, a tih va ndeh yune va che nchahque yahn ye.

*Ejemplo yahn ama sahn che metah vederenchahco nan se*

<sup>23</sup> 'Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama rey che tendah cuande ye yahn sahn che redin ntiyon nduco ye. <sup>24</sup> Cuahn che canan tendah cuande ye ne, nda ama se tendah cuande ye yahn se, ne quendihco ndeh se yahn ye, tenduh ndiche mil tume diyahnguan. <sup>25</sup> Nducote metah deh nduco che nedihve se ne, chihquentiyon ye sahn decahya yahn ye che ndihcue se sahn man, ndihcue

se ndahta yahn se man, daya se man, nducuahn dehten-  
 duh yahn se man, cava che ndutonun tah che quendihco  
 se yahn ye. <sup>26</sup> Tuhme chehntihya se nan rey me, ne  
 rahn se: “Dihvé, codin chahtino ne yahn, ne nedihvé  
 yahn ne.” <sup>27</sup> Quenan vahino ye sahn, ne numacuahn  
 vedeyeno tehche ino ye nducuahn che quendihco se.  
<sup>28</sup> Ate ura che conahn se ntaca se ama combiero yahn se  
 che quendihco ye ino cun cade yahn se. Dihno se dando  
 ye, ne rahn se ri se ihyan: “Cuenedihve che quendihque  
 yahn.” <sup>29</sup> Chehntihya ye nan se, ne rahn ye: “Codin  
 chahtine yahn, ne nedihvé yehn.” <sup>30</sup> Ate hua cahne-  
 cun se. Tahque ndah se ne, chahn se chica nunde se yahn ye,  
 ne quenun ye vacoyahn nde chihno nedihve ye yahn se.  
<sup>31</sup> Ndihero combiero yahn se che tihca din se, ne ama  
 chi tan ye, chahn ye chengo ye rey me. <sup>32</sup> Tuhme tahve  
 rey me che chehua sahn, ne chihya ye sahn: “Di ne, ama  
 duhtuno ihyan di. U ne, nchahcó yehn yahn nducuahn  
 che quendihque yahn, te chique favor u. <sup>33</sup> ¿Taca che hua  
 tihca quenun vahine combiero yehn nduhca che quenun  
 vahino di?” <sup>34</sup> Numacuahn vedetan chihquentiyon ye che  
 conun se vacoyahn nde chihno nedihve se che quendihco  
 se.

<sup>35</sup> Quendi Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Namin nchuhn, ndete che hua nchahco ne yahn vih  
 numacuahn chedave yahn ne ne, cuahno ne nduhca che  
 chahno sahn min, te Chidá che va ye vahchetero ne, hua  
 nchahco ye yahn ne.

## 19

*Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye nduhca che rihquen-  
 tiyon Dendiohs che hua tehche ihyan ndahta yahn ye*

<sup>1</sup> Cuahn che chihno nte Dihvo vo ne, chica ye min estado  
 yahn Galilea, cuahn ye estado yahn Judea, tama lado viche

ico Jordán, <sup>2</sup> ne ama yahn ihyan cuahn ye nduco ye. Cuahn che nda ye min ne, din ye che ndoyahn ihyan cah.

<sup>3</sup> Tuhme nda ama o sahn fariseo che nahn tumarande se ihyan, ne tumerune se:

—¿A co tehche ihyan ndahta yahn ye cava adecodehno ne?

<sup>4</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—A devano nchuhn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Cuahn che dendah Dendiohs iyehse ne, dendah ye ihyan chahn man, ihyan ndahta man.” <sup>5</sup> Namin ndirun tuhca: “Ihyan chahn ne, cahcoman ye indihte yahn ye, ne cahnevaco ye, conan cuma ye ndahta yahn ye. Ihyan chahn ne, din yahn ye vih anduh-neca ndete che ama no ye.” <sup>6</sup> Nducote tihca ne, ametah din ye cuande che o ye, te anduhneca ndete che ama no ye. Nducote a man Dendiohs nahn ye che cuahtenan cuma ihyan chahn vih ne, hua redin yahn che tehche ye vih.

<sup>7</sup> Rahn sahn chahn ri se ihyan:

—Ndete che tihca ne, ¿deh cuande che cah yune Moisés che tehche ihyan ndahta yahn ye, dirun ye ama caca cah ye tahn?

<sup>8</sup> Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Yahn che cheche chedave yahn ihyan ne, chemin che cah yune Moisés che tehche ye ndahta yahn ye. Ate Dendiohs ne, hua tihca chihco cade ye cuahn che dendah ye iyehse. <sup>9</sup> U ne, rahn ri nchuhn te ihyan che ndere tehche ye ndahta yahn ye ndiyu yahn nunde che quenán te nduco tama chahn, ne cahnevaco ye nduco tama te ne, redin duche yahn ye che nihnevaco ye. Namin sahn che cahnevaco se nduco tahn che ntehche inchahn te tahn ne, condihco se nunde.

<sup>10</sup> Tuhme rahn ihyan apóstol ri ye Dihvo vo:

—Ndete che tihc̄a va c̄ade yahn ihyan ch̄ahn ne, tahque ndah ye che nde hua cahnev̄aco ye.

<sup>11</sup> Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Hua nducoȳaca ihyan co dinahn ye yahn chemin, te aten̄an ihyan che nec̄ah Dendiohs vederihquentiyon ihyan che co dinahn ye. <sup>12</sup> Vate ch̄ahn che hua numa ye, te a tihchan ye nde rahteȳan ye. Namin vate ye che hua numa ye yahn che ihyan redin yoh ye ihyan. Namin vate ye che hua rahtenan cuma ye ndahta c̄ava che hua co vahche yahn ye n̄an ntiyon yahn Dendiohs. Ihyan che retumacadino che co dinahn ye che cuahteman̄ ye ne, ndahc̄a che dinahn ye.

*Dihvo vo Jesucristo ne, nahn t̄ah ye chec̄ahya, cov̄ah ye c̄ava*

<sup>13</sup> Chihno min ne, nda ihyan, nda ye chec̄ahya yahn ye c̄ava che nahn t̄ah Dihvo vo, ne cov̄ah ye c̄ava. Ate ihyan apóstol ne, rahva ye nduco ihyan chahn. <sup>14</sup> Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Hua c̄ahca t̄an nchuhn che chi chec̄ahya sih n̄an, te a ndi cuande v̄an ihyan che necun ye che cuahtenan ye vahchetero n̄an che rihquentiyon Dendiohs.

<sup>15</sup> Chihno rahn ye chemin ne, nahn t̄ah ye chec̄ahya chahn, cov̄ah ye c̄ava. Tuhme chica ye min, cuahn ye.

*Ama s̄ahn cuihca ne, nte se nduco Dihvo vo Jesucristo*

<sup>16</sup> Ura min nda ama s̄ahn yuno n̄an Dihvo vo, ne rahn se:

—Ihyan Ricuahn Ndah, ¿deh ndah che dín c̄ava che conán vahchetero ne?

<sup>17</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye s̄ahn:

—Nde hua redin yahn che cahme, Ihyan Ricuahn Ndah, te aten̄an Dendiohs ne, ihyan min che ndah ye. C̄ava che conen vahchetero ne, codinehn vederihquentiyon yahn ye.

<sup>18</sup> Tumerune se ihyan:



—¿Cha vederihquentiyon me ne?

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Vederihquentiyon che tuhca: “Hua cahne ihyan man, hua din duche yehn che nihnevaque man, hua doque man, hua ndere cahma nonde yahn ihyan man, <sup>19</sup> cuendeva yavenan chide man, cheque man, codin yahine nducoyaca ihyan nduhca che yahino man di man.”

<sup>20</sup> Rahn se ri se ihyan:

—Nducuahñ vederihquentiyon che tihca ne, redinahn nde ro che lihn ca u. ¿A va ca che dinahn ne?

<sup>21</sup> Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Che cuahtenan ihyan vahchetero ne, tahque rigonun chihve che co vedecuihca. Cava che hua co vahche yehn che tone min ne, cuendihcue dehtenduh yehn che va, ne cuinen ihyan chevah. Tuhme cochi condoque u.

<sup>22</sup> Nducote ama cuihca se ne, hua quenan ino se che tihca rahn Dihvo vo nduco se, ne ama chi ran se conahn se.

<sup>23</sup> Tuhme rahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol:

—Cuaco rahn rí nchuhn te ama vahche cava ihyan cuihca che condá ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. <sup>24</sup> Ndaconan rahn rí nchuhn te nde ama ihyan cuihca ne, hua co condá ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs.

<sup>25</sup> Che rahn ye chemin ne, ama cuahn ino ihyan apóstol chahn, ne rahn ye van man ye nduco vih:

—Ndete che tihca ne, nde ama ihyan hua co ndevahn ye.

<sup>26</sup> Chaconan Dihvo vo ndihchero ye ihyan chahn, ne rahn ye:

—Che tin deman ihyan ne, hua condá ye vahchetero. Atenan Dendiohs co din ye che min tuno ihyan, te Dendiohs ne, ri redin ye nducuahñ.

<sup>27</sup> Tuhme rahn Pedro ri ye ihyan:

—Dihve nuhn, me nuhn che chihcoman nuhn nducahn, chinduco nuhn ndih ne, ¿deh co nduco nuhn ne?

<sup>28</sup> Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn rí nchuhn te cuahn che a nuhnde cade nducahn, ne u che rinducó nducoyaca ihyan cuhndé nan che rihquentiyón numacuahn vedeyudo ne, namin nchuhn che rinduco ne u ne, cuahte ne techecade ne yahn nduh che ndichio ndata yahn ihyan nación yahn Israel. <sup>29</sup> Namin adecoduhno ihyan che va che cahcoman ye dehtenduh yahn ye man, ihyan yahn ye man, cava che co conduco ye u ne, nuhnde menun ama ciento yahn queri ama che cahcoman ye, a vaco ye, a dihno ye, a cahve ye, a chida ye, a chaco ye, a ndahta yahn ye, a daya ye, a yahn yahn ye, ate nunde menun ama ciento yahn queri ama che cahcoman ye. Avane ne, conan ye vahchetero numacuahn ro. <sup>30</sup> Nda ro min ne, ndiyu yahn che a rahn chitahno ihyan che tahque quendah yavenan ye, nde huane yahn che cade chitahno ye che hua nduh quendah yavenan ye.

## 20

### *Ejemplo yahn sahn redin ntiyon*

<sup>1</sup> Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama patrón che chahn ye ama vatiyan chenuhn ye mozo cava che tuhn se uva yahn ye. <sup>2</sup> Ndaça ye neve se, ne nte cade ye nduco se che din se ntiyon cade ro, ne dechuh ye sahn nan ntiyon yahn ye. <sup>3</sup> Chahn tun ye tenduh nan rahco nun vatiyan, ne ntaca ye te neve se che vatechica se cuahn ndihve, metah ntiyon din se. <sup>4</sup> Rahn ye ri ye sahn: “Cuahn nchuhn codin ne ntiyon yahn, conduco ne sahn chenahn che a chenan se min, ne nedihvé nchuhn nduhva che redin yahn.” “A,” rahn se, ne cuahn se. <sup>5</sup> Chahn tun ye tenduh nan mahñ yahn. Ntaca ye te neve se, dechuh ye

sahn nan ntiyon me. Chahn tun ye tenduh nan rahco ino. Ntaca ye te neve se, ne namin dechuh ye sahn. <sup>6</sup> Ndaconan chahn tun ye tenduh nan rahco uhn, ne ntaca ye te neve se, ne rahn ye ri ye sahn: “¿Dehco che hua din nchuhn ntiyon man ro ne?” <sup>7</sup> Ndahconan se, ne rahn se ri se ihyan: “Hua din nuhn ntiyon, te hua ndaca ntiyon din nuhn.” Rahn ye ri ye sahn: “Cuahn nchuhn din ne ntiyon yahn tuhme, ne nedihvé nchuhn nduhca che redin yahn.” “A, rahn se, ne cuahn se. <sup>8</sup> Chi chino me ne, rahn ye ri ye mandador yahn ye: “Cuenedin dame sahn mozo sih, ne cuenedihve yahn se, cuanan nduco sahn che nda adiva cuahn.” <sup>9</sup> Cuahn che chenda sahn che a nde nan rahco uhn a chino canan din se ntiyon ne, ndonda tah se chihve yahn se yahn numa ro. <sup>10</sup> Nde nan chihnonan yahn ne, chenda sahn che din se ntiyon numa ro, ne ndedecadino se che tahque ndahva nedihve ye sahn, ate a dama no nedihve ye sahn. <sup>11</sup> Cuahn che ndihchero se che a dama no nevihve sahn nduco sahn chenahn chahn ne, rahn nunde se nduco patrón yahn se, <sup>12</sup> ne rahn se ri se ihyan: “Sahn sih che atenan ama ura no din se ntiyon ne, ¿deh cuande che dama nedihve ne sahn nduco nuhn che chahtenun nuhn van yan numa ro, din nuhn ntiyon?” <sup>13</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: “A devanó che redín. A numa nedihvé yahn nchuhn nduhca che a nte cade vo. <sup>14</sup> A nedihvé yahn nchuhn. Tahque ndah ne ne, conahn ne. A man va vedeyeno che tihdenan, nedihvé yahn sahn chuhn. U ne, codín nduhca che nahn nduco tume yahn. <sup>15</sup> Nchuhn ne, hua cuande yahn ne che quenán cumá vedevahino nduco se.” <sup>16</sup> Atihnoça no tun ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan, te ndiyu che a rahn chitahno ihyan che tahque quendah yavenan ye, nde huane che a cade chitahno ye che hua nduh quendah yavenan ye. Tihca, te van nducoyaca ihyan che nahn Dendiohs che cotahno ye

ne, atenan neve ra ye che tendahnun Dendiohs ihyan cava che ndevahn ye.

*Ndaconan rahn Dihvo vo Jesuscristo che va che cahno se ihyan*

<sup>17</sup> Cuahn che a quenun yune Dihvo vo cuahn ye yan Jerusalén ne, quenda ye nduh che ndichio ihyan apóstol devavih, ne rahn ye ri ye ihyan:

<sup>18</sup> —A devano nchuhn, che man ne, chenun yune vo, cuhn vo yan Jerusalén. U che rinducó nducoyaca ihyan ne, necah ihyan u tah chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, ne cuih nunde se yahn cava che cahno ihyan u. <sup>19</sup> Necah se u tah sahn tama nación cava che din duche yahn se u man, cuahn se u man, nahn yah se u man. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

*Chaco Jacobo man, Juan man ne, chica ye che conan daya ye*

<sup>20</sup> Chihno min ne, chahn nda ndahta yahn Zebedeo nduco nduh che o daya ye, Jacobo man, Juan man. Chehntihya ye nan Dihvo vo, ne chica ye favor ihyan.

<sup>21</sup> Tumerune Dihvo vo ihyan:

—¿Deh nehn ne?

Rahn ihyan ndahta me:

—Rica ndih che cuahnecun ne che cuahte nduh che o dayá dama nduco ne cuahn che a va ne nan rihquentiyon ne. Ama se ne, cuhnde se lado tah cuaco ne, ne tama se ne, cuhnde se lado tah cueh ne.

<sup>22</sup> Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn ne, nde hua renahn ne deh che rica ne. ¿A cocha ne chuhrihn ne nduhca che va che ama chuhríhn ne?

Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:

—Taca hua. Cocha nuhn.

<sup>23</sup> Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco te va che chuhrihn nchuhn nduhca che va che ama chuhrihn, ate che cuahte ne chihto nan ne, ndiyu u che cahcantiyon, te a Chida che cahcantiyon ye, ne a man ye devano ye cha ihyan che cuahte ye chihto nan.

<sup>24</sup> Chihnevan ihyan apóstol chenahn chahn, ne chi tan ye nduco ihyan che o chahn. <sup>25</sup> Tuhme cah Dihvo vo nducoyaca ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nchuhn ne, a devano ne te ihyan ndinan yahn queri ama naciön ne, ama yudo rihquentiyon ye, ne sahn che rinan se ihyan ne, rendinun rendinahn se ihyan yahn ye. <sup>26-27</sup> Ate van nchuhn ne, hua co tihca, te adecochano ne che nahn conan ne ne, va che co ne nduhca ama mozo, conan ne vih. <sup>28</sup> U che rinducó nducoyaca ihyan ne, cuiquendi ne yune yahn, te u ne, nda, ndiyu cava che conan ihyan u, ate cava che conan man ihyan, ne cahco mendahn u cava che ndedevahn ama yahn ihyan.

*Din Dihvo vo Jesucristo che chi ro nan o sahn nan ve*

<sup>29</sup> Cuahn che chica Dihvo vo yan Jericó nduco ihyan apóstol yahn ye ne, ama yahn ihyan nduco ye ihyan.

<sup>30</sup> Chihto yune vate o sahn nan ve, ne cuahn che chihnevan se che a nda nino Dihvo vo ne, riyahve se ihyan numa dito se:

—Dihve nuhn, Daya David, ¡conan vahino ne nuhn!

<sup>31</sup> Raha ihyan nduco se cava che cuahtedihn chende se, ate nde tahque yudo nan se rahn se:

—Dihve nuhn, Daya David, ¡conan vahino ne nuhn!

<sup>32</sup> Tuhme chan ndi Dihvo vo. Cah ye sahn, ne tumerune ye sahn:

—¿Deh nahn nchuhn che din cava ne ne?

<sup>33</sup> Ndahconan se, ne rahn se ri se ihyan:

—Dihve nuhn, nahn nuhn ne che din ne che co ro nan nuhn.

<sup>34</sup> Quenan vahino ye sahn, ne nahn tah ye ndutinan se. Ndetahno chi ro nan nduh che o se, ne cuahn se chinduco se ihyan.

## 21

### *Nda Dihvo vo Jesucristo yan Jerusalén*

<sup>1</sup> Cuahn che a nda nino ihyan chahn yan Jerusalén ne, nda ye chihto ama yan lihn che duche Betfagé, nino cuete Olivo. Min tahve Dihvo vo o ihyan apóstol yahn ye, <sup>2</sup> ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuahn nchuhn viyan, ne min ntaca ne ama burro che quenan chiche te, nduco te daya te. Cuentachte ne ite, ne cuiquenda ne ite. <sup>3</sup> Ndete che va duh ihyan che cahma ye deh din ne burro tih, rentachte ne ite ne, cahma ne co ne ihyan: “Dihve nuhn nahn ye ite, ne ndetahno ndedechuh ye ite.”

<sup>4</sup> Tihca chi cava che conahn nduhca che dirun ihyan profeta tuhca:

<sup>5</sup> Cahma nchuhn co ne ihyan che vate ye yan Jerusalén: “Condihchero nchuhn che cochi Rey yahn ne. Ama necun ye, ne quendudo ye ama burro lihn.”

<sup>6</sup> Dinahn ihyan apóstol chahn che chihquentiyon Dihvo vo. <sup>7</sup> Chehua ye burro me nduco daya te, ne tihde ye tino yahn ye dame te. Cocha Dihvo vo ite, ne quendi ye cuahn ye. <sup>8</sup> Ama yahn ihyan nduco ye, ne nahn ye ne, rentave ye tino yahn man, nahn ye ne, rentave ye yata cue man, rendedecuco ye numa yune cuahn nan che cuahn Dihvo vo. <sup>9</sup> Nducoyaca ihyan che ndahn nan ye man, ihyan che chen an ive ye man ne, ama yeno ye, ne rah ye tuhca:

—¡Ndeva vo yavenan ihyan cuh che quenan cuma ye vederihquentiyon che quenan cuma ihyan ndico yahn ye David! ¡Dechuh Dihvo vo Dendiohs ihyan! ¡Ndeva vo yavenan Dendiohs!

<sup>10</sup> Cuahn che chenda Dihvo vo yan Jerusalén ne, canan nducoyaca ihyan ndo dama ye. Ama vari ye, ne nahn ye tumerune ye:

—¿Duh ihyan tih che nda ye ne?

<sup>11</sup> Nahn ye ne, ndahconan:

—Ihyan cuh che profeta Jesucristo che chica ye yan Nazaret, estađo yahn Galilea.

*Dihvo vo Jesucristo ndetendah vah ye sahn che chenun se chete yaco rendihcue se*

<sup>12</sup> Chenda Dihvo vo chete yaco, ne ndetendah vah ye nducoyaca sahn che chenun se min rendihcue se man, ra se man. Chi muhn chi min ye mesa yahn sahn che rendahcorun se tume man, silla yahn sahn che rendihcue se icui man, <sup>13</sup> ne rahn ye ri ye sahn:

—Nan ndudo yahn Dendiohs ne, ndirun tuhca: “Yaco yahn ne, cava che cuahtenun ihyan covah ye”, ate nchuhn ne, nedin ne anduhneca vah nan che rendo dama sahn duco.

<sup>14</sup> Chihno min ne, chahn nda ama o sahn nan ve man, sahn che cueh cah man, nan Dihvo vo min chete yaco, ne din ye che ndoyahn se. <sup>15</sup> Nducoyaca checahya che chenun min ne, ama yeno, ne rah tuhca:

—¿Ndeva vo yavenan ihyan cuh che quenan cuma ye vederihquentiyon nduhca che quenan cuma David!

Chidocuyan ndinan nduco sahn devano ley che dirun Moisés ne, ama chi tan se che din Dihvo vo vederihno man, che rah checahya chahn rendeva yavenan ye man, <sup>16</sup> ne rahn se ri se ihyan:

—¿Taca che recah yune ne che tihca rendeva checahya sih yavenan ne?

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Recah yuné, te a tihca va che conahn. A devano nchuhn te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

“Chihco cade ne che checahya man, decuah man ne, ndeva yavenan ne nduhca che redin yahn.”

<sup>17</sup> Chihcoman ye sahn chahn, ne chica ye min. Cuahn ye yan Betania, ne min quenan ye vino min.

*Dihvo vo Jesucristo ne, din dine ye ama yahn higo*

<sup>18</sup> Chi dave tama ro me, ura che quenun yune Dihvo vo che cuahn tun ye yan Jerusalén ne, chi cuico ye. <sup>19</sup> Ndiherero ye ama yahn higo chihto yune, ne chahn ye ndiherero ye ndete che chenandute yahn. Ate metah nde ama ndute yahn, deman yata chenandute yahn. Tuhme din dine ye yahn me, ne rahn ye:

—Ametah ndaconan co ndute yehn.

A ura min no tih yahn me. <sup>20</sup> Cuahn che ndiherero ihyan apóstol chahn che tih yahn me ne, ama cuahn ino ye, ne tumerune ye Dihvo vo:

—¿Taca che ndetahno tih yahn higo cah ne?

<sup>21</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te ndete che ritahno ne man, hua rihco yahn ino ne man ne, nde vederihno che tahque rahte co din ne. Co cahcantiyon ne ico tih che cah condahnun van nuniyahn, ne dinahn. <sup>22</sup> Ndete che ritahno ne ne, nducuah che ca ne Dendiohs ne, conahn nduco ne.

*Vederihquentiyon che quenan cuma Dihvo vo Jesucristo*

<sup>23</sup> Ura che nda Dihvo vo ne, chenda ye chete yaco, ne canan ricuahn ye. Numanahn min ne, chahn nda chidocuyan ndinan nduco sahn intiyahn, ne tumerune se ihyan:

—¿Duh te vederihquentiyon ndih che din ne dehtenduh che tihchan ne?

<sup>24</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:



—Namin va ama nan che tumeruné nchuhn. Dinoca ndahconan ne chemin, tuhme có nchuhn duh te vederihquentiyon che tihçá redín: <sup>25</sup> ¿Duh dechuh Juán che chehdenune ye, a Dendiohs o ihyan iyehñse ne?

Ate canan rentuhnno se van man se nduco vih:

—Ndete che cahmo vo che Dendiohs dechuh ye Juán ne, cahma ye co ye uvo: “¿Me dehco che hua chitahno nchuhn che cahndudo ye tuhme?” <sup>26</sup> Me ndete che cahmo vo che ihyan iyehñse dechuh ye ihyan ne, co tan ihyan yan nduco vo, te nducoyaca ye ritahno ye che Ndudo yahn Dendiohs cahndudo ye.

<sup>27</sup> Tahque ndah se ne, rahn se ri se Dihvo vo:

—Hua devano nuhn.

Tuhme rahn ye ri sahn:

—Namin u ne, hua có nchuhn duh te vederihquentiyon che tihçá redín.

*Ejemplo yahn sahn cahya che rahcotahn*

<sup>28</sup> Quendi Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn ndinan chahn:

—Nté ama ejemplo, cahnevan nchuhn. Ama ihyan ne, vate o daya ye, ne rahn ye ri ye ama se: “Man ro ne, cuehn ton uva yuhn vo.” <sup>29</sup> Ndahconan se, ne rahn se: “Hua cahn.” Ate adiva ne, nto ino se che tihçá rahn se, ne cuahn se din se ntiyon che chihquentiyon chida se. <sup>30</sup> Numanahn min ne, rahn ye nduco sahn che tama me che cahn se din se ntiyon min. Sahn min ne, rahn se ri se ihyan: “Taca hua, chidá, cahn.” Ate hua dinahn se. <sup>31</sup> ¿Cha sahn chahn dinahn se che chihquentiyon chida se ne?

Ndahconan sahn ndinan chahn, ne rahn se:

—Sahn che yahve ye menan me.

Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuaco rahn rí nchuhn te nduhça sahn che hua dinahn me ne, tihchan nchuhn, te rahcotahn ne yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. Vederihquentiyon yahn ye

ne, tahque nun dinahn sahn rica tume cade iyo man, tahn ndere vatechica man, che co nchuhn. <sup>32</sup> Juan Bautista ne, chicuahn ye ihyan nduhca che runecade cuahtechica ye, ne nevahnecon sahn chahn man, tahn chahn man, ate nchuhn ne, chahcotahn ne, nde hua nto ino ne andahre ndihchero ne che nevahnecon ihyan nunde chahn.

*Ejemplo yahn sahn redin ntiyon che duhtuno ihyan se*

<sup>33</sup> Cuihnevan nchuhn tama ejemplo: Ama ihyan ne, chihche ye dihyo uva nan yahn yahn ye, ne din ye chahn yahn man, dendah ye ama tanque nan che cuhno ye nune yahn uva me man, chahto ye ama chete nan che din ye cudado ntiyon min man. Cuahn che chihno chihco tahn ye nducuahne ne, ndahco ye chendata me tah ama o sahn che din se ntiyon nduco. Tuhme chica ye min, cuahn ye. <sup>34</sup> Cuahn che a nda ro che a rine uva ne, dechuh ye sahn dechaya yahn ye cava che necahn mahne sahn chahn uva me nduco ye. <sup>35</sup> Ate sahn redin ntiyon chahn ne, tumangan se sahn dechaya chahn yahn ye, ne ama se ne, chahn se sahn, ne tama se ne, chihno se sahn, ne tama se ne, cah se tu sahn. <sup>36</sup> Ndaconan dechuh ye tahque yahn sahn dechaya yahn ye, ne a namin no tun din tan sahn redin ntiyon chahn nduco se anduhneca che din se menan.

<sup>37</sup> Nan chihnonan yahn ne, dechuh ye sahn daya ye, te rahco ye te nevahnecon sahn chahn sahn. <sup>38</sup> Ate cuahn che ndihchero sahn chahn daya ye ne, ntuhno se nduco vih, ne rahn se: “Sahn tih che cuhnde tah se ntiyon cuh. Cahno vo sahn, ne cahnevi vo yahn se.” <sup>39</sup> Tumangan sahn chahn sahn, quenda se sahn cuahn chihto, ne chihno se sahn.

<sup>40</sup> Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn ndinan chahn:

—Cuahn che nda dihve chendata me ne, ¿deh din ye nduco sahn redin ntiyon chahn ne?

<sup>41</sup> Ndahconan sahn chahn, ne rahn se ri se ihyan:

—Numacuahn vedetan decuihno ye sahn chahn, ne cah ye chendata me tama te o sahn redin ntiyon che necahn mahñ se ndute ndata me nduco ye nda ro yahn.

<sup>42</sup> Namin rahn Dihvo vo ri ye sahn ndinan chahn:

—A devano nchuhn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Tu che hua quenan ino sahn vihcherahto ne, chemin che tahque chichihve.

Chemin ne, a man Dendiohs chihco cade ye, ne ama ndahca che tihca din ye.

<sup>43</sup> Nducote racondah vedame nchuhn u ne, a rendo dama ne nduco sahn vihcherahto chahn. Chemin che cahnevi Dendiohs vederihquentiyon yahn ye che va tah ne, ne ndahco ye tah ihyan che dinahn ye. <sup>44</sup> Che racondah vedame ihyan u ne, anduhneca ndete che condah ndudo ye nan yava, ndaca yah ye, ne ihyan che din castigo ihyan ne, anduhneca ndete che condah ndudo ama yava ihyan, cuihno ndeh ye.

<sup>45</sup> Chidocuyan ndinan chahn man, sahn fariseo chahn man ne, chenahn se che a yahn se che nte Dihvo vo ejemplo me. <sup>46</sup> Chemin che nahn tumangan se ihyan, ate hua chihquino se. Vah se ihyan yan, te nducoyaca ye ritahno ye che Dendiohs dechuh ye ihyan.

## 22

### *Ejemplo yahn che rihnevaco daya rey*

<sup>1</sup> Quendi Dihvo vo, ne nte ye tama ejemplo, chihnevan sahn chahn:

<sup>2</sup> —Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a nahn nduhca ama rey che din ye vihco decahnevaco daya ye.

<sup>3</sup> Dechuh ye sahn decahya yahn ye ngua se ihyan che a ndiyahve ye che conduco ye nan vihco me, ate hua

chahn ihyan chahn. <sup>4</sup>Ndaconan dechuh ye t̄ama te o sahn decahya yahn ye, ne rahn ye nduco se: “Caḥma nchuhn co ne ihyan chahn che a chihnó itenine, ne a va yan che cheh ye. Din nun ino ye chi ye.” <sup>5</sup>Ate a namin no tun hua tumacah ihyan chahn. Ama ye ne, cuahn ye nan yahn yahn ye, t̄ama ye ne, cuahn ye nan ntiyon yahn ye, <sup>6</sup>ne ihyan chenahn ne, tumangan ye sahn decahya chahn, chahn ye sahn, nde chihno ye sahn. <sup>7</sup>Tuhme ama chi tan rey me, ne dechuh ye sandado yahn ye chihno se ihyan chahn, chihquiyahn se yan vaco ye. <sup>8</sup>Chihno min ne, rahn ye nduco sahn decahya yahn ye: “A va yan nducuahñ cava che cuanan vihco. Ate ihyan chahn ne, ama duhtuno ihyan ye, nde hua rihnevahn che chi ye. <sup>9</sup>Tahque ndah ne, cuahn nchuhn cuahn yune viyan, muhn min nan che ri dama ihyan, ne coyahve ne nducoyaca ihyan che ntaca ne cava che chi ye conduco ye.” <sup>10</sup>Dinahn sahn decahya chahn, ne quenda se quendihconahn nducoyaca ihyan che ntaca se, hua tumacah se tachan ihyan ye. Nduco tihca ne, ama yahn ihyan chito vah ye.

<sup>11</sup>Tuhme chenda rey me chete vah me, ne ndihchero ye ama sahn che nduco se min. Hua quenun se tino nduhca che rahtenun ihyan che rahn ye nan rihnevaco ihyan, <sup>12</sup>ne rahn ye ri ye sahn: “Amigo, ¿taca che chenda muhn?, te hua quenon tino che redin yahn che conon.” Sahn min ne, nde nan che caḥma se metah. <sup>13</sup>Tuhme chihquentiyon rey me sahn che rinan se nan vihco me: “Cuiquiyahñto nchuhn nde tah nde cah sahn tih, cuetendah vah ne sahn, cuacondahnun ne sahn nan che man. Min cuaco se man, cheh dihyon se man.”

<sup>14</sup>Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn ndinan chahn:

—Tihca, te ama yahn ihyan riyahve Dendiohs che cuatenan ye vahchetero, ate ama doh ihyan che co cuahtenan ye min.

*Tumerune sahn fariseo yahn cade iyo*

<sup>15</sup> Tuhme conahn sahn fariseo chahn, ne ntuhno se nduco vih ca<sub>va</sub> che nuhn ino se ta<sub>ca</sub> co ca<sub>ca</sub> nunde se yahn Dihvo vo. <sup>16</sup> Dechuh se ama o combiero yahn se nduco ta<sub>ma</sub> te o sahn partido yahn Herodes, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, ndih ne, ndudo cuaco che rente ne man, ricuahn ne numa cuaco vederihquentiyon yahn Dendiohs man, nde hua rendahchenan ne ihyan, te dama no rendihche ne nducoya<sub>ca</sub> ye. <sup>17</sup> Deh rahn ne: ¿A redin yahn che nedihvo vo cade iyo che rica emperador yahn Roma o hua ne?

<sup>18</sup> Dihvo vo ne, a devano ye che retumarande sahn chahn ihyan, ne rahn ye ri ye sahn:

—Nchuhn ne, o nan o chende ne. ¿Dehco che retumarande ne u? <sup>19</sup> Cuete ne ama tume che renehive nduco ne cade iyo, ndihcheró.

Nahme se ama tume chemin chan ihyan. <sup>20</sup> Ndhichero ye tume me, ne tumerune ye sahn:

—¿Duh ihyan che quenan yavenan ye man, che duche ye man, nan tume cuh ne?

<sup>21</sup> Ndahconan se, ne rahn se:

—Emperador yahn Roma.

Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cha che rihquentiyon emperador ne, condinahn nchuhn, ne cha che rihquentiyon Dendiohs ne, namin codinahn ne.

<sup>22</sup> Ama cuahn ino se che tihca rahn ye, ne conahn se nduco vih.

*Tumerune sahn saduceo yahn che ntuche tenahn*

<sup>23</sup> A ro min no chahn ama o sahn saduceo chendihchero se Dihvo vo. Sahn chahn ne, hua ritahno se che va che ntuche tenahn, ne chemin che rahn se ri se ihyan:

<sup>24</sup> Ihyan Ricuahn, Moisés ne, dirun ye te ndete che coh inchahn ama ndahta che hua ndaca daya ye ne, va che cahnevaco dihno tenahn me nduco tahn min cava che cahco ndata se menun dihno se. <sup>25</sup> Ama yune ne, chahte ndache sahn yan vaco nuhn che dihno se vih. Chihnevaco sahn menan me, ne cuahn che chih se ne, hua ndaca se nde ama daya se nduco ndahta yahn se. Chemin che chihnevaco tama dihno se nduco tahn min. <sup>26</sup> Ate namin chih se, ne hua ndaca daya se nduco te. Atihnoca nde chenani chih nduh che ndache se che chahtenan cuma se tahn min. Nde ama se hua ndaca daya se nduco te. <sup>27</sup> Nde nan chihnonan yahn ne, namin chih tahn min. <sup>28</sup> Nducote nduh che ndache sahn chahn chahtenan cuma se tahn min ne, nda ro che ntuche tenahn ne, ¿cha se che inchahn te ne?

<sup>29</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Nchuhn ne, hua ritahno ne che va che ntuche tenahn, te hua renahn ne Ndudo yahn Dendiohs, nde huane vederihquentiyon yahn ye. <sup>30</sup> Nda ro che ntuche tenahn ne, ametah cuahtenan cuma ihyan vih, nde huane ihyan ndahta, nde huane ihyan chahn. Ro min ne, ndo ye nduhca angel che vate ye vahchetero. <sup>31</sup> Me yahn che va che ntuche tenahn ne, a ndero ndi che nde hua renahn nchuhn Ndudo yahn Dendiohs che ndirun, nan che rahn ye tuhca: <sup>32</sup> “U che Dendiohs yahn Abraham man, yahn Isaac man, yahn Jacob man.” Che tihca rahn ye ne, a ndero ndi che a ihyan min che Dendiohs yahn nducoyaca ihyan, ihyan che vate ca ye man, ihyan che a ndih ye man, te nan ihyan min ne, chenduche nducoyaca ihyan.

<sup>33</sup> Nducoyaca ihyan che chihnevan ye che tihca rahn Dihvo vo ne, ama cuahn ino ye yahn vededevano yahn ye.

*Vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menan vihca*

<sup>34</sup> Checadino sahn fariseo chahn che ndahco ndiya Dihvo vo sahn saduceo chahn, ne ndo dama se, nan ye.  
<sup>35</sup> Van sahn chahn quenun ama sahn devano ley che dirun Moisés, ne cava che tumarande se Dihvo vo ne, tumerune se ihyan:

<sup>36</sup> —Ihyan Ricuahn, ¿cha vederihquentiyon nan ley yahn Dendiohs che tahque menan vihca ne?

<sup>37</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—“Codin yahine Dihve Dendiohs numacuahn chedave yehn man, numa ine man, numacuahn vederendecadino yehn man.” <sup>38</sup> Vederihquentiyon min che menan vihca.

<sup>39</sup> Namin va tama vederihquentiyon yahn ye, che a nahn dama che tuhca: “Codin yahine nducoyaca ihyan nduhca che yahino man di.” <sup>40</sup> Nan nduh che o vederihquentiyon che tuhchan ne, rendo dama nducuahn che dirun Moisés man, ihyan profeta man.

*Ihyan che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehnse ne, ¿duh che Chida ye?*

<sup>41</sup> Numanahn che ndi dama ca sahn fariseo chahn ne,  
<sup>42</sup> tumerune Dihvo vo sahn:

—Ihyan che va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehnse ne, ¿deh rahn nchuhn yahn ye ne? ¿Duh daya ihyan min ne?

Ndahconan se, ne rahn se:

—Ihyan min ne, daya David.

<sup>43</sup> Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Ndete che atenan daya David ihyan min ne, ¿taça che din Vaco Ndah yahn Dendiohs che nevahncun David ihyan nduhca Dihve ye?, dirun ye tuhca:

<sup>44</sup> Rahn Dihvo vo Dendiohs ri ye Dihvé:

“Cuihnde chihto nan, lado tah cuacó, numanahn che ndahco ndiyá ihyan che hua ri rendihche di cava che nevahncun ye di.”

<sup>45</sup> Nducote mān David dirun ye che ihyan min che Dihve ye ne, hua cuāco che atenān daya ye ihyan.

<sup>46</sup> Nde ama sahn chahn hua ntaquino se deh che ndahconan se yahn ye, ne nde ro min ametah chihquino se tumerune ca se dehtenduh ihyan.

## 23

*Dihvo vo Jesucristo ne, ndevih ye nunde yahn sahn fariseo vaconan se*

<sup>1</sup> Tuhme rahn Dihvo vo nduco ihyan che chenun ye min mān, ihyan apóstol yahn ye mān, tuhca:

<sup>2</sup> —Sahn fariseo mān, sahn devano ley che dirun Moisés mān ne, ntāh se ntiyon che ricuahn se ley min.

<sup>3</sup> Cuenevahne<sup>cun</sup> nchuhn che ricuahn se, ate hua quendi ne yune yahn se, te sahn chahn ne, a vih ricuahn se, ne a vih redin se. <sup>4</sup> Ama ndeh nān rihquentiyon se che dinahn ihyan, ate mān se ne, nde tah hua redinahn se.

<sup>5</sup> Nducuah<sup>n</sup> che redin se ne, atenān cava che cuhnde ro vederihquentiyon che chenan cuma se. Tahque rahno cinta che chenan chata se mān, reche se mān, tahque rahno tino che chenun se mān, che co ihyan chenāhn.

<sup>6</sup> Renan ino se rahte se nān silla che rahte ihyan ndinān nān vihco mān, chete yāco mān. <sup>7</sup> Namin renan ino se che numacuahn vedene<sup>cun</sup> necāh ihyan Dendiohs sahn vān ihyan mān, cahma ye ihyan ricuahn yahn se mān.

<sup>8</sup> 'Ate nchuhn ne, hua cahma ne ihyan ricuahn yahn vih, te nducoyāca ne ne, dihno ne vih, ne va ama no Ihyan Ricuahn yahn ne, ihyan min che va cade che ndedevahn ye ihyan iyeh<sup>nse</sup>. <sup>9</sup> Hua cahma ne chida ne yahn ihyan iyeh<sup>nse</sup>, te va ama no Chida ne, ihyan min che va ye vahchetero. <sup>10</sup> Namin hua cahma nchuhn ihyan ndinān yahn vih, te va ama no Ihyan ndinān yahn ne, ihyan min che va cade che ndedevahn ye ihyan iyeh<sup>nse</sup>. <sup>11</sup> Ihyan che



conan ye van nchuhn ne, co ye nduhca decahya yahn ne. <sup>12</sup> Tihca, te ihyan che rendaico ndiya ye ihyan chenahn, nahn conan ye ne, nuhnde ndiya ye, ne ihyan che ndaico ndiya man ye ihyan ne, conan ye.

<sup>13</sup> Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te redin vahche ne yahn ihyan che nahn nevahncun ye vederihquentiyon yahn Dendiohs. Hua renevahncun man ne, nde hua retihyon yune ne ihyan che nevahncun ye.

<sup>14</sup> Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun che Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te rehnevi ne dehtenduh yahn ndahta vah, ne cava che hua cuhnde ro vede idihya yahn ne ne, ama rahn revah ne redin ca ne. Nducote tihca redin ne ne, tahque chahte castigo va che co ne che co ihyan chenahn.

<sup>15</sup> Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te ama nahn ne che co yahn ihyan che cotahno ye dama nduco ne. Ate cuahn che rendaica ne ama ye ne, retihyon yune ne ihyan che ama duhtuno ihyan ndaconda ye, che nde tahque redin yahn che co ye castigo van ruchiyahn che co man ne.

<sup>16</sup> Nchuhn ne, anduhneca sahn nan ve che nahn quen-danan se sahn nan ve nduco se. ¡Chevah nchuhn!, te ricuahn ne ihyan: “Ndete che cah ne ndudo yahn ne che ntihyon yan ne yaco ne, andahre hua dinahn ne dehve din yahn. Ate ndete cah ne ndudo yahn ne che ntihyon yan ne diyahnguan che va chete yaco ne, chemin che cuaco, quen an cuma che dinahn ne.” <sup>17</sup> ¡Tundo nchuhn! ¡Hua renahn ne! Tahque rigonun chihve yaco, te min ri vihco diyahnguan che va chete. <sup>18</sup> Namin ricuahn ne: “Ndete che cah ne ndudo yahn ne che ntihyon yan ne nan ta

ne, andahre hua dinahn ne dehve din yahn. Ate ndete che c̄ah ne ndudo yahn ne che n̄tihyon yān ne vedino che va n̄an ta ne, chemin che cuāco, quenān cuma che dinahn ne.”<sup>19</sup> ¡Tundo n̄chuhn! ¡Hua renahn ne! Tahque rigonun chihve n̄an ta, te min ri vihco vedino che va menān.<sup>20</sup> Tihcā, te cuahn che recāh ihyan ndudo yahn ye che rentihyon yān ye n̄an ta ne, nde nduco nducuah̄n che va menān ne, rentihyon yān ye.<sup>21</sup> Namin cuahn che recāh ye ndudo yahn ye che rentihyon yān ye yāco ne, nde Dendiohs rentihyon yān ye, te a yāco yahn ye chemin.<sup>22</sup> Namin cuahn che recāh ye ndudo yahn ye che rentihyon yān ye vahchetero ne, nde Dendiohs rentihyon yān ye, te a ihyan min che rihquentiyon min.

<sup>23</sup> Nchuhn s̄ahn fariseo mān, s̄ahn devano ley che dirun Moisés mān, ¡o n̄an o chende ne! ¡Chevah̄n n̄chuhn!, te reneh̄hve ne riya yahn ive mān, yahn anís mān, yahn comino mān, ate vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menān vihca ne, hua retumacāh ne yahn, te hua runecāde vatechica ne mān, hua chenān cuma ne vedevāhino mān, hua ritahno ne mān. Che nahn ne, che quendihconahn dinahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, hua c̄ahcomān ne nde āma.<sup>24</sup> Nchuhn ne, anduhnecā s̄ahn n̄an ve che nahn quendanan se s̄ahn n̄an ve nduco se. Āma rendecadino ne yahn dehtenduh che nde hua nduh rigonun chihve, ate che tahque rigonun chihve ne, nde hua retumacāh ne yahn.

<sup>25</sup> Nchuhn s̄ahn fariseo mān, s̄ahn devano ley che dirun Moisés mān, ¡o n̄an o chende ne! ¡Chevah̄n n̄chuhn!, te n̄chuhn ne, anduhnecā vaso mān, cuh mān, che dave cuāhn vedame, ate cuāhn chete ne, ndito dehtenduh che chihnga. Tihchan n̄chuhn, te n̄an ihyan ne, redin cā ne che ndah ihyan ne, ate che cuāco ne, reduco ne mān, redin idihya ne mān.<sup>26</sup> Nchuhn s̄ahn fariseo che hua

renahn ne, che rahco ne che retihyon yune ne ihyan che quendi ye yune yahn Dendiohs, dinoca cuento ino ne nunde yahn ne, cuihcoman ne dehtenduh che chihnga redin ne, tuhme che cuaco dave yavenan ne.

<sup>27</sup> Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te redin ca ne che ama ndah ihyan ne, ate ama duhtuno ihyan ne. <sup>28</sup> Tihchan nchuhn, te andahre rahco ihyan che ama ndah ihyan ne, ate o nan o chende ne man, ama duhtuno ihyan ne man.

<sup>29</sup> Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te rahto ne yayan yahn ihyan profeta man, rendedecuco ne yayan yahn ihyan che runecade chahtenan ye iyehse man, <sup>30</sup> ne ndere rahn ne nduco vih: “Ndete che uvo che a vato vo ro che chihno ihyan ndico yuhn vo ihyan profeta chahn ne, hua dama chi vo nduco ye.” <sup>31</sup> Nduco ndudo che tihca rahn ne ne, rihco ro ne che dama ne nduco ihyan chahn che chihno ye ihyan profeta. <sup>32</sup> ¡Cuiquendi ne yune yahn ihyan ndico yahn ne cava che din numa ne ntiyon che canan ye! <sup>33</sup> Nchuhn ne, nduhca cu tan tihchan ne. Nde hua co ndevahn ne yahn castigo che va che co ne van ruchiyahn. <sup>34</sup> Chemin che va ca che dechuh ihyan che cuahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs man, ihyan devano man, ihyan ricuahn man. Ate nchuhn ne, cahno ne ama o ye, ne tama te o ye ne, conahn yah ye ihyan. Tama te o ye ne, cuahn ne ihyan chete yaco man, quendah ne ihyan nduh yan nduh yan man. <sup>35</sup> Nduco tihca cuehdame nchuhn yun yahn nducoyaca tenahn che nde hua chendihco ye nunde che chihno ihyan ndico yahn ne nde a rahn me, canan nduco yun yahn Abel nde yun yahn Zacarías, daya Berequías, che chihno ne mendahn yahn yaco nduco nan ta. <sup>36</sup> Rahn cuacó rí nchuhn te nducuahn

nunde min ne, ndehdame nducoyaca nchuhn che vate ne man ro cuh.

*Dihvo vo Jesucristo ne, chaco che quenán vahino ye ihyán yan Jerusalén*

<sup>37</sup> Nchuhn ihyán yan Jerusalén che rihno ne ihyán profeta man, recah ne tu ihyán che redéchuh Dendiohs rahndudo ye ye ndudo yahn ye van ne man, ama ndeh yune ndá che nahn nedin damá nchuhn, dín cudado nchuhn nduhca che redin chaco tuh cudado daya te man reche te, ate hua nevahnecon ne. <sup>38</sup> Cuedevano nchuhn te yan vaco ne ne, cuhndeman. <sup>39</sup> Rahn rí nchuhn te ametah ndaconan ndihchero ne u nde nda ro che cahma ne tuhca: “Ndeva vo yavenan ihyán cuh che dechuh Dihvo vo Dendiohs ihyán.”

## 24

*Rahn Dihvo vo Jesucristo te ndora yaco yahn yan Jerusalén*

<sup>1</sup> Ndiqendah Dihvo vo chete yaco che a nahn ye. Ura min ndo dama ihyán apóstol yahn ye, ne nahme ye yaco me ihyán, rente ye nduhca che ama ndahca ndahto.

<sup>2</sup> Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyán chahn:

—Cuenechco nchuhn che ndihchero ne chete che tihchan tih. Cuaco rahn rí nchuhn te nda ro che cuihno ndora, metah nuhnde nde o tu che ndahto vih.

*Nduhca che va che co cuahn che nda nino ro che nto iyehmse*

<sup>3</sup> Chihno min ne, cuahn Dihvo vo nduco ihyán apóstol cuete Olivo. Cuahn che a chenun ye min ne, chahn ihyán apóstol chahn nan va Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyán deva vih:

—Nahn nuhn che te cuande ne nuhn, ticuahn conahn che rahn ne me. ¿Deh vederihno co ro cuahn che ndaconan chi tun ne man, cuahn che nto iyehmse man ne?

<sup>4</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyán chahn:

—Cuihco nchuhn cudado cava che nde ama ihyan hua cahnceh ye nchuhn, <sup>5</sup> te va che nda ama yahn se din ca se che chenán cuma se vederihquentiyon yahn, ne cahma se che a man se ihyan che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense. Ama yahn ihyan cahnceh se ihyan. <sup>6</sup> Ro min ne, cahnevan ne che a muhn a min va canda man, che cuanan canda man, ate hua cua ne cudado, te a tihca va che co. Cuedevano ne te andahre ama cahnda ro min, ate condah ca che nto iyehense. <sup>7</sup> Ihyan ama naci6n ne, cuhma ye nduco ihyan tama naci6n man, a muhn a min cuhnde cuico man, cuhnde cah man, nuhn yahn man. <sup>8</sup> Nducuahñ vedeyah chemin chan ne, cade nan che cuanan che chuhrihn ihyan.

<sup>9</sup> 'Nda ro min ne, caca nunde ihyan yahn nchuhn, din tan ye nduco ne, nde cahno ye nchuhn. Nducoyaca ihyan iyehense ndihche tan ye nchuhn yahn che ritahno ne u. <sup>10</sup> Cuahn che tihca co ne, ama yahn ihyan cahcoman ye che ritahno ye, ne ndihche tan ye vih man, caca nunde ye yahn vih man. <sup>11</sup> A muhn a min quendah ama yahn sahn che din ca se che Dendiohs dechuh ye sahn, ne cahnceh se ama yahn ihyan. <sup>12</sup> Ama duhtuno ndaconda ihyan che nde ihyan che ndah ihyan ye ametah cuahtenan cuma ye vedeyahino nduco vih. <sup>13</sup> Ate ihyan che quendi ye cotahno ye nde cuihno nducuahñ vedeyah min ne, ihyan chahn che ndevahn ye. <sup>14</sup> Me ndudo ndah yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, cuahndudo ihyan numachahte iyehense, nde conan cadino nducoyaca ihyan yahn nducuahñ naci6n, tuhme che nto iyehense.

<sup>15</sup> 'Ihyan profeta Daniel ne, dirun yahn ama nan che ama chihnga che redetohnan. Condedecadino ndah ne yahn. Cuahn che ndihchero ne che a nti chemin chete yaco cuahn nan ta ne, <sup>16</sup> nducoyaca ihyan che vate ye estado yahn Judea ne, tahque ndah che ndetahno cano ye

cuahn ico yahn. <sup>17</sup> Ihyan che chenun ye tin vah yuto yahn ye ro min ne, tahque ndah che hua condah ye conda ye chete vah cava che cotah ye dehtenduh yahn ye. <sup>18</sup> Me ihyan che chenun ye viyata ne, tahque ndah che a nde min no cano ye, hua tihyon ye ura nahn ye viyan cava tino yahn ye. <sup>19</sup> ¡Chevah ndahta che adeche cuacoyahn te ro min man, tahn che retave te decuah man! <sup>20</sup> Covah nchuhn cuica ne Dendiohs che hua ro iche co venecuino min, nde huane ro che rahte tuhno ihyan, <sup>21</sup> te ro min che cuahno ihyan venecuino che hua nahno ihyan nde ro che canan iyehense, nde metah ndaconan cuahno ye adiva. <sup>22</sup> Ndete Dendiohs din ye che rahn cuhnde venecuino min ne, nde ama ihyan hua ndevahn ye. Ate hua cuahnecun ye che rahn cuhnde cava che co ndevahn ihyan yahn ye che a tendahnun ye.

<sup>23</sup> Nda ro min ne, ndete che cahma ihyan co ye nchuhn: “Condiheche nchuhn, muhn quenun ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense,” o “Condiheche ne, min quenun ye” ne, hua cotahno ne, <sup>24</sup> te ama yahn se cahnecheh se ihyan, din ca se che a sahn chahn che a va cade che ndedevahn se ihyan iyehense man, che Dendiohs dechuh ye sahn man. Van vederihncheh yahn se ne, din se vederihno, cahnecheh se nde ihyan che a tendahnun Dendiohs ndete che co. <sup>25</sup> A menan vihca rete cuandé nchuhn cava che a devano ne. <sup>26</sup> Chemin che ndete che cahma ihyan co ye nchuhn: “Min yahn nan che metah duhva quenun ye” ne, hua cahno ne. O ndete che cahma ye: “Condiheche ne, muhn chete vah quenun ye” ne, hua cotahno ne. <sup>27</sup> A devano ne te cuahn che riya cuah ne, hua renun ndeh, te rahn dave yahn numachahte, ne rendihchero nducoyaca ihyan. A tihnocá co cuahn che, u che rinducó nducoyaca ihyan, ndaconan chí, te cadino nde cahya nde cune ihyan. <sup>28</sup> Ro min ne, hua chuh ya nde

ama ihyan nunde, te nducoyāca ye va che co ye castigo.

<sup>29</sup> 'Cuahn che a conan chuh vedeyah chemin chan ne, co man nān yahn mān, nān iyo mān, a cora iyon mān, ne nducuahn che nihnde cāde nān ro ne, nuhn. <sup>30</sup> Tuhme cuhnde ro vederihno nān ro, cāhco ro che u che rinducó nducoyāca ihyan ne, a ndá. Cuaco nducoyāca ihyan iyehense, ne ndihchero ye u che ndá van man numacuahn vederihquentiyon chahte yáhn. <sup>31</sup> Tuhme āma yudo cuah trompeta, ne tahvé ángel yáhn che nedin dama ye ihyan yáhn che a tendahnún che vate ye numachahte iyehense.

<sup>32</sup> 'Cua cuande nchuhn nduhcā che ri nduco yáhn higo. A devano ne te cuahn che renecāhno yan ne, a cochi nino ro ihno. <sup>33</sup> Atihnocā cuahn che a rendihchero nchuhn che a rinahn dehtenduh che tuhchan che ráhn rí nchuhn ne, cuedevano ne te a ndā nino ro che nto iyehense. <sup>34</sup> Cuāco ráhn rí nchuhn te ihyan che vate ye mān ro cuh ne, vate ca ye cuahn che a conahn nducuahn dehtenduh chemin chan. <sup>35</sup> Iyehense mān, nān ro mān ne, va che cuihno, ate ndudo yáhn ne, hua ndā ro che cuihno, te va che conahn.

<sup>36</sup> 'Me yahn che conahn chemin ne, hua duh devano deh ro mān, deh ura mān, nde ángel che chenān ye vahchetero mān, nde Daya Dendiohs mān, hua devano ye. Atenān Dendiohs Chida che devano ye.

<sup>37</sup> 'Anduhnecā che chahno ihyan ro che quenān Noé iyehense ne, tihcā cuahno ihyan ro che, u che rinducó nducoyāca ihyan, ndaconan chi tún. <sup>38-39</sup> Ihyan chahn ne, vate ye vedeyeno yahn mān ye, reh ye mān, rih ye mān, rihnevāco ye mān, redēcāhnevāco ye daya ye mān. A cudādo min vate ye nde ndā ro che chendā Noé chete arca. Nde hua tumacadino ye cuahn a canān chan conāhn, chito nune iyehense, ne chihno chih nducoyāca ye. A chemin no tun ro che, u che rinducó nducoyāca ihyan, ndaconan chi tún, te ihyan nunde ne, nde tah hua ndedecadino ye

yahn. <sup>40</sup> Ndā ro min ne, andahre dāma redin o ihyan ntiyon chenān ye viyāta, ate āma ye ne, quenda ángel ihyān, ne tāma ye ne, cahcomān ye ihyān. <sup>41</sup> A namin no tun, andahre dāma chenun o ihyān ndahta, rengu ye, ate āma ye ne, quenda ángel ihyān, ne tāma ye ne, cahcomān ye ihyān.

<sup>42</sup> 'Cuahteyān nchuhn, te u che Dihve ne ne, hua devano ne deh ura ndā. <sup>43</sup> Cua cuande nchuhn ejemplo cuh: Ndete che āma patrón devano ye deh ura ndā sahn duco ne, cuhndeyān ye, ne hua cuahnecon ye che duco se yahn ye. <sup>44</sup> Atihnocā nchuhn, nahn che cuahteyān ne, te u che rinducó nducoyāca ihyān ne, denān ndā ura che nde hua vate ne cudādo.

*Ejemplo yahn sahn decahya che chichahtino patrón yahn se sahn*

<sup>45</sup> 'Cuihnevan nchuhn ejemplo cuh: Chihnde sahn decahya che ndahcā vederendecadino yahn se mān, redinahn se mān. Āma yune ne, chihco patrón yahn se ntiyon tāh se che din se cudādo mozo yahn ye, cahca cheh se sahn nduhcā che redin yahn, ne chica ye min, cuahn ye. <sup>46</sup> Āma ndah ro yahn sahn min ndete che redinahn se nde ndā ro che ndaconan dihve se. <sup>47</sup> Cuāco ráhn rí nchuhn te ndete che tihcā ne, ndahco dihve se vederihquentiyon tāh se che din se cudādo nducuahn che va yahn ye. <sup>48</sup> Ate ndete che ndedecadino se che hua nun ndaconan dihve se, <sup>49</sup> ne cuanān din tān se nduco mozo yahn ye mān, cheh se mān, cuh se mān, nduco sahngeh mān ne, <sup>50</sup> denān nta patrón yahn se ura che nde tah hua va se cudādo. <sup>51</sup> Tuhme din ye castigo sahn, cuahno se nduhcā che rahno sahn che o nān o chende se, co se castigo yah vān ruchiyāhn. Min cuaco se mān, cheh dihyon se mān.



## 25

*Ejemplo yahn ndiche tahn cahya che chinduco te nan vihco rihnevaco ihyan*

<sup>1</sup> 'Nda ro min ne, ihyan che rihquentiyon Dendiohs ihyan ne, cuahno ye nduhca che chahno chi ndiche tahn cahya che chetah te candil yahn te, ne chahn te nan vihco rihnevaco ihyan. <sup>2</sup> Uhn tahn chahn ne, vivo te, ne te uhn te ne, hua cudado te. <sup>3</sup> Tahn che hua cudado chahn ne, hua quenda te aceite devavih cava che tuno yahn te. <sup>4</sup> Me tahn che vivo chahn ne, decuto te candil yahn te, nde quenda ca te aceite devavih. <sup>5</sup> Nducote ama rendah sahn rihnevaco me ne, nda yahnde nan te, ne chahteyado te. <sup>6</sup> Tenduh nan mahñ yan me ne, yahve ihyan tahn, ne rahn ye: “A cochi sahn rihnevaco. Cuahteyan nchuhn cava che conduco ne sahn.” <sup>7</sup> Necuan nduh che ndiche tahn chahn, canan rendahco yan te candil yahn te. <sup>8</sup> Tuhme rahn tahn che hua cudado chahn ri te combiero yahn te: “Te nchuhn tah aceite yahn ne nuhn, te a rentoh candil yahn nuhn.” <sup>9</sup> Ndahconan tahn che vivo chahn, ne rahn te: “Hua co te nuhn nchuhn, te ndete che te nuhn ne, hua tuno nde cava man nuhn. Tahque ndah nchuhn ne, cuahn ne cua ne nan che rendihcue ye.” <sup>10</sup> Ate numanahn che cuahn tahn che hua cudado chahn ca te aceite ne, nda sahn rihnevaco me, chenda se vah. Tahn che vateyan chahn ne, namin chenda te, ne ndude chendevah. <sup>11</sup> Chihno min ne, nta tahn chenahn chahn, ne canan riyahve te: “Dihve nuhn, conahne ne chendevah conda nuhn.” <sup>12</sup> Ate ndahconan sahn rihnevaco me, ne rahn se ri se tahn: “Cuaco rahn te nde hua rendihché duh nchuhn.”

<sup>13</sup> Chihno nte Dihvo vo ejemplo me ne, rahn ye:

—Cua cuande nchuhn ejemplo me, ne cuahteyan ne, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, hua devano ne deh ro man, deh ura man, che ndaconan chí.

*Ejemplo yahn tume renan daya*

<sup>14</sup> 'Ihyan che rihquentiyon Dendiohs ihyan ne, anduh-neca sahn decahya yahn ama patrón. Cuahn che va che cahn patrón yahn se yahn yahn ne, nedin dama ye sahn, ne chihco ye tume tah queri ama se cava che din se ntiyon nduco. <sup>15</sup> Ama se ne, chihco ye uhn mil tah se, tama se ne, chihco ye o mil tah se, tama se ne, chihco ye ama mil tah se. Tunoca co din queri ama se ntiyon ne, a tihva tume chihco ye tah se, tuhme cuahn ye. <sup>16</sup> Sahn che chihnde tah uhn mil me ne, din se ntiyon nduco, ne ndaca se te uhn mil nan ntiyon che din se. <sup>17</sup> Namin sahn che chihnde tah o mil me ne, din se ntiyon nduco, ne ndaca se te o mil nan ntiyon che din se. <sup>18</sup> Ate sahn che chihnde tah ama mil ne, tihyon ndeh se tume me man yahn.

<sup>19</sup> 'Chi rahn me ne, nta patrón yahn sahn chahn, ne ndetendah cuande ye nduco se. <sup>20</sup> Menan vihca nda sahn che chihnde tah uhn mil me, ne rahn se ri se ihyan: "Dihvé, uhn mil te ne u, ne dín ntiyon nduco, ndacá te uhn mil nan ntiyon che dín. Condo tah ne che uhn mil me yahn ne nduco uhn mil che quendudonan yahn." <sup>21</sup> Rahn patrón yahn se ri ye sahn: "Ndahca din. Di ne, redinehn ndudo yehn. Tah ra tume té di, ne ndahca din ntiyon nduco. Man ne, tahque ndeh ca cahcó tah. Conen nan, ne cuahte vo vedeyeno." <sup>22</sup> Chihno min ne, nda sahn che chihnde tah o mil me, ne rahn se ri se ihyan: "Dihvé, o mil te ne u, ne dín ntiyon nduco, ndacá te o mil nan ntiyon che dín. Condo tah ne che o mil me yahn ne nduco te o mil che quendudonan yahn." <sup>23</sup> Rahn patrón yahn se ri ye sahn: "Ndahca din. Di ne, redinehn ndudo yehn. Tah ra tume té di, ne ndahca din ntiyon nduco. Man ne, tahque ndeh ca cahcó tah. Conen nan, ne cuahte vo vedeyeno." <sup>24</sup> Chihno min ne, nda sahn che chihnde tah ama mil me, ne rahn se ri se ihyan: "Dihvé, a rendihché ndih che ama

cheche chedave yahn ne, ne rene din ndeh ne daya tume yahn ne rendaca ne. <sup>25</sup> Chemin che hua chihquinó dín ntiyon nduco tume yahn ne, ne tahque ndah tihyón man yahn. Man ne, nga yahn ne.” <sup>26</sup> Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: “Di ne, duhtuno ihyan di man, dahnde man. A devene che cheche chedave yahn, che rene din ndéh daya tume yahn rendaca. <sup>27</sup> ¿Dehco che hua chehn chihque nan banco, ne man che ndaconán ne, ndonda tah nduco daya?” <sup>28</sup> Tuhme rahn ye ri ye ama o sahn decahya yahn ye: “Cuehnevi nchuhn tume che nda sahn tih, ne cotah ne sahn che va tah ndiche mil. <sup>29</sup> Tihca, te ihyan che va yahn ye ne, ndonda tah ca ye nde ngava yahn ye, ate ihyan che tah ra yahn ye ne, nde cuavi tahsihn che va yahn ye. <sup>30</sup> Man ne, cotah ne sahn tih che hua cochihve se, ne cuih nun ne sahn cuahn chevah nan man. Atihnoça cuahno nducoyaca ihyan che duhtuno ihyan ye, te va che co ye castigo yah van ruchiyahn. Min cuaco ye man, cheh dihyon ye man.”

*Ro che cuhnde ca de yahn ihyan iyehense*

<sup>31</sup> Cuahn che u che rinducó nducoyaca ihyan ndaconan chí numacuahn vederihquentiyon yahn nduco nducoyaca ángel yahn ne, techecadé numacuahn vedeyudo. <sup>32</sup> Tuhme ihyan yahn nducuahn nación ne, ndo dama ye nan, ne cahco vih ama tama ye, nduhca che rihco vih ihyan itecuche van chivato. <sup>33</sup> Ihyan che ndah ihyan ye ne, cahco vih ihyan lado tah cuacó, ne ihyan che duhtuno ihyan ye ne, cahco vih ihyan lado tah cuéh. <sup>34</sup> Cahma có ihyan che vate ndi ye lado tah cuacó: “Nchuhn che redin Chidá che ndah nduco ne ne, cochi ne, cuahtenan ne vahchetero nan che rihquentiyon ye. Min ne, a ndihcoyan ye cava ne nde ro che dendah ye iyehense. <sup>35</sup> Rinevahn che cuahtenan nchuhn min, te cuahn che chi cuicó ne, te ne che chéh man, cuahn che chi yaca ne, te ne nune chíh

man, cuahn che quechicá yan v̄aco ne ne, nevahne<sup>cun</sup> ne u ndev̄aco ne man, <sup>36</sup> cuahn che chi cuah tino yáhn ne, te ne tino quenún man, cuahn che chi cáh man, cuahn che quenún v̄acoyahn man ne, chahn ne chendihchero ne u man.” <sup>37</sup> Tuhme ndahconan ihyan chahn, ne cahma ye co ye u: “Dihve nuhn, co ndiyu nuhn che chinan nuhn ndih cuahn che rendotenan ne che rahn ne. Hua te nuhn cheh ne man, hua te nuhn nune chih ne man, <sup>38</sup> hua nevahne<sup>cun</sup> nuhn ndih ndev̄aco nuhn man, hua te nuhn tino quenun ne man, <sup>39</sup> hua chahn nuhn chendihchero nuhn ndih man.” <sup>40</sup> Ndahconán, ne cahmá có ihyan: “Cuaco rahn rí nchuhn te che chinan ne ihyan che ritahno ye u, andahre hua nduh rigonun chihve ye che rahco ihyan ne, anduhneca ndete che a man chinan ne.”

<sup>41</sup> Me ihyan che vatendi ye lado tah cuéh ne, cahmá có ihyan: “Nchuhn che a ndinda ne ne, cuavi ne nan, cuahn ne van ruchiyahn che a va yan cava chundah nduco ángel yahn se. Min cuahtenun ne cuahn dama. <sup>42</sup> Hua co ndevá nchuhn, te hua chahtenan cuma ne vedevahino. Chi cuicó, ne hua te ne chéh man, chi yaca, ne hua te ne nune chíh man, <sup>43</sup> quechicá yan v̄aco ne, ne hua nevahne<sup>cun</sup> ne u ndev̄aco ne man, chi cuah tino yáhn, ne hua te ne tino quenún man. Chi cáh man, quenún v̄acoyahn man, ne hua chahn ne chendihchero ne u.” <sup>44</sup> Tuhme cahma ihyan chahn co ye u: “Dihve nuhn, ticuahn chi cuico ne man, chi yaca ne man, quechica ne yan v̄aco nuhn man, chi cuah tino yahn ne man, chi cah ne man, quenun ne v̄acoyahn man, ne hua chinan nuhn ndih ne?” <sup>45</sup> Ndahconán, ne cahmá có ihyan chahn: “Cuaco rahn rí nchuhn te nducote chacondah vedame ne ihyan che ritahno ye u, ndedecadino ne che nde hua rigonun chihve ye ne, anduhneca ndete che a u chacondah vedame ne.” <sup>46</sup> Tuhme dechúh ihyan chahn cuahtenun ye van

ruchiyahn, co ye castigo, ne ihyan yáhn ne, ndevá ihyan, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

## 26

### *Ntuhno se nduhcá che din se preso Dihvo vo Jesucristo*

<sup>1</sup> Cuahn che a chihno nte Dihvo vo nducuahn dehtenduh che tuhchan ne, rahn ye ri ye ihyan apóstol yahn ye:

<sup>2</sup> —Nchuhn ne, a devano ne te cuihno o ro man ne, a vihco ro yudo. U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che din se preso u, nahn yah se u.

<sup>3</sup> Tuhme chidocuyan ndinan man, sahn ndinan yahn ihyan nación yahn Israel man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, ndo dama se chevah vaco Caifás, chidocuyan che tahque ndinan. <sup>4</sup> Min ntuhno se deh vedemayon din se cava che co din se preso Dihvo vo, cahno se ihyan. <sup>5</sup> Nte cade se che cuahtenan rino se nde chuh vihco cahno se ihyan, te che mendahn vihco ne, necuan ihyan yan numacuahn vedetan.

### *Ama tahn ndaghta ne, chacotahme te nunedan tin Dihvo vo Jesucristo*

<sup>6</sup> Ama ro min ne, quenan Dihvo vo yan Betania, vaco Simón, ihyan min che chi ye cah che rechá yute ro menan.

<sup>7</sup> Ura che va ye nan mesa reh ye ne, nda ama tahn ndaghta, nda te ama frasco che ndindah nduco ama nan tu che duche alabastro. Frasco me ne, ndito ama nan nunedan che ama yahn chihve. Chahn nda te nan va Dihvo vo, ne chacotahme te nunedan me tin ye. <sup>8-9</sup> Ndihchero ihyan apóstol chahn, ne chi yudo yahn ye, ne rahn ye:

—Hua ndahca che redin tahn tih che ndere retoh te nunedan tih, te ama yahn chihve. Tahque ndahca din te ndete che ndihcue te, cava che ndaca tume conan te ihyan chevah.

<sup>10</sup> Chihnevan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—¿Dehco che yudo ri yahn nchuhn che tihcá din tahnguh?, te ndahcá che tihcá din te cavá. <sup>11</sup> Ihyan chevah ne, cuahn dama chenun ye van nchuhn, ne conan ne ihyan adecodehno ura che nahn ne, ate u ne, hua cuahn dama conán nduco ne. <sup>12</sup> Che chacotahme te nunedan u ne, chihcoyan te u cava che cuhche ihyan u. <sup>13</sup> Cuaco ráhn rí nchuhn te adecotino che cuahndudo ihyan ndudo ndah yahn Dendiohs numachahte iyehse ne, ntihyon yan ye nduhcá che din te cava che cadino ihyan.

*Judas ne, ndihcue ndeh se Dihvo vo Jesucristo*

<sup>14</sup> Chihno min ne, Judas Iscariote, ama cha sahn che namin nduco se ndi cuande se van nduh che ndihchio ihyan apóstol chahn ne, chahn se nan chidocuyan ndinan chahn, <sup>15</sup> ne rahn se ri se sahn:

—¿Tava nedihve nchuhn u cava che nté Jesucristo tah ne?

Tuhme cah sahn ndinan chahn ndico ndiche tume diyahngua sahn. <sup>16</sup> Nde ura min canan rinuhn ino se ama ura che ndahcá cava che necah se Dihvo vo tah sahn chahn.

*Cheh vino Dihvo vo Jesucristo nduco ihyan apóstol yahn ye*

<sup>17</sup> Cuahn che a cade ama ro canan vihco ro yudo me, ro che reh ihyan pan che hua nduco ya yahn ne, tumerune ihyan apóstol chahn Dihvo vo:

—¿Ti nahn ne che cahcoyan nuhn cava che cheh vino ne che cuande yahn vihco ro yudo ne?

<sup>18</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuahn nchuhn viyan, vaco ama ihyan, ne cahma ne co ne ihyan tuhca: “Rahn Ihyan Ricuahn yuhn vo te a nda nino ura che cahno se ihyan, ne vaco ne chihco cade ye che cheh vino ye nduco ihyan apóstol yahn ye man vihco ro yudo.”

<sup>19</sup> Dinahn ihyan apóstol chahn nduhçá che rahn Dihvo vo, ne chihcoyán ye che cheh vino ye nduco vih che cuande yahn ro yudo.

<sup>20</sup> Cuahn che chi vino me ne, chihnde Dihvo vo nan mesa cheh vino ye nduco nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye. <sup>21</sup> Numanahn che reh ye ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco ráhn rí nchuhn te ama cha ne ndihcue ndeh ne u.

<sup>22</sup> Tuhme ama chi ndache ihyan chahn, ne canan ca ama ca ama ye rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, ate co ndiyu u che tihçá dín.

<sup>23</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ama cha nchuhn che reh ne dama nducó chete ama cuh ne, ndihcue ndeh ne u. <sup>24</sup> U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che conahn nducó nducuahn che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs. Ate ¡chevah sahn che ndihcue ndeh se u! Tahque ndah ro yahn se ndete che nde hua chihndeyan se.

<sup>25</sup> Tuhme Judas, sahn min che ndihcue ndeh se ihyan ne, rahn se ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ndiyu u che tihçá dín.

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Taca hua, di.

<sup>26</sup> Numanahn che reh ye ne, chetah Dihvo vo pan, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye, cah ye ihyan chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Pan cuh ne, yute yahn, cocheh nchuhn.

<sup>27</sup> Chihno min ne, chetah ye ama vaso vino, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme cah ye ihyan chahn, ne rahn ye:

—Cuih nducoyaca nchuhn. <sup>28</sup> Chu ne, yun yáhn che dito yahn vederihquentiyon ra che ndahco çade Dendiohs. Cora yun yáhn, ne nduco chemin ama yahn ihyan ndaca ye vederenchahco çava nunde yahn ye. <sup>29</sup> Ráhn rí nchuhn te ametah ndaconan cúh vino yahn uva nde nda ro che nedin ra Chidá nducahn dehtenduh. Tuhme ndaconan cuh vo nduco nchuhn nan che rihquentiyon ye.

*Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che çahma Pedro che hua rendihche ye ihyan*

<sup>30</sup> Chihno chita ye himno che a va ndi rita ye ne, cuahn ye cuahn cuete Olivo. <sup>31</sup> Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Man vino ne, çahcoman nducoyaca nchuhn u. Conahn Ndudo yahn Dendiohs che ndirun tuhca: “Cuah-necún che çahno se ihyan che redin ye cudado itecuche, ne cuihno çano te.” <sup>32</sup> Ate cuahn che a ntuché van tenahn ne, çahn estado yahn Galilea tahque menan ca che co nchuhn.

<sup>33</sup> Tuhme rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Andahre nducoyaca ihyan sih çahcoman ye ndih, ate u ne, hua çahcomán ndih.

<sup>34</sup> Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuaco rahn rí di te man vino cuh, numanahn che metah cuah tuh ne, çahme ino yune che hua rendihche u.

<sup>35</sup> Rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Andahre quenán cuma che cóh dama nduco ne, ate hua çahmá che hua rendihché ndih.

—Atihnoça rahn nducoyaca ihyan apóstol chahn.

*Covgh Dihvo vo Jesucristo cuete Getsemaní*

<sup>36</sup> Cuahn che nda Dihvo vo ama cuan nan che duche Getsemaní ne, rahn ye rí ye ihyan apóstol yahn ye:



—Cuahte nchuhn muhn numanahn che cáhn t̄an c̄ana, cováh.

<sup>37</sup> Tume quenda ye Pedro nduco nduh che o daya Zebedeo, ne cuahn ye c̄ana n̄an me. Nd̄a ye min ne, can̄an ama chi nd̄ache ye, <sup>38</sup> ne r̄ahn ye ri ye ihyan chahn:

—Ama nd̄ache rí anduhnec̄a ndete che a cóh che ri nd̄aché. Cuahtenan nchuhn muhn, ne cuahtenduche ne, conduco ne u.

<sup>39</sup> Tuhme cuahn Dihvo vo tah cuahn c̄ana n̄an me, quendih ye ndiyahn, cováh ye, ne r̄ahn ye:

—Chida m̄an, ndete che co ne, cuahnecun ne che hua chuhrihn nduhc̄a che a va c̄ade. Ate co din ne nduhc̄a che nahn m̄an ne, ndiyu nduhc̄a che náhn.

<sup>40</sup> Tuhme ndaconan ye n̄an che vate ihyan apóstol yahn ye. Nt̄aca ye ihyan chahn che vateȳado ye, ne r̄ahn ye ri ye Pedro:

—¿A nde mare ama ura, hua chicha nchuhn chahtenduche ne, conduco ne u ne? <sup>41</sup> Cuahtenduche ne, cováh ne c̄ava che hua dinahn ne yahn chundah cuahn che tumarande se nchuhn. Cūaco te a chihco d̄ama ino ne che cocha ne che tumarande se nchuhn, ate anduhnec̄a ndete che ndi i ne, ne hua richa ne.

<sup>42</sup> Ndaconan cuahn Dihvo vo, cováh ye n̄an che chi o yune, ne r̄ahn ye:

—Chida m̄an, ndete che hua co che cahnevi ne che va che chuhrihn ne, co nduhc̄a che nahn m̄an ne.

<sup>43</sup> Ndaconan tun ye, ne nt̄aca ye ihyan chahn che vateȳado ye, te anduhnec̄a ndete che nda vih ndutin̄an ye che ama nahn cuahteȳado ye. <sup>44</sup> Chihcom̄an ye ihyan chahn ne, cuahn tun ye cováh ye n̄an che chi ino yune, ne a chemin no cováh ye t̄ama yune. <sup>45</sup> Tuhme ndaconan ye n̄an che chenun ihyan chahn, ne r̄ahn ye ri ye ihyan:

—M̄an che cūaco ne, cuahteȳado nchuhn. U che rinducó nducoȳaca ihyan ne, a nd̄a ura che nec̄ah se u t̄ah

sahn nunde. <sup>46</sup> Cuenecuan nchuhn, cuhn vo. Quendi yuno vo sahn che ndihcue ndeh se u, te a cochi nino se.

*Quenda se preso Dihvo vo Jesucristo*

<sup>47</sup> Nde metah cuhno cahma Dihvo vo cuahn che a nda Judas Iscariote, sahn min che namin nduco se ndi cuande se van nduh che ndichio ihyan apóstol chahn. Nduco se ama yahn se, sahn che nda espada man, sahn che nda yahn man. Sahn chahn che dechuh chidocuyan ndinan man, intiyahn man. <sup>48</sup> Judas, sahn min che ndihcue ndeh se Dihvo vo ne, a nente cade se nduco sahn chahn tuhca:

—Ihyan che tenan ihyan ne, a ihyan min. Co din nchuhn preso ihyan.

<sup>49</sup> Ndetahno chahn nda se nan Dihvo vo, ne rahn se ri se ihyan:

—Necuma ndih, Ihyan Ricuahn yahn.

Tuhme tenan se ihyan. <sup>50</sup> Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Amigo yahn, codin nome ntiyon che cochi.

Tuhme tumangan sahn chahn Dihvo vo, din se preso ihyan.

<sup>51</sup> Ama cha ihyan apóstol che nduco Dihvo vo ne, ndetandah ye espada yahn ye, ne chahn ye sahn decahya yahn chidocuyan ndinan, chacondah ye revan se. <sup>52</sup> Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan min:

—Cuentihyon ndah espada yehn. A devene te duh ihyan che cahno ye nduco espada ne, nduco espada va che coh ye. <sup>53</sup> Cuedevene te co cacá Chidá, ne ndetahno dechuh ye ama yahn ángel, ndedevahn ye u. <sup>54</sup> Ate hua dín tihca, te a ndirun nan Ndudo yahn ye che a tihca va che conahn.

<sup>55</sup> Chihno min ne, rahn Dihvo vo ri ye sahn che din se preso ihyan:

—Ro ro quenún che chete yaco van nchuhn chicuáhn, ¿dehco che hua min din ne preso u? ¿Taca che muhn

cochi ne, nda ne espada man, yahn man, din ne preso u, anduhneca ndete che sahn duco u? <sup>56</sup> Ate tihca va che cuahnó cava che conahn Ndudo yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta.

Me ihyan apóstol chahn ne, chihcoman ye Dihvo vo, chihno chano ye.

*Quenda se Dihvo vo Jesucristo nan intiyahn*

<sup>57</sup> Sahn che din se preso Dihvo vo ne, quenda se ihyan nan Caifás, chidocuyan che tahque ndinan. Min nto dama intiyahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man. <sup>58</sup> Pedro ne, quendi ye Dihvo vo diyahn diyahn nde nda ye chevah vaco chidocuyan che tahque ndinan, ne min chihnde ye dama nduco sahn policia chahn, te nahn cadino ye deh co nduco Dihvo vo.

<sup>59</sup> Chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn man ne, rinuhn ino se ama nunde che ndere cacueh dame se Dihvo vo cava che co cahno se ihyan. <sup>60</sup> Ate nde ama nunde hua chi chicueh dame se ihyan, andahre ama yahn se ndere chica nunde se yahn ye. Chihno min ne, nda te o se che ndere chica nunde se yahn ye, <sup>61</sup> ne rahn se:

—Ihyan tih ne, rahn ye te co ndahtera ye yaco, ne chete che ino ro ne, nahno ye.

<sup>62</sup> Tuhme necuan ndi chidocuyan che tahque ndinan me, ne rahn ri ye Dihvo vo:

—¿Dehco che hua rendahconen yahn sahn sih che tihca rica nunde se yehn?

<sup>63</sup> Ate Dihvo vo ne, nde ama hua rahn ye. Tuhme rahn chidocuyan ndinan me ri ye ihyan:

—Numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs che va ye vahchetero ne, ricá di che cahma cuaque co nuhn ndete che di che Daya Dendiohs, ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehnse.

<sup>64</sup> Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—A u, nduhca che rahn ne. Namin cuedevano nchuhn che u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndihchero ne u che vá lado tah cuaco Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon quenán cuma ye. Namin ndihchero ne che chí van man.

<sup>65</sup> Ndetahno chihngun chidocuyan ndinan me cahteca ye, te rahco ye che ducherino Dihvo vo Dendiohs che tihca ndahconan ye. Tuhme rahn ye:

—¿Dehca din vo testigo ne? ¡Ducherino se Dendiohs! A man nchuhn chihnevan ne nduhca che rahn se. <sup>66</sup> Man ne, ¿deh rahn nchuhn ne?

Ndahconan sahn intiyahn chahn, ne rahn se:

—Sahn tih ne, quendihco se nunde, ne quenán cuma che coh se.

<sup>67</sup> Tuhme cahnun dan se vaconan ye, ne chahn se ihyan. Nahn se ne, chahn se vaconan ye, <sup>68</sup> ne rahn se ri se ihyan:

—Di che rahn che Dendiohs dechuh ye di, ndedevahn ihyan iyehanse, cahme duh chahn di.

*Rahn Pedro che hua rendihche ye Dihvo vo Jesucristo*

<sup>69</sup> Numanahn min ne, va Pedro cuahn chevah me. Chahn nda ama tahn decahya yahn chidocuyan ndinan me nan ye, ne rahn te ri te ihyan:

—Namin di ne, chindoque Jesús yahn estado yahn Galilea.

<sup>70</sup> Ate rahn Pedro ri ye tahn nan nducoyaca ihyan:

—Nde hua devanó deh yahn che tihca rahn.

<sup>71</sup> Tah cuahn adive ne, cuahn ye cuahn nino chendevah. Ndhichero tama te ihyan, ne rahn te ri te sahn che chenun se min:

—Namin sahn tih ne, chinduco se Jesús yahn yan Nazaret.

<sup>72</sup> Ndahconan Pedro tama yune, ne rahn ye:

—Nde muhn nde n̄an Dendiohs, hua rendihché duh ihyan che r̄ahn nchuhn.

<sup>73</sup> Namenan me ne, chahn nda s̄ahn che chenun se min n̄an ye, ne r̄ahn se ri se ihyan:

—Cuaco niyon che chindoque ihyan cāh, te a ndero ndi nde n̄an ndudo yehn.

<sup>74</sup> Ndaconan ntihyon yān ye Dendiohs, nde r̄ahva ye, ne r̄ahn ye:

—Hua rendihché duh ihyan cāh che r̄ahn nchuhn.

A ura min no cāh ama tuh. <sup>75</sup> Nec̄ahco Pedro ndudo che r̄ahn Dihvo vo ri ye ihyan tuhcā: “Numanahn che metah cuah tuh ne, cāhme ino yune che hua rendihche u.” Tuhme ndiquendāh ye, ne ama chaco ye.

## 27

### *Nec̄ah se Dihvo vo Jesucristo tāh Pilato*

<sup>1</sup> Chi dave tāma ro me ne, nducoyāca chidocuyan ndi-n̄an chahn mān, s̄ahn intiyahn mān ne, ntuhno se nduco vih cāva che cāhno se Dihvo vo. <sup>2</sup> Dechiche se ihyan, ne quenda se ihyan, nec̄ah se ihyan tāh gobernador Pilato.

### *Nduhcā che chih Judas*

<sup>3</sup> Cuahn che checadino Judas che a va che cāhno s̄ahn chahn Dihvo vo ne, ndo yah se, ne chahn se nec̄ah se nduh che ndico ndiche tume diyahngua me tāh chidocuyan ndinān chahn mān, s̄ahn intiyahn mān, ne r̄ahn se ri se s̄ahn:

<sup>4</sup> —U ne, quendihcó nunde n̄an Dendiohs, te ndahcó tāh nchuhn ama ihyan che nde ama nunde hua quendihco ye cāva che cāhno ne ihyan.

Ndahconan s̄ahn chahn, ne r̄ahn se ri se Judas:

—Tān condihche tācā din. Nuhn ne, hua cuande yahn nuhn chemin.

<sup>5</sup> Tuhme a min chete yaço ndunan Judas tume me sahn chahn, ne chahn se tihyon se ihyo dāndo se, chihno mañ se sahn.

<sup>6</sup> Nedin dāma chidocuyan ndinañ chahn tume me, ne rañ se nduco vih:

—Nduhca che rihquentiyon ley ne, hua co nedin dāmo vo tume cuh nduco tume vedino, te chu ne, tume yahn yun.

<sup>7</sup> Ndetahno nte cade se nduco vih, ne ca se ama ndi yahn nduco tume min cava che ndaca nan che cuehche ihyan naciñ chenhñ. Ro menañ me ne, duche yahn min Yahn yahn Sahn che Redendah Chite Yahn, <sup>8</sup> ate nde ro min ne, nuhnde duche Yahn yahn Yun. <sup>9-10</sup> Tihca chinahn Ndudo yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta Jeremías tuhca: “Nduhca che chihco cade Dihvo vo Dendiohs ne, ndico ndiche tume diyahngua chihco ihyan naciñ yahn Israel che rignonun chihve ihyan min. Toh ihyan chahn tume me, ca ye yahn che duche Yahn yahn Sahn che Redendah Chite Yahn.”

*Chihnde cade yahn Dihvo vo Jesucristo nan Pilato*

<sup>11</sup> Cuahn che a nti Dihvo vo nan gobernador ne, tumerune se ihyan:

—¿A ndih che Rey yahn ihyan naciñ yahn Israel ne?

Ndahconan Dihvo vo, ne rañ ye ri ye sahn:

—U, a nduhca che rahn.

<sup>12</sup> Chidocuyan ndinañ chahn mañ, sahn intiyahn mañ ne, canañ ama rica nunde se yahn Dihvo vo, ate nde ama hua ndahconan ye. <sup>13</sup> Tuhme rañ Pilato ri se ihyan:

—¿Dehco che hua rendahconan ne che rica nunde sahn sih yahn ne ne?

<sup>14</sup> A namin no tun nde ama ndudo hua ndahconan ye yahn se, ne ama chahn ino se.

*Chihco dama ino Pilato che conan yah Dihvo vo Jesucristo*

<sup>15</sup> Va ama costumbre che nduyo nduyo che renda vihco ro yudo ne, va che ntahte gobernador ama preso, adecochano sahn che caca ihyan yan. <sup>16</sup> Tahn min ne, va ama sahn preso che ama duhtuno ihyan se, duche se Barrabás. <sup>17-18</sup> Ura min ne, ama ndo dama ihyan yan, ne nducote tumacadino Pilato che redin ve chidocuyan ndinan chahn yahn Dihvo vo, rica nunde se yahn ye ne, chemin che tumerune se:

—¿Cha preso nahn nchuhn che ntahté, a Jesús che rahn ne che Cristo ye o Barrabás ne?

<sup>19</sup> Numanahn min ne, dechuh ndahta yahn se ndudo, rahn te tuhca: “Ihyan tih ne, nde ama nunde hua quendihco ye. Condi din tan nduco ye, te icuino ne, ama chihnga chihnó che va che conahn ama venecuino ndete che din tan nduco ye.”

<sup>20</sup> Me chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man ne, chicha yahn se chinun se ihyan yan che caca ye Pilato che ntahte se Barrabás man, che cahcantiyon se che coh Dihvo vo man. <sup>21</sup> Ndaconan tumerune Pilato ihyan chahn, ne rahn se:

—Tuhme ne, ¿cha preso nahn nchuhn che ntahté ne?  
Ndahconan ihyan yan chahn, ne rahn ye:

—Cuentahte ne Barrabás.

<sup>22</sup> Tuhme tumerune se ihyan chahn:

—Me Jesús che rahn nchuhn che Cristo ye, ¿deh din nduco ye ne?

Ndahconan nducoyaca ihyan chahn, ne rahn ye:

—Cuihquentiyon ne che conan yah ye.

<sup>23</sup> Rahn Pilato ri se ihyan chahn:

—¿Taca che conan yah ye?, te hua quendihco ye nde ama nunde.

Ate nde tahque dito cah ihyan chahn:

—Cuihquentiyon ne che conan yah ye.

<sup>24</sup> Ndihero Pilato te hua rendo ndudo ihyan chahn. Tahque ndah nde tahque vari chende ca ye, ne tahve se che chehua nune. Nāno se tah se nan nducoyaca ye, cahco ro se che hua nahn cuehdame se nunde min, ne rahn se:

—Ihyan cuh ne, hua quendihco ye nde ama nunde. U ne, hua nahn che conan yah ye, ate co nduhca che nahn nchuhn.

<sup>25</sup> Rahn nducoyaca ihyan chahn:

—Cuihquentiyon ne che conan yah ye. Nuhn nduco daya nuhn cuehdame nuhn ihyan.

<sup>26</sup> Tuhme ntahte Pilato Barrabás nduhca che nahn ihyan chahn, ne chihquentiyon se sandado yahn se che chahn se Dihvo vo. Chihno min ne, tahve se sahn che quenda se ihyan, cuaconahn yah se ihyan.

<sup>27</sup> Quenda sandado chahn Dihvo vo chete palacio, ne nedin dama se nducoyaca combiero yahn se nan ye.

<sup>28</sup> Chehnevi se tino menan yahn ye, ne tihyon se ama tino cuah ihyan. <sup>29</sup> Denda se ama corona yan, tihyon se tin ye, ne cah se ama nducodi quetuhma ye tah cuaco ye. Chihno min ne, chehtihya se nan ye redin duche yahn se ihyan, ne rahn se ri se ihyan:

—Rendeva nuhn yavenan ne, Rey yahn ihyan naci6n yahn Israel.

<sup>30</sup> Rechan dan se ihyan man, retah se nduco me rahn se tin ye man. <sup>31</sup> Chihno che din duche yahn se ihyan tihca ne, chehnevi se tino cuah me, ndaconuhn se tino yahn man ye ihyan. Tuhme quenda se ihyan nan che nahn yah se ihyan.

*Chaconahn yah se Dihvo vo Jesucristo*

<sup>32</sup> Cuahn che a chenun yune se ne, tahn nun se ama ihyan yan Cirene che duche ye Sim6n, ne chihquentiyon se ihyan che quenda ye cruz nan che conan yah Dihvo vo.



<sup>33</sup> Nda se ama cuete che duche Gólgota, che conahn Cuete Ine Tin Tenahn. <sup>34</sup> Min cah se vino che ndihchetahn nduco dah ite, cuh Dihvo vo, ate dechihn ye, ne hua chih ye.

<sup>35</sup> Cuahn che a chihno nahn yah sandado chahn Dihvo vo ne, tendah se suerte yahn se cha sahn quendah yahn se che co yahn se tino yahn ye. Tihca chinahn Ndudo yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta tuhca: “Tendah se suerte yahn se cha sahn quendah yahn se che co yahn se tino yahn.” <sup>36</sup> Chihno min ne, chahtenan se cudado ihyan. <sup>37</sup> Tin cruz ne, chaconahn letra nan che ndirun nunde yahn ye tuhca: “Ihyan cuh che Jesús, Rey yahn ihyan nación yahn Israel.”

<sup>38</sup> Namin chenan yah o sahn duco chihto nan ye, ama se lado tah cuaco ye, ne tama se lado tah cueh ye. <sup>39</sup> Ihyan che rechuh ye min ne, redin duche yahn ye ihyan, rahco tin ye, ne rahn ye:

<sup>40</sup> —Di che rahn che ndahtere yaco, ne nahne chete ino ro, cuendedevahn man di. Ndete che Daya Dendiohs di ne, cuenchehn nan cruz tih.

<sup>41</sup> Chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn man, sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, namin ndahchenan se Dihvo vo, ne rahn se van man se nduco vih:

<sup>42</sup> —Ndedevahn se tama ca ihyan, ate man se ne, hua ri rendevahn se sahn. Ndete che cuaco che Rey yahn ihyan nación yahn Israel sahn ne, nchahn se nan cruz cava che cotahno vo sahn. <sup>43</sup> Rahn se te ndichantino se Dendiohs man, che Daya ye sahn man. Man ne, ndihchero vo ndete che cuaco che yahino ye sahn, ndedevahn ye sahn.

<sup>44</sup> Nde sahn duco che chenan yah se dama nduco ye ne, ndahchenan se ihyan.

*Chih Dihvo vo Jesucristo*

<sup>45</sup> Ro min ne, chi man numachahte iyehñse, canan nde inguiyahn, ne quendi nde nan rahco ino a chino. <sup>46</sup> Ura min ama dito cah Dihvo vo, ne rahn ye:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —che conahn tuhca: Dendiohs yahn, Dendiohs yahn, ¿dehco che chihcoman ne u ne?

<sup>47</sup> Nahñ sahn che chenun se min ne, chihnevan se che tihca rahn ye, ne rahn se:

—Rah se ihyan profeta Elías.

<sup>48</sup> Ndetahño chahn ama se, rano se, chehua se ama nan che deca cuche deca, ne decahnda se nduco vino che a nchuhnan yahn. Dechiche se tin ama nduco, cah se che tihve Dihvo vo. <sup>49</sup> Ate sahn chenahn chahn ne, rahn se:

—Cuihcoman sahn. Ndihero vo ndete che chi Elías ndedevahn ye sahn.

<sup>50</sup> Ura min ne, ama dito cah Dihvo vo tama yune, ne chih ye. <sup>51</sup> Ndetahño chendan tino che quendihco chete yaco. Chica nde yaco, chiya nde ndiyahn, ndo o ndi. Namin ama nuhn yahn man, ndah yava man, <sup>52</sup> nane yayan man, ne ntuche ama yahn tenahn che chitahño ye Dendiohs cuahn che chahtenan ye iyehñse. <sup>53</sup> Ihyan chahn ne, nde ro che ntuche Dihvo vo, chihnde ro ye yan Jerusalén, yan yahn Dendiohs, ne ama yahn ihyan ndihchero ye ihyan.

<sup>54</sup> Me sahn capitán nduco sandado yahn se che chenan se cudado Dihvo vo ne, ama dihya se chi che nuhn yahn man, che chinahn vederihño chenahn man, ne rahn se:

—Cuaco niyon te a ihyan cuh che Daya Dendiohs.

<sup>55</sup> Ama yahn ihyan ndahta vatendi ye ama lado rendihche ye Dihvo vo. Ihyan chahn che chinan ye ihyan nan ntiyon yahn ye, ne chinduco ye ihyan cuahn che chica ye estado yahn Galilea. <sup>56</sup> Van ihyan chahn ne, nduco

María yahn yān Magdala mān, María, ihyan ndahta yahn Zebedeo, ihyan min che chaco Jacobo nduco José mān.

*Chehche Dihvo vo Jesucristo*

<sup>57</sup> Cuahn che a chi chino ne, nda ama ihyan cuihca yahn yān Arimatea, che duche ye José. Ihyan min ne, namin ritahno Dihvo vo. <sup>58</sup> Chahn ye nān Pilato, chica ye permiso cava che cuhche ye Dihvo vo. Tuhme chihquentiyon Pilato sandado yahn se che necah se Dihvo vo ihyan. <sup>59</sup> Chahn ye, ndedevah ye Dihvo vo, chacotuhma ye ihyan nduco ama tino cua, <sup>60</sup> ne chacondihte ye ihyan chete ama yayan ra che ndihquentiyon ye che ndindah nān yava cava mān ye. Chihno min ne, necahde ye chende yayan me nduco ama tu chahno, ne conahn ye. <sup>61</sup> Min chihto yayan me, va María yahn yān Magdala nduco María che tama me.

*Chahtenan sandado cudado nān yayan yahn Dihvo vo Jesucristo*

<sup>62</sup> Tama ro me, a ro che rahtetuhno ihyan ne, chahn chidocuyan ndinān nduco sahn fariseo nān Pilato, <sup>63</sup> ne rahn se ri se sahn:

—Ihyan ndinān yahn nuhn, necahco nuhn nduhca che rahn sahn rihnceh min te cuino ino ro che coh se ne, ntuche se vān tenahn. <sup>64</sup> Chemin che cochi nuhn ndihchero nuhn ndih che co cudado yayan yahn se nde cuihno ino ro. Ndete che hua ne, denān cahh sahn apóstol yahn se, ndetendāh se sahn chete rahn quenda se sahn, ne cahma se che ntuche se vān tenahn, nde tahque cahnceh se ihyan che co ro menān.

<sup>65</sup> Rahn Pilato ri se sahn:

—Nga sandado chenun se min. Cuiquenda nchuhn sahn, cuahtenan se cudado yayan me nduhca che nahn ne.

<sup>66</sup> Tuhme chahn sahn chahn, chaconahn se sello chende yayan me, ne chaconahn se sandado chahn, din se cudado.

## 28

### *Ntuche Dihvo vo Jesucristo van tenahn*

<sup>1</sup> Tama ro me, ro che ndeva ndate ne, cuahn María yahn van Magdala nduco María che tama me vatiyan dahca nan yayan me. <sup>2</sup> Adenan chiya ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs, chehnevi ye tu che ndi chendevah yahn yayan me, ne chihnde ye menan. Numanahn min ne, ama dito nuhn yahn. <sup>3</sup> Angel me ne, ama diyahn ro ye, ne tino yahn ye ne, ama cua nduhca che ro ihve. <sup>4</sup> Ndi hchero sandado chahn ángel me, ne ama dihya se chi, nde tuno ndoh se che vah se. Van canedihya min ne, nde chih yute se man, nde chi i se man. <sup>5</sup> Rahn ángel me ri ye ihyan ndahta chahn:

—Hua dihya nchuhn co. A devanó che nda ne ndi hchero ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che quenah yah ye. <sup>6</sup> Metah ye muhn, te a ntuche ye van tenahn nduhca che a rahn ye ro menan. Cochi ne ndi hchero ne chete yayan nan che quendite ye. Metah ye min. <sup>7</sup> Tuhme cuahn ne tenun tenun no cahma ne co ne ihyan apóstol yahn ye che a ntuche ye van tenahn, ne cahñ ye estado yahn Galilea tahque menan ca che co nchuhn. Min ndi hchero ne ihyan. A chemin no che va che có nchuhn.

<sup>8</sup> Ihyan ndahta chahn ne, quenun ca canedihya ihyan, te ama dihya ye chi. Tuhme conahn ye rano ye, ama yeno ye, quengo ye ndudo yahn ihyan apóstol. <sup>9</sup> Ura min chihnde ro Dihvo vo nan ihyan chahn, ne necah ye Dendiohs ihyan. Tuhme chahn nda ihyan chahn nan ye, ne chehntihya ye chahtemahn ye cah ye, ndeva ye yavenan ye. <sup>10</sup> Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Hua dehve rahco nchuhn. Cuahn ne co ne ihyan apóstol yahn che cahñ estado yahn Galilea, ne min ndi hchero ye u.

*Chinun chidocuyan ndinan sandado*

<sup>11</sup> Numanahn che cuahn ihyan ndahta chahn ne, chenahn ama o sandado che chenan se cudado yayan me, chengo se chidocuyan ndinan chahn nducuahn che chi.

<sup>12</sup> Chidocuyan ndinan chahn ne, ntuhno se nduco sahn intiyahn, ne ama ndeh tume cah se sandado chahn, ne rahn se ri se sahn:

<sup>13</sup> —Nchuhn ne, cahma ne te chete rahn numanahn che vateyado ne ne, nda apóstol yahn sahn min, ndetendah se sahn, quenda se sahn. <sup>14</sup> Me ndete che cadino gobernador ne, cahmanan nuhn nchuhn, ne hua dehva co yahn ne.

<sup>15</sup> Chetah sandado chahn tume me, ne chacotuhn se ndudo nduhca che cah cuande chidocuyan chahn sahn, ne chihnde ndudo me van ihyan nación yahn Israel nde man ro cuh.

*Cah Dihvo vo Jesucristo vederihquentiyon ihyan apóstol yahn ye*

<sup>16</sup> Me ihyan apóstol chahn ne, cuahn ye estado yahn Galilea, tingüete nan che a rahn Dihvo vo nduco ye ro menan me. <sup>17</sup> Min ndihchero ye Dihvo vo, ne ndeva ye yavenan ye. Ate ama o ye ne, rahco ye te ndiyu ihyan min. <sup>18</sup> Tuhme chahn nda Dihvo vo nan ihyan chahn, ne rahn ri ye ihyan:

—U ne, nducote ndahco Dendiohs nducuahn vederihquentiyon che va vahchetero man, iyehense man, tahn ne, <sup>19</sup> chemin che rihquentiyón nchuhn che cahne nducuahn nación, cacuahn ne ihyan cava che cotahno ye u. Cuedenune ne ihyan numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs Chida man, Dendiohs Daya man, Vaco ndah yahn Dendiohs man. <sup>20</sup> Namin cuicuahn ne ihyan che dinahn ye nducuahn che a chihquentiyón nchuhn. Cuedevano ne te hua cahcomán nchuhn, te conducó nchuhn ro ro, nde ro che nto iyehense. Tihca co.

## **El Nuevo Testamento: Cuicateco de Teutila**

### **New Testament in Cuicatec, Teutila (MX:cut:Cuicatec, Teutila)**

copyright © 1972 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cuicatec, Teutila

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cuicateco, Teutila [cut], Mexico

### **Copyright Information**

© 1972, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

### **The New Testament**

in Cuicatec, Teutila

### **© 1972, Wycliffe Bible Translators, Inc.**

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

---

